

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Katedra elektronické kultury a sémiotiky

Anna Bednářová

Katastrofa v Americe:

**kritická diskurzivní analýza hurikánu Sandy v českých
médiích**

Diplomová práce

Praha 2013

Autor práce: **Bc. Anna Bednářová**

Vedoucí práce: **Mgr. Martin Švantner**

Oponent práce:

Datum obhajoby:

Hodnocení:

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci vypracovala samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu. Souhlasím s tím, aby tato práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely a používána v souladu s autorským právem.

V Praze dne 28. 6. 2013

Anna Bednářová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. Martinu Švantnerovi za přijetí role vedoucího této diplomové práce a za jeho cenné komentáře a rady.

Bibliografický záznam

BEDNÁŘOVÁ, Anna. *Katastrofa v Americe: kritická diskurzivní analýza hurikánu Sandy v českých médiích*. Praha, 2013. 78 s. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií, Katedra elektronické kultury a sémiotiky. Vedoucí diplomové práce Mgr. Martin Švantner.

Anotace (abstrakt)

Diplomová práce analyzuje způsob prezentování katastrofy jménem Sandy v českých médiích. Motivem k výběru tohoto tématu pro mne bylo zjištění, jak se informace o Sandy zúžily v podstatě na metropoli New York, přičemž tento hurikán, někdy nazývaný tropická bouře, či „superbouře“ zanechala následky také na Kubě, Jamajce, Bahamách a způsobila také závažné škody na Haiti. Analýza je prováděna pomocí kritické diskurzivní analýzy Normana Fairclougha, protože tato metoda je vhodná zejména pro analýzu masmediálních textů, protože nabízí komplexní pohled od společenského kontextu, procesu vzniku až po jazykovou podobu samotných textů. Teoretický základ tedy představuje jak metoda a s tím související koncepty Normana Fairclougha, tak charakteristika mediálního diskurzu se zaměřením na nová média, zpravodajství a zpravodajské hodnoty. Předmětem rozboru jsou články na nejčtenějších českých zpravodajských internetových serverech a na internetových zpravodajských serverech veřejnoprávních médií. Cílem práce je především srovnání způsobu informování o katastrofě mezi komerčními a veřejnoprávními médii, odhalení mocenských a ideologických aspektů ve způsobu informování a porovnání rozsahu informování o následcích katastrofy v Karibiku a v Severní Americe. Tyto tři cíle představují také tři hlavní hypotézy práce: ideologický charakter online zpravodajských článků, zaměření v informování na Severní Ameriku, případně metropoli New York a v těchto směrech „vyvažující“ způsob informování veřejnoprávních, na rozdíl od komerčních médií.

Abstract

This thesis analyzes the way of presenting the catastrophe called Sandy in the Czech media. The motivation for choosing this topic was the ascertainment that the information about Sandy narrows only on the information about New York in spite of the fact, that this hurricane, sometimes called tropical storm or “superstorm” caused many injuries in the area of Cuba, Jamaica, the Bahamas and especially Haiti. The analysis is realized by force of critical discourse analysis of Norman Fairclough, because this method is appropriate especially for analysing mass media texts in the way of offering complex view from the level of social context, through the process of production to the language form of texts. Consequently, theoretical background comes from the methods and concepts of Norman Fairclough, from the definition of media discourse, which is oriented on new media, news and news values. The analysis is oriented on the most readable Czech online news and the on the news web pages of the Czech public service television and the Czech public service radio. The goal of this thesis is primarily the comparison between the way of reporting about the hurricane between the commercial and public service online news articles; revealing ideological and powerful aspects in the way of this reporting; and the comparison between the way of reporting what Sandy caused in the Caribbean area and in the area of United States of America. This three goals are also three main hypothesis of this thesis, which consist of the ideological nature of the online news, focusing on the reporting mainly about the United States of America, possibly the New York City and that public service online news will balance this way of unequal reporting of commercial media.

Klíčová slova

Norman Fairclough, kritická diskurzivní analýza, ideologie, hegemonie, zpravodajské hodnoty, mediální diskurz, internetové zpravodajské servery.

Keywords

Norman Fairclough, critical discourse analysis, ideology, hegemony, news values, media discourse, online news.

Obsah

I. VYMEZENÍ TÉMATU PRÁCE	1
II. HLAVNÍ HYPOTÉZY	4
II. 1 KARIBIK VS. SEVERNÍ AMERIKA	4
II. 2 KOMERČNÍ VS. VEŘEJNOPRÁVNÍ	5
II. 3 PROJEVY MOCI: IDEOLOGIE A HEGEMONIE V ZOBRAZENÍ KATASTROFY	6
III. ANALÝZA DISKURZU: KRITICKÁ DISKURZIVNÍ ANALÝZA	8
IV. NORMAN FAIRCLOUGH A JEHO SPECIFICKÁ METODA	12
IV. 1 UVEDENÍ A VÝCHODISKA	12
IV. 2 KRITICKÁ DISKURZIVNÍ ANALÝZA NORMANA FAIRCLOUGHA	13
IV. 3 PROJEVY MOCI: HEGEMONIE A IDEOLOGIE.....	19
IV. 3. 1 <i>Ideologie</i>	20
IV. 3. 2 <i>Hegemonie</i>	22
V. MEDIÁLNÍ DISKURZ	25
V. 1 SPECIFIKA DISKURZU NOVÝCH MÉDIÍ	29
V. 2 ZPRAVODAJSTVÍ A ZPRAVODAJSKÉ HODNOTY	31
VI. PŘÍPADOVÁ STUDIE	35
VI. 1 POMĚR INFORMOVÁNÍ O HURIKÁNU SANDY V KARIBIKU A V USA.....	37
VI. 1. 1. <i>iDNES.cz</i>	38
VI. 1. 2. <i>Novinky.cz</i>	40
VI. 1. 3. <i>Zpravy.rozhlas.cz</i>	42
VI. 1. 4. <i>Čt24.cz</i>	45
VI. 1. 5. <i>Závěr</i>	48
VI. 2 KOMERČNÍ VS. VEŘEJNOPRÁVNÍ	50
VI. 2. 1 <i>Komerční zpravodajská média (iDNES.cz a Novinky.cz)</i>	50
VI. 2. 1. 1 Než hurikán dorazí do New Yorku	50
VI. 2. 1. 2 Hurikán v New Yorku	52
VI. 2. 1. 3 Po hurikánu v New Yorku	56
VI. 2. 2 <i>Veřejnoprávní zpravodajská média (Zpravy.rozhlas.cz a Čt24.cz)</i>	59
VI. 2. 2. 1 Než hurikán dorazí do New Yorku	59
VI. 2. 2. 2 Hurikán v New Yorku	61
VI. 2. 2. 3 Po hurikánu v New Yorku	64
VI. 2. 3 <i>Závěr</i>	66
VI. 3 PROJEVY MOCI: IDEOLOGIE A HEGEMONIE.....	69
VII. ZÁVĚR	72

I. Vymezení tématu práce

Většina katastrof, které zasáhnou země „třetího světa“ se odehrají bez většího zájmu západních mainstreamových médií¹. Hurikán Sandy ale nezpůsobil spoušť nejen v Karibiku, ale také v největší světové mocnosti, v USA, a přímo v jejím srdci – gigantické světové metropoli – New Yorku. Tento fakt měl zásadní vliv na to, jakým se o této události informovalo.

O Sandy² jsem se dozvěděla z médií – televize, internetu, rozhlasu nebo novin. Ovšem až do začátku listopadu minulého roku jsem si nebyla vědoma celkového rozsahu této katastrofy. Na sociálních sítích se objevily fotografie, které se snažily zpochybnit oficiální informování o hurikánu Sandy v médiích, a tedy že hurikán udeřil také na Kubě, na Haiti nebo na Jamajce. Článek na internetovém zpravodajství Českého rozhlasu³ přímo v perexu uvádí: „Bouře Sandy napáchala obrovské škody ve Spojených státech. V Severní Americe za sebou zanechala nejméně 64 obětí. V mediálním kolotoči se ale ztrácí fakt, že hurikán Sandy se prohnal i Karibikem.“ To je jeden z mála článků⁴, který na tuto skutečnost upozornil a soustředil se zejména na oblast střední Ameriky. Ostatní zprávy se soustředily jen na informaci, že hurikán dorazil také do New Yorku a podle toho se vyvíjel způsob informování na zpravodajských serverech.

V této práci budu analyzovat, jak tento jev, který se odehrál na přelomu října a listopadu loňského roku, zobrazila česká média a budu hledat příčiny takového informování. Předmětem analýzy budou internetová média, jelikož ta jsou většinou první, která nás informují o různých událostech. K analýze jsem si vybrala dva nejčtenější⁵ zpravodajské internetové servery: *iDNES.cz* a *Novinky.cz*. Jako protipól těmto dvěma komerčním médiím slouží v mé práci zpravodajské portály Českého rozhlasu (*Zpravy.rozhlas.cz*) a České televize (*Čt24.cz*).

¹ Například tajfun Ketsana, který zasáhl Jihovýchodní Asii v roce 2009, povodně na jaře roku 2012 v Africe (Nairobi, Keňa), nebo hurikán Stan, který zasáhl Jižní Ameriku v roce 2005 a úplně zaniknul ve srovnání s hurikánem Katrina (v USA).

² Přesto, že je Sandy mužského rodu, většina článků tak, jak ho prezentuje, se dopouští nepřesnosti a označuje ji na „onu“, tedy tu Sandy. Já tedy toto jméno nebudu v případové studii skloňovat („o Sandym“, „Sandyho“ atd.), i když jsem si vědoma, že je Sandy mužského rodu.

³ Článek s názvem „*Na Haiti po hurikánu Sandy hrozí hlad. Kuba věří, že si poradí sama*“, z 1. 11. 2012 autory jsou Ondřej Bouda a mkp. [cit. 16-03-2013] Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/zpravy/amerika/_zprava/1131439>

⁴ V kontextu řekneme, „běžných“, či nejčtenějších zpravodajských serverů.

⁵ Informace o návštěvnosti serverů viz například: *Net Monitor ONLINE* [online] 2013 [cit. 17-06-2013] Dostupné z: <<http://online.netmonitor.cz/#>>

Závažnost této události je jistě hodna toho, aby se o ní vědělo po celém světě⁶. Hurikán, který ohrozí životy miliónů lidí a prožene se od Karibiku po sever Spojených Států, předčil v současné době ve svých následcích pouze hurikán Katrina, který zasáhl Spojené státy v roce 2005⁷. Jakou roli ale hrál fakt, že se Sandy dostal do Spojených států, konkrétně do New Yorku? Dozvěděli bychom se vůbec o něm, kdyby se objevil a zase zmizel jen v Karibiku, nebo například v Jižní Americe? Je opravdu důležitější to, že Newyorčan musel čekat sedm hodin na to, aby si mohl do auta natankovat benzín a že si neměl kde nabít svůj mobilní telefon, než to, že na Haiti byla zničena značná část úrody a zemřelo víc jak padesát lidí?

Cílem práce je analyzovat diskurz referování o zahraničních událostech na příkladu události s názvem Sandy. V tomto konkrétním případě poukázat na již zmíněnou „nevyváženost“ tohoto informování a důraz pouze na jednu část reality. Budu se také snažit přijít na příčiny takového informování s poukazem na zpravodajské hodnoty, zejména na koncept Galtunga a Rugeové⁸ nebo Westerstahla⁹. Hlavním vodítkem v mé analýze pro mne bude kritická diskurzivní analýza Normana Fairclougha¹⁰. Jeho metoda se soustředí na komunikační události s důrazem na jejich jazykovou složku. Diskurz je pro něj druh sociálního jednání a své zkoumání rozděluje na tři základní postupy nebo části, které přiblížím v následujícím textu (viz kapitola IV. Norman Fairclough a jeho specifická metoda). Svoji metodu rozvíjí již více než 20 let a jeho práce je velmi obsáhlá, jeho metodu představím a aplikuji tak, abych co nejlépe využila právě těch konceptů jeho práce, které jsou pro mou analýzu ty nevhodnější.

Podle Fairclougha jsou média, stejně jako ostatní současné společenské instituce jako vzdělávání, právo či náboženství, součástí kapitalistického dominantního bloku. V tomto dominantním bloku hraje stát klíčovou roli v udržování nadvlády nad společností, které vládne. Mocní lidé v rámci těchto institucí vykonávají své zájmy, které jsou v souladu s kapitalistickou ideologií. Přirozené a samozřejmé jednání, které udržuje nebo ustavuje nerovné mocenské vztahy, je pro Fairclougha (2001: 27) jednání ideologické. Ideologie je tedy podle něj druh moci a zároveň se podílí na

⁶ Základní informace například: SHARP, T. Superstorm Sandy: facts about the Frankenstorm. *LifeScience* [online] 27-11-2012 [cit. 18-03-2013] Dostupné z: <<http://www.livescience.com/24380-hurricane-sandy-status-data.html>>

⁷ Srovnání Sandy a Katriny: Hurricanes / Tropical cyclones. NASA [online] 2013 [cit. 18-03-2013] Dostupné z: <http://www.nasa.gov/mission_pages/hurricanes/archives/2012/h2012_Sandy.html>

⁸ GALTUNG J., RUGE M. H. „The structure of foreign news“ In TUMBER, H. *News: a reader*. Oxford, New York: Oxford University Press, 1999: 21-29.

⁹ WESTERSTAHL, J. JOHANSSON, F. „Foreign News: News Values and Ideologies“, *European Journal of Communication*, 1994/9(1): 71–89.

¹⁰ Například FAIRCLOUGH, N. *Discourse and Social Change*. Cambridge: Polity Press, 1992.

FAIRCLOUGH, N. *Language and Power*. Harlow: Longman, 2001.

FAIRCLOUGH, N. *Analysing discourse: textual analysis for social research*. New York: Routledge, 2003.

zachovávání nerovných mocenských vztahů ve společnosti. Jedním z cílů této práce je odhalení této ideologie v mediálním diskurzu. Zda jsou skutečně média a potažmo mediální diskurz něčím, co utvrzuje dominanci kapitalistického bloku a tedy i hegemonii západního způsobu myšlení. V následujících kapitolách o východiscích Faircloughovy práce tato tvrzení upřesním.

Co se týče konkrétní Faircloughovy metody, je pro ni charakteristická třífázová analýza komunikační události; respektive sám diskurz a jeho zkoumání rozděluje na samotný text, produkci a interpretaci textu a společenský kontext události¹¹. Vždy je potřeba zkoumat konkrétní text, podmínky, za jakých text vzniknul a v rámci jakého prostředí a kontextu je vnímán či přijímán.

¹¹ Fairclough, 1992, 2001, 2003. Ve své práci z roku 2003 (*Analysing Discourse: Textual analysis for social research*) toto pojetí trochu pozměňuje, tomu se budu podrobněji věnovat v příslušné kapitole o kritické diskurzivní analýze Normana Fairclougha.

II. Hlavní hypotézy

K těm nejvýraznějším a nejviditelnějším znakům, které doprovází způsob informování o hurikánu Sandy, je poměr zpráv informujících o katastrofě v Karibiku a v USA. Zaměřování se na Spojené Státy oproti Haiti nebo Kubě lze odůvodnit zpravodajskými hodnotami, nebo rozdílnými cíly a směřováním veřejnoprávních a komerčních médií. Ideologie představuje implicitní nadstavbu mediálních textů. Podle Faircloughovy teorie lze vyvodit, že mediální instituce „prezentují“ ideologie, které se snaží udržovat nerovné rozložení mocenských vztahů ve společnosti. Ideologie v mediálních textech tedy přispívá k udržování hegemonie kapitalistických hodnot a názorů.

II. 1 Karibik vs. Severní Amerika

Již klasická studie Galtunga a Rugeové z roku 1965 se zabývá faktory, které působí na výběr zpráv, a proč mají některé události větší šanci stát se zprávami. Ve své práci *Structure of Foreign News* vyjmenovali 12 zpravodajských hodnot pro výběr zahraničních zpráv, posléze se tyto faktory používají v mediálních studiích jako vysvětlení výběru zpráv obecně¹². Galtung a Rugeová (1999) popisují hodnoty jako jednoznačnost, význam, frekvence a jiné (tamtéž: 21-24) – ty by neměly ovlivňovat kulturní faktory. Nadále popisují čtyři hodnoty, které se týkají zejména vyspělého západního světa a ty podle mých předpokladů hrají klíčovou roli v případě informování o hurikánu Sandy. Jsou to vztah k elitním národům, vztah k elitním osobám, negativita a personalizace. Hurikán Sandy splňuje minimálně dva z těchto kritérií velmi výrazně.

Westerstahl a Johansson (1994) se snažili také definovat významné činitele, které mají na svědomí přeměnu událostí v mediálně zaznamenané zprávy. Pro ně hrají v tomto procesu roli zejména význam/důležitost, vzdálenost/blízkost¹³ a dramaticita. Uplatňování těchto hodnot se může lišit na základě přístupu k informacím v dané zemi¹⁴ a ideologickém faktoru. Autoři vyjadřují hypotézu, že existuje soulad mezi zahraniční politikou a mediálním pokrytím zahraničních záležitostí. Ideologie může ovlivňovat zpravodajské hodnoty, tedy způsob zobrazování ostatních zemí v médiích. Ideologicky mohou být zobrazováni aktéři například jako dobří či špatní (Westerstahl, Johansson, 1994, s. 73-76).

¹² TRAMPOTA, T. KUČEROVÁ, K. Světy "těch druhých" : agenda zahraničního zpravodajství českých televizních stanic. Praha: Fakulta sociálních věd UK, 2011. 24 s. *Pražské sociálně vědní studie*. Mediální řada, MED-025.

¹³ Nejde tu výhradně o blízkost geografickou, ale v současné době spíše o blízkost kulturní či ekonomickou.

¹⁴ Například otevřenost vůči zpravodajským agenturám a jejich umístění má na informování a množství zpráv o dané zemi velký vliv (Westerstahl, Johansson, 1994, s. 74).

K tomu, že o Sandy se bude psát v médiích zejména s ohledem na následky v Severní Americe, přispívá také zjištění v práci Trampoty a Kučerové¹⁵. Oni zkoumali zastoupení států v televizním zpravodajství, a USA se objevuje jako nejčastěji zmiňovaný zahraniční stát. Na dalších příčkách se objevila Velká Británie a Rusko. Jejich studie ukázala, že faktorem, který ovlivňuje diskurz informování o zahraničních událostech je zejména globální politický a ekonomický vliv, rozloha a kulturní blízkost.

Vraťme se k faktoru, který rozvíjí Westerstahl s Johanssonem (1994), a který může velmi výrazně ovlivnit způsob informování o zahraničních událostech. Tím je rozmístění zpravodajských agentur ve světě. Zpravodajské zázemí pro západní země je rozhodně větší v New Yorku než v Karibiku. Všechny hlavní zpravodajské agentury jako Reuters, AP, AFP a také Česká tisková kancelář mají svou kancelář v New Yorku¹⁶. Takové rozmístění je dané jak historickým vznikem a vývojem zpravodajských agentur, tak sférami vlivu – respektive propojením západního světa.

Kulturní blízkost, nadstandardní vztahy, velký počet mezinárodních dohod se Spojenými státy¹⁷ – to vše kromě zpravodajských hodnot jsou faktory, které jistě ovlivňují to, jak často se tato země objevuje v zahraničním zpravodajství. Dá se tedy naprosto jednoznačně předpokládat, že ta nejčtenější internetová zpravodajská média se budou v informování o hurikánu Sandy téměř výhradně věnovat Spojeným státům.

II. 2 Komerční vs. veřejnoprávní

Dalším stupněm analýzy je rozdíl v informování komerčních a veřejnoprávních médií. Konkrétní otázka zní, jakým způsobem se liší diskurz komerčních médií od diskurzu veřejnoprávních médií na příkladu informování o hurikánu Sandy. V naší tradici znamená televize a rozhlas veřejné služby instituce, jejichž program není závislý na širokém vkusu ani na příjmu z reklamy od inzerentů. V oblasti zpravodajství musí být zcela nezávislé a nestranné¹⁸.

Činnost veřejnoprávních médií v České republice definují přímo zákony č. 484/1991 Sb. o Českém rozhlase a zákona č. 483/1991 Sb. o České televizi. Posláním televize veřejné služby ze

¹⁵ Trampota, Kučerová, 2011.

¹⁶ Hlavním sídlem americké zpravodajské agentury AP je New York, k ČTK: Odbočky ve světě [online] ČTK [cit. 19-03-2013] Dostupné z: <http://www.ctk.cz/kontakty/odbocky_ve_svete/>

¹⁷ Více než 60 dohod s USA, zahraniční a ekonomická spolupráce je na dobré úrovni – 13. Vývozní a dovozní země pro ČR. Zdrojem například: USA. Obchodní a ekonomická spolupráce s ČR [online] MZV ČR. Dostupné z: <http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/severni_amerika/usa/ekonomika/obchodni_a_ekonomicka_spolu_prace_s_cr.html>. Oproti tomu například s Kubou panují vlnné vztahy, mezi ČR a Kubou není žádná obchodní či jiná dohoda, patrně také s ohledem k rozdílnému politickému režimu.

¹⁸ Zdroj: Materiál ke kurzu J. Železného na FSV UK Televizní zpravodajství veřejné služby.

zákona je „poskytovat objektivní, ověřené, všestranné a vyvážené informace pro svobodné vytváření názorů, rozvíjet kulturní identitu českého národa a národnostních a etnických menšin v České republice, zprostředkovávat ekologické informace, sloužit popularizaci výsledků vědeckého bádání, vzdělávání, výchově mladé generace a přispívat k zábavě diváků“.

Veřejná služba by měla podle Šmída¹⁹ vycházet vstřícně a uspokojovat hlavně zájmy individuální, neklást jako prioritu službu kolektivnímu zájmu. „Univerzalita obsahu bude u komerčního vysílání vždy limitována efektivitou a ziskovostí poskytovaných služeb. Pokud nějaký pořad či žánr nedosáhne sledovanosti, která je pro inzerenty přitažlivá, nemusí se v nabídce objevit, i kdyby byl ve veřejnosti o něj zájem. Rovněž univerzalita přístupu je omezována ekonomickými hledisky.“²⁰ Veřejná služba je schopna „korigovat selhávání tržně orientovaných vysílatelů, kteří z ekonomických důvodů náplň svých programů zužují na pořady převážně zábavného charakteru s masovým apealem.“²¹ Proto je i ve zpravodajství posun k infotainmentu a pořady či témata uspokojující vybrané zájmy jednotlivců v nabídce komerčních médií chybí.

Veřejnoprávní zpravodajství má z těchto výše uvedených důvodů jiný charakter již ze své podstaty a z rozdílného cíle než u komerčních médií, kterým je u nich generovat zisk. Veřejnoprávní média by měla být protikladem a svým způsobem vyrovnávat jednostranný diskurz komerčních médií, která navíc větší měrou podléhají některým zpravodajským hodnotám²².

II. 3 Projevy moci: ideologie a hegemonie v zobrazení katastrofy

Ideologie se prolíná veškerým zkoumáním komunikačních událostí týkající se hurikánu Sandy, jež zmíním ve své práci. Jak už jsem naznačila výše, vodítkem pro mne bude Faircloughův pohled na diskurz a jeho roli v současné společnosti.

Množství informování o nějaké zemi – v tomto případě o Spojených Státech, již implicitně napovídá, jak velký význam pro nás, jako čtenáře těchto informací, tato země má. Obrovský význam a dominance je udržována tímto v podstatě zaujatým a jednostranným informováním. Média nám nastavují vnímání skutečnosti, svým informováním již legitimizují svůj způsob informování jako samozřejmý. To, jakým způsobem zobrazují události, má vliv na naše vnímání

¹⁹ ŠMÍD, M. Diskuze o vysílání veřejné služby v evropském kontextu. *Rozvoj české společnosti v Evropské unii III*. MATFYZRESS, Univerzita Karlova v Praze, 2004, s. 66-67.

²⁰ Tamtéž, s. 67.

²¹ Tamtéž, s. 67.

²² Podrobněji ke zpravodajským hodnotám viz kapitola V.2 Zpravodajství a zpravodajské hodnoty.

těchto událostí²³. Hegemonie je dosaženo, pokud jsou určité významy považovány za samozřejmé a všeobecné, zejména za účelem ustavení a udržení dominance, tento proces lze také nazvat ideologií²⁴.

Chování je ideologické, pokud nevědomky naplňuje předpoklady, které přímo či nepřímo ospravedlňují existující mocenské vztahy. Takové jednání vypadá jako univerzální a v souladu se zdravým rozumem, aby legitimizovalo dominantní blok či třídu a stalo se tak přirozené. Pokud jednání funguje tím způsobem, aby udrželo nerovné rozložení mocenských vztahů, je to podle Fairclougha (2001: 21) ideologické jednání. K upřesnění ideologie a hegemonie v pojetí Normana Fairclougha a jejich vztahu k mediálnímu diskurzu se budu věnovat v kapitolách IV. 3. 1, IV. 3. 2 a v V. kapitole.

Ideologická už bude samotná bilance článků informujících odlišně o různých částech světa, které zasáhl hurikán. S největší pravděpodobností ukáže mnohem větší zájem o životy lidí v Severní Americe, a také o lidi, kteří žijí ve městě. Ukazuje nadvládu a dominanci této světové mocnosti, jejímž centrem je New York.

²³ Více k tématu nastolování agendy např. MCCOMBS, M. *Agenda setting: Nastolování agendy - masová média a veřejné mínění*. Praha: Portál, 2009.

²⁴ Fairclough, 2003, s. 58. Ideologické je například podle Fairclougha automatická a nezpochybňovaná reprezentace globalizace jako faktu a zároveň jako něčeho, co je součástí ekonomického rozvoje.

III. Analýza diskurzu: kritická diskurzivní analýza²⁵

V této kapitole obecně přiblížím, co se skrývá pod označením diskurzivní analýza, anebo ještě přesněji, kritická diskurzivní analýza. Tento přístup se snaží hledat odpovědi na to, jak je prezentována sociální skutečnost v lidských projevech a hledat příčiny tohoto jednání. Pro analýzu diskurzu podle Nekvapila (2006: 264) je charakteristická orientace především na promluvy a texty v širších souvislostech. Analyzuje se užívání jazyka, v podobě promluv nebo textů, a toho, co se „tímto užíváním uskutečňuje, a to v různě širokých „sociálních kontextech“, včetně toho, jaké sociální faktory konkrétní užití jazyka vůbec umožňují“. Taková analýza se tedy orientuje nejen na určitý text a jeho charakteristiky, ale také hlavně na společenský kontext, který vznik textu umožňuje a podněcuje. Pro Van Dijka (např. 2008) a Normana Fairclougha (např. 1995, 2001, 2003) jsou pro analýzu důležité také zprostředkující články mezi texty a společnostmi. Tomu se budu věnovat v následující kapitole.

Co je pro kritickou diskurzivní analýzu charakteristické, je, jak uvádí van Dijk (2009: 62-3), že ji nelze jednoznačně definovat jako určitou metodu, ale vyjadřuje spíše určitou perspektivu, přístup nebo postoj. Proto se přiklání ji nazývat kritická diskursivní studia. Jednotlivé metody v rámci diskursivních studií podle něj určují především samotní učenci v tomto oboru a jejich přístupy (van Dijk, 2009: 63).

Další autoři zmiňují (Wodak, Meyer 2009: 2) aspekty, které jsou všem výzkumníkům z oblasti kritické diskurzivní analýzy společné:

- Zájem o přirozené použití jazyka skutečnými uživateli jazyka (na rozdíl od abstraktních jazykových systémů)
- Zaměření na větší jednotky než jen jednotlivá slova nebo věty, základními jednotkami jsou diskurz, text, konverzace, mluvní akty, komunikační událost
- Rozšíření za hranice větné gramatiky za studiem jednání a interakce
- Rozšíření na neverbální (sémiotické, vizuální, multimodální) stránky interakce a komunikace
- Studium kontextu používání jazyka
- Analýza obrovského množství gramatických a jiných vztahů v rámci použití jazyka²⁶

Tím jsem si vymezila předběžně okruh studia, kterým se může KDA zabývat. Pro tento poměrně široký okruh předmětu zkoumání je spojovacím článkem jazyk. Může to být jazyk verbálních

²⁵ Z důvodu častého používání spojení „kritická diskurzivní analýza“ budu používat pouze zkratku KDA.

²⁶ Tento bod lze na základě Fairclougha (2003: 36-37) upřesnit jako analýzu „interních vztahů“ v rámci textu, tedy analýzu sémantiky, gramatiky, slovní zásoby a fonologie.

promluv, psaných textů, obrazů či všech možných aspektů vizuální komunikace. Veškeré vytvořené texty, které se podrobují analýze, jsou produkovány konkrétními subjekty. Sociální podmíněnost a kontext vzniku textu²⁷ jsou nedílnou součástí analýzy. Zkoumat oddělené promluvy aktérů bez jejich historické a sociální podmíněnosti by bylo podle KDA, dá se říci, neúplné.

Další krok k ucelenějšímu a podrobnějšímu vymezení tohoto přístupu nabízí osm základních tezí, které stručně vymezují a charakterizují kritickou diskurzivní analýzu²⁸.

- 1) KDA se zabývá společenskými problémy. Analyzuje lingvistické a sémiotické aspekty společenských procesů a problémů. Nezkoumá samotný jazyk, ale lingvistickou stránku společenských a kulturních procesů a struktur. KDA je v podstatě interdisciplinární.
- 2) Mocenské vztahy jsou diskurzivní povahy. KDA zkoumá moc uvnitř diskurzu i moc nad diskursem. Zaměřuje se na diskurzivní aspekty mocenského boje a na transformaci mocenských vztahů.
- 3) Diskurz utváří společnost a kulturu. A také naopak. Každé použití jazyka přispívá k reprodukci nebo transformaci společnosti a kultury. Stejně tak společnost a kultura formují diskurz.
- 4) Každé použití jazyka je ideologické/Diskurz je ideologický. Ideologie jsou většinou chybné a nepodložené konstrukce o společnosti. K odhalení ideologie je potřeba analyzovat nejen text, ale také jeho interpretaci, přijetí a případně vliv na společnost.
- 5) Diskurzy jsou historické a lze jim porozumět pouze ve vztahu k jejich kontextu. Diskurzy nejsou pouze zakotvené v určité kultuře, ideologii či historii, ale jsou také spojeny s ostatními diskurzy (intertextualita).
- 6) Mezi textem a společností je zprostředkovaný vztah. KDA se zabývá vztahy mezi společensko-kulturními strukturami a procesy a texty s jejich charakteristikami. Tyto vztahy jsou velmi komplexní, nepřímé a „zprostředkované“. Jedním zprostředkovatelem mohou být „pravidla diskurzu“.
- 7) Diskurzivní analýza interpretuje a vysvětluje. Individuální interpretace textů se mohou velmi lišit, na základě věku, názoru, znalostí, přístupu atd. Kritické čtení implikuje systematickou metodologii a důkladný výzkum kontextu. To zúží rozpětí možných čtení. Text je dekonstruován a ukotven v rámci společenských podmínek, zapojen do ideologických a mocenských vztahů. To odlišuje kritického a nekritického čtenáře. Kritici mají systematický přístup k základním významům, trvají na vědeckých postupech, a

²⁷ K vymezení pojmu „text“ pro mou analýzu se ještě vrátím.

²⁸ Nachází se ve více pramenech (např. FAIRCLOUGH, N., WODAK, R. „Critical Discourse Analysis“ In van Dijk, T. A. (ed.) *Discourse as social interaction*. London: Sage, 1997, s. 271-280; TITSCHER, S., MEYER, M., WODAK, R., VETTER, E. *Methods of Text and Discourse Analysis*. London: Sage Publications, 2000, s. 146).

vyžadují sebereflexi sebe jako výzkumníků. Interpretace nejsou nikdy definitivní, ale dynamické a otevřené novým informacím a kontextům.

- 8) Diskurz je forma sociálního jednání. KDA je společenskovědní disciplína, která vyjadřuje své zájmy a snaží se aplikovat své objevy do praxe. Zde mají autoři na mysli reálné a praktické výsledky svého zkoumání.

Masmédia se pro společnost stávají problémem, pokud jsou považovány za pouhého poskytovatele informací. Kritická diskurzivní analýza se snaží kriticky zkoumat zejména jazykové jevy, které vychází z lidského jednání, přičemž takové tyto jevy vychází z lidského nevědomí. Spolu s jakoukoliv informací přijímáme také její druhotné sdělení – skryté, implicitní a ideologické významy, které je možné skrze analýzu textů odhalovat. Jedním z nejdůležitějších cílů této práce je odhalit, vystavit na světlo, a kriticky zhodnotit způsob, jakým konkrétní média (v mém případě zpravodajské online servery) předkládají informace o konkrétní události. Tato ukázka mediálního diskurzu totiž reprodukuje tento „ideologický“ typ moci, jehož účinky může každý z nás reflektovat či regulovat, pouze pokud si budeme vědomi jeho existence.

Všechny přístupy KDA se zaměřují na nějaký problém, jsou interdisciplinární a eklektické²⁹. Vztah společnosti a diskurzu je dialektický, to znamená, že diskurz formuje a mění společnost a zároveň je společností formován. Diskurz je konstitutivní v tom smyslu, že se podílí jak na reprodukci společenského *statu quo*, tak na jeho proměně. Z důvodu velké moci diskurzu ve společnosti se objevuje otázka moci a ideologie, zejména ve smyslu nerovných mocenských vztahů mezi různými společenskými subjekty. KDA se snaží zviditelňovat používání jazyka fungující ve prospěch udržování těchto vztahů a ideologický způsob užívání jazyka. Analyzuje tedy skryté i zřejmé vztahy dominance, diskriminace, moci a ovládání manifestované v jazyce. Jinak řečeno, kriticky zkoumá společenské nerovnosti a to, jakým způsobem jsou vyjadřovány, konstituovány a legitimizovány prostřednictvím používání jazyka v diskurzu. Tento přístup se tedy sám na sebe dívá jako na zainteresovanou a angažovanou formu intervence proti dominujícím skupinám, které utlačují a ovládají skupiny jiné³⁰. Zvláště média jsou předmětem zkoumání KDA, protože jsou klíčovými nositeli diskurzu³¹.

Ruth Wodaková, stejně jako Norman Fairclough se zabývají ve svých vymezeních tím, co pro ně znamená v kritické diskurzivní analýze přívlástek kritický. Podle Wodakové (2009: 88) tento

²⁹ Při sestavování svých metodických postupů se nechávají inspirovat mnoha různými metodami – sémiotickou analýzou, kritickou lingvistikou, etnometodologií, historickou analýzou. Jejich metoda je tudíž velmi komplexní, jak z hlediska analyzovaného materiálu, tak z hlediska samotné analýzy.

³⁰ FAIRCLOUGH, N., WODAK, R. „Critical Discourse Analysis“ In van Dijk, T. A. (ed.) *Discourse as social interaction*. London: Sage, 1997, s. 258-9; WODAK, R., MEYER, M. „Critical Discourse Analysis: History, Agenda, Theory and Methodology“ In: R. Wodak, M. Meyer (eds). *Methods of Critical Discourse Analysis*. London: SAGE, 2009, s. 10.

³¹ BELL, A., GARRETT, P. „Media and Discourse: A Critical Overview“ In: Bell, A, Garret, P. *Approaches to Media Discourse*. Oxford: Blackwell Publishing, 1998, s. 6.

pojmem znamená získat odstup od zkoumaných dat, zakotvení dat ve společenském kontextu, objasnění politické pozice účastníků diskurzu, a neustálá sebereflexe během provádění výzkumu. Pro socio-filozofickou orientaci kritické diskurzivní analýzy charakterizuje úlohu kritiky Wodaková jako za prvé odhalování rozporuplných a protichůdných fakt, paradoxů a dilemat v textových či diskurzivních strukturách. Za druhé demystifikace persvazivního nebo manipulativního charakteru diskursivních praktik a za třetí obecně přispění ke zlepšení komunikace. Fairclough (1995a: 96-7; 1995b: 54) vidí svůj přístup jako kritický v tom smyslu, že činí viditelné nebo odhaluje a kritizuje vztahy mezi povahou textu a společenskými procesy a vztahy. Tyto vztahy mohou vyjadřovat ideologie nebo nerovné rozložení moci a nemusí být lidem, kteří texty interpretují a tvoří, většinou zřejmé. O důsledcích a příčinách používání konkrétních jazykových prostředků k vyjádření si nemusíme být, a většinou nejsme, vědomi.

IV. Norman Fairclough a jeho specifická metoda

IV. 1 Uvedení a východiska

Po krátkém úvodu, co to vlastně znamená kritická diskurzivní analýza, se budu v této kapitole věnovat především Normanu Faircloughovi, který v mé práci, obrazně řečeno, hraje hlavní roli. Připomínám, že s pomocí jeho metody budu analyzovat články z internetových zpravodajských serverů. Je to anglický profesor vyučující na Univerzitě v Lancasteru na Katedře lingvistiky a anglické literatury. Je jedním ze zakladatelů kritické diskurzivní analýzy³². Je autorem obrovského množství textů k této problematice, které publikuje zhruba již od roku 1989, během této doby až do dnešních dní téměř v každé své práci představuje svou metodu, jejíž základy a podstata zůstávají stejné. Které složky jeho metody jsou stabilní a které procházejí drobnými změnami, se pokusím zmínit v další části kapitoly, která bude věnovaná pouze jeho metodě.

Stejně jako mnoho ostatních autorů KDA čerpá inspiraci pro svou metodu od různých učenců a filozofů 20. století. KDA a její teoretické předpoklady (kromě myšlenek Michela Foucaulta) se dají shrnout jako „neomarxistické“, a navazující na „západní marxismus“. Řídí se tedy myšlenkou, že nikoliv pouze ekonomické, ale zejména kulturní aspekty jsou významné pro vytváření a udržení mocenských vztahů v kapitalistické společnosti (Titscher a spol., 2000: 145; Fairclough, Wodak, 1997: 260-1). Pokud se řekne pojem diskurz, nelze si nezpomenout na nikoho jiného než na francouzského filozofa Michela Foucaulta (1994, 1999, 2000), který byl pro Fairclougha velkou inspirací, zejména co se týče vymezení pojmu diskurz. Pak také u něj narazíme na pojmy, které pochází z teorie funkční lingvistiky Michaela Hallidaye a v neposlední řadě také na intertextualitu³³.

Fairclough se zabývá především jazykem³⁴, a to všemi jeho podobami, ve své sociolingvistické analýze se zaměřuje především na textovou analýzu komunikačních událostí. Ty však nezkoumá nikdy naprosto odděleně, jelikož podle něj lidské výpovědi, společnost, a způsob, jakým lidé tyto výpovědi vytváří a vnímají, spolu vždy souvisí. Již v raných devadesátých letech se zabýval tím, jakou roli hraje diskurz v procesu společenské změny – tento jeho zájem mu vydržel až doposud. Zkoumá, jakou moc má diskurz a jakým způsobem se mění používání jazyka při různých

³² K dalším významným osobnostem v této oblasti je Ruth Wodaková (2001), Teun Adrianus Van Dijk (2009), nebo Theo Van Leeuwen. Těm v této práci dávám prostor zejména při doplnění některých tvrzení.

³³ Myšlenka intertextuality, že každý text je spojen do řetězce textů, které na sebe reagují a mění se, pochází od Julie Kristevy (2002), na kterou pak navázal Michael Bachtin a jeho žák Volosinov (Fairclough, Wodak, 1997: 262).

³⁴ Jazyk hraje nezastupitelnou roli ve společenském životě, je silně spojen s ostatními částmi společnosti, pokud tedy zkoumáme společnost, je třeba zkoumat jazyk (Fairclough, 2003: 2).

společenských událostech a příležitostech, jak mluvené, tak psané, a co to vypovídá o celé společnosti a společenském jednání.

Předmětem časté jeho kritiky je konzumerizace či marketizace veřejného diskurzu, stejně jako mizení hranice mezi soukromým a veřejným³⁵. Pod drobnohled staví to, čemu říká „nový kapitalismus“³⁶, přičemž pod hlavičku tohoto pojmu lze řadit jeho levicovou orientaci a kritický pohled na vývoj současného kapitalismu. Součástí toho je způsob, jakým se mluví o globalizaci, neoliberalismu či vzdělávání. Kritizuje hegemonický charakter postavení určitých společností (v tomto případě mluvíme o Západní kapitalistické společnosti) a mezinárodní ekonomickou integraci, což podle něj paradoxně vede k oslabování demokracie. Svými analýzami se snaží stavět na odiv a problematizovat tyto tendence, vyvolávat dialog a přemýšlení, stejně jako pomáhat, či stavět na světlo marginalizované skupiny a přístupy, které v této politice nemají místo.

IV. 2 Kritická diskurzivní analýza Normana Fairclougha

Definici diskurzu Normana Fairclougha (1995, 2001), jehož pojetí se velmi úzce váže k jeho metodě kritické diskurzivní analýzy, se budu věnovat detailněji. Pro Fairclougha je diskurz jasně definovaný, je to druh společenské praxe. Tento termín ve své práci *Discourse and Social Change* (1992: 62) definuje jako něco podobného, za co lingvisté označovali použití jazyka, mluvu, nebo „parole“ (Fairclough, 1992: 62). Jazyk je společenským jednáním, spíše než pouze individuální aktivitou nebo odrazem různých situací. To znamená, že je to určitý čin, jedna podoba možného jednání ve světě, která vyjadřuje vztah k ostatním lidem. Mezi diskurzem a společenskou strukturou existuje dialektický vztah (Fairclough, 1992: 63-4). To znamená, že diskurz a společnost se navzájem ovlivňují. Na jednu stranu je diskurz formován společenskou strukturou v tom nejširším smyslu na všech úrovních – společenskou třídou a dalšími vztahy ve společnosti, vztahy v rámci specifických institucí určenými právem, nebo vzděláním, systémem klasifikace, různými normami a konvencemi. Na druhou stranu diskurz společnost také vytváří. Diskurz tvoří a má vliv na normy a konvence, stejně jako na vztahy, identity a instituce. Diskurz nejen reprezentuje svět, ale také pro nás vytváří jeho význam (Fairclough, 1992: 64).

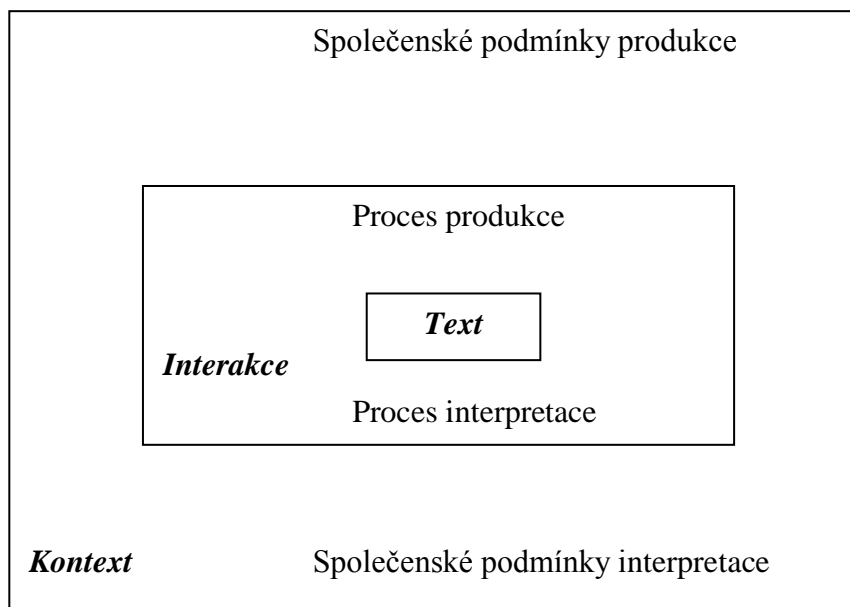
Třídímenzinální koncepce diskurzu se prolíná všemi pracemi Normana Fairclougha, které jsem měla možnost přečíst. Ve své knize *Discourse and Social change* (1992: 73) ji představuje jako tři nabalující se kruhy, z nichž vnitřní obsahuje „text“, ve větším kruhu je „diskursivní praxe“ a v tom největším je „společenská praxe“. Tyto tři složky jsou pro diskursivní analýzu

³⁵ Například Fairclough (1992, 1995). Těmto dvěma tendencím se budu věnovat zejména v V. kapitole, o mediálním diskurzu.

³⁶ Zejména v knize *Analysing Discourse: textual analysis for social research* (2003).

nepostradatelné. Ve své knize *Media Discourse* (1995: 59) uvádí stejný diagram jako „rámec pro kritickou diskurzivní analýzu komunikační události“. Tento model se snaží v první řadě ukázat a odkrýt spojení mezi diskurzivními procesy v určitých situacích a společenskou praxí, jejíž jsou součástí (Fairclough, 1992: 80).

Diskurz vidí Fairclough (2001: 21) tedy jako vztah mezi textem, interakcí a společenským kontextem.

V jiné práci (2003: 23-5) charakterizuje tyto tři složky jako společenské události, společenské praktiky/jednání a společenské struktury, kde události opět nejsou jednoduše efekty abstraktních společenských struktur, ale tento vztah je zprostředkován namísto diskursivních praktik společenskými praktikami. Společenská struktura může být například jazyk, ten nastoluje určitý potenciál, některé možnosti přijímá, některé vylučuje³⁷. V tomto případě potřebujeme definovat jazykové entity, společenské praktiky, které organizují jazykové jednotky – tedy řád diskurzu, což je síť společenských praktik ve své jazykové podobě. A konečně texty nejsou pouze výsledkem lingvistických struktur a pravidel diskurzu, ovlivňují je také ostatní společenské struktury a společenské praktiky, je tedy obtížné určit, které všechny faktory vlastně texty formují.

Vraťme se tedy k samotné analýze, jak ji Fairclough popisuje z praktického hlediska (2001: 21-2). Na základě tří dimenzí diskurzu rozlišuje tři fáze, rozměry KDA:

- Popis – analyzuje formální aspekty textu

³⁷ Některé způsoby kombinace jazykových jednotek jsou možné, jiné ne (viz kapitola IV. 3 o moci).

- Interpretace – vztah mezi textem a interakcí, text je produktem procesu produkce a zdrojem pro proces interpretace
- Vysvětlení – vztahy mezi interakcí a společenským kontextem, společenská determinace procesů produkce a interpretace a jejich společenské účinky.

Text je konkrétní analyzovaný jev, záznam, článek, pojednání, které bylo někým vytvořeno. Tato jednotka vznikla v rámci určitých společenských struktur, kontextu, historických souvislostí, která jako celek tvoří komunikační událost. Aby mohla vzniknout, je k tomu zapotřebí nějakého jednání, tedy slovy Fairclougha, diskursivních praktik – ty jsou právě spojujícím článkem, tím zprostředkujícím vztahem mezi jednotlivou událostí a společenským kontextem. Jak sám Fairclough přiznává (2005), použití tohoto termínu je matoucí z toho důvodu, že jeho primární asociací je napsaný text, nicméně on ho používá ve velmi širokém smyslu pro označení sémiotických dimenzí společenských událostí. To mohou být jak psané dokumenty, webové stránky, přepisy mluvených konverzací či televizních programů. Jakékoliv použití jazyka je text. Týká se také vizuálních obrazů a zvukových efektů. Diskurz značí určitý pohled na použití jazyka jako na součást společenského života. Může být charakterizován takto obecně a abstraktně, anebo může odkazovat ke specifickým diskurzům.³⁸

Analýza textu je podobná tomu, co analyzuje lingvistika: slovní zásoba, sémantika, gramatika, fonologie nebo stylistika. Analyzuje se také organizace textu, způsob, jakým jsou věty spojeny dohromady, nebo celková struktura článku. Jde o lingvistickou analýzu v širokém smyslu, tedy o formu i význam (Fairclough, 1995: 57). Výše zmíněné disciplíny analyzují interní vztahy v rámci textu; textová analýza se ale týká i externích vztahů, jejichž analýza se věnuje vztahu textu k ostatním společenským událostem, ke společenským praktikám a strukturám; vztah textu k ostatním textům (intertextualita). Externí vztahy vyjadřují také tři funkce každé věty, každého textu (Fairclough 1995: 58, 1992: 76): ideacionální, interpersonální a textová³⁹. Ta první se vztahuje ke znalostem a názorům, tedy vypovídá, co se říká o světě kolem nás, ta druhá určuje vztah výpovědi a jejího autora k nám a subjektu, o kterém se mluví a poslední se vztahuje k tomu, jakým způsobem text z jednotlivých složek spojen dohromady, tedy jak tvoří celek, nebo jak je postavena věta z hlediska činitele děje (1992: 76). V rámci každého textu je tedy možné vysledovat určité reprezentace, vztahy a identity, reprezentace se pojí s ideacionální funkcí, vztahy a s interpersonální funkcí. Chybí tady samostatná funkce pro vytváření identity čtenáře a tvůrce výpovědi.

V následné analýze je třeba si uvědomit, že texty jsou často otevřené různým interpretacím, ale sám interpret je často omezen na jednu variantu. Analýza by se neměla zaměřovat jen na to, co v textech je, ale také na to, co v textech případně chybí (Fairclough, 1995: 58). Konkrétnímu

³⁸ Například druhy politických diskurzů a podobně (Fairclough, 2003: 3-4), k tomuto dělení se vrátím o pár odstavců níže.

³⁹ V originále: „ideational“, „interpersonal“, „textual“.

použití a analýze jednotlivých složek textové analýzy se budu věnovat v dalších částech práce, tedy v kapitole o mediálním diskurzu a v případové studii, kde tyto poznatky aplikuji na vybrané texty.

Specifickým znakem Faircloughova přístupu v jeho dřívějších dílech (1992, 1995, 2001) je, že spojení mezi sociokulturní praxí a textem se děje prostřednictvím diskursivních praktik. Ty zahrnují procesy produkce, distribuce a konzumace textu a povaha těchto procesů se liší podle různých typů diskurzu podle společenských faktorů (Fairclough, 1992: 78). V rámci analyzování mediálního diskurzu se v této fázi analyzují například editorské postupy, sledování televize v domácnosti nebo různé transformace při produkci a interpretaci textu. (Fairclough, 1995: 60). Těmto procesům v rámci diskursivních praktik se v mé práci budu věnovat v kapitole o mediálním diskurzu, která naznačí, jaké diskurzivní praktiky jsou vlastní internetovým zpravodajským textům.

V pozdějších textech Fairclough (2003, 2005) podobně triádu zachovává, a jak už jsem zmínila výše, pojitkem mezi společenskými událostmi (texty) a společenskou strukturou tu jsou společenské praktiky. Zde se zastavím nad tím, jakým způsobem charakterizuje tyto tři složky a jejich spojení ve své stati z roku 2005⁴⁰. Každá z těchto úrovní má sémiotický rozměr. Například jazyk jako sémiotický systém představuje společenskou strukturu. „Řád diskurzu“ představuje určité spojení společenských praktik a text⁴¹ vyjadřuje sémiotický rozměr společenské události. Společenské praktiky a v konkrétním smyslu také společenské události vyjadřují spojení různých společenských prvků – jednání a společenské vztahy, místo a čas, osoby s jejich názory a postoji, materiální svět a diskurzy – přičemž každý z těchto prvků vyžaduje určitý způsob zkoumání.

Zde je třeba uvést, jak Fairclough v některých svých pozdějších pramenech (2003, 2005) eliminuje mnohovýznamový pojem diskurz, kdy odlišuje diskurz v abstraktním smyslu, například komplexní strukturu jako je jazyk, od diskurzu v konkrétním, tedy počítatelném smyslu. V prvním případě užívá označení *semióza* a druhému ponechává termín *diskurz*. Tento diskurz označuje reprezentaci znalostí a názorů z určitého úhlu (např. marxistický, vědecký či lékařský diskurz) a řadí se do rozlišení spolu s žánry a styly, které se objevují v kombinaci v rámci řádu diskurzu.⁴² Tomuto typu diskurzu se budu věnovat na následujících řádcích.

⁴⁰ Jedná se o: FAIRCLOUGH, N. „Critical discourse analysis.“, *Marges Linguistiques*, 2005/Vol 9.: 76-94.

⁴¹ Zde se jedná o text, jak jsme si ho definovali v o pár odstavců výše.

⁴² Tento rozdíl naznačuje také ve své knize *Media discourse* (1995: 18), ovšem oběma výrazům nechává stejné označení „diskurz“. V prvním smyslu zde představuje jako diskurz společenské jednání a interakci, tedy jako obecnou definici, kterou sdílí také ostatní teoretici v oblasti KDA (Van Dijk, 2008, Wodak, 2001), a která se používá zejména při analýzách jazyka. Druhé pojetí diskurzu přisuzuje zejména post-strukturalistické sociální teorii (např. Foucault, 1995) a v tomto případě představuje společenskou konstrukci reality, určitý okruh znalostí. Fairclough používá tento termín v obou pojetích.

Diskurz jako semióza figuruje ve třech formách společenských praktik. Za prvé je součástí společenského jednání a interakce a jako takový představuje žánry. Za druhé reprezentuje fenomény společenského života a jako takový představuje diskurzy – v konkrétním smyslu. A za třetí přispívá k vytváření způsobů existence, lidských identit, a jako takový představuje styly (Fairclough, 2005). Tedy úroveň diskurzu se podle tohoto přístupu analyzuje na základě vztahů mezi žánry, diskurzy a styly, které se také nazývají interdiskurzivní vztahy. Způsob, jakým jsou v textu dohromady a různým způsobem zorganizovány tyto interdiskurzivní vztahy, se nazývá řád diskurzu. Tato úroveň je také spojovacím a zprostředkujícím článkem mezi textem a jeho společenským kontextem. Diskurzy, žánry a styly jsou všechny také elementy textu a zároveň společenskými elementy. Řád diskurzu tvoří linku mezi interními a externími aspekty textu. (Fairclough, 2003: 37).

V tuto chvíli se vrátím k externím aspektům textu, které jsem popsala výše, a Fairclough je dále modifikuje také ve vztahu k žánrům, diskurzům a stylům. Funkce ideacionální, interpersonální a textovou pozměňuje na tři významy obsažené v každém textu. Tyto tři významy tvoří jednání, reprezentace a existence⁴³, přičemž zde nezbyvá místo pro textovou funkci, ideacionální funkce odpovídá reprezentaci a interpersonální funkce se nejvíce blíží jednání. Způsob jednání se tedy váže k žánrům, způsob reprezentace se váže k diskurzům a způsob existence a identifikace se váže ke stylům (Fairclough, 2003: 26-7). Takto je propojená rovina textů s rovinou společenských praktik.

Žánrem je například novinový článek nebo přijímací pohovor, je to ustavený soubor konvencí, který je spojen s určitým typem aktivit a jednání. Žánr neurčuje pouze konkrétní typ textu, ale také procesy jeho produkce, distribuce a spotřeby. Tedy žánr představuje také linku mezi „popisem“ a „interpretací“ (Fairclough, 1992: 126). Styl nabízí mnoho dělení, a proto může být charakterizován například v rámci těchto definic: mluvený, psaný, konverzační, žurnalistický, nebo v rámci toho, jaký mají účastníci mezi sebou vztah, tedy formální x neformální, anebo v rámci rétorického módu se dělí na argumentační, popisný či vysvětlující. Diskurz je nejautonomnější součástí řádu diskurzu, protože reprezentuje, představuje obsah či téma. Diskurz v tomto konkrétním smyslu znamená také ustavenou oblast znalostí z určité oblasti, např. medicínský diskurz nebo sociologický diskurz. V rámci tohoto jednoho diskurzu může být více žánrů (Fairclough, 1992: 128).

Jeden významný fenomén se prolíná téměř všemi díly Normana Fairclougha a v kritické diskurzivní analýze představuje spojovací článek mezi textem a diskursivními praktikami - intertextualita (Fairclough, 1995: 75). „V tom nejobvyklejším smyslu znamená přítomnost prvků jiných textů v rámci textu – tedy citace“ (Fairclough, 2003: 39). Na jednu stranu představuje typ analýzy textů a na druhou stranu mapuje řád diskurzu, v jehož rámci se projevují specifická spojení žánrů, diskurzů a stylů, které jsme si naznačili výše. V některých jeho dílech (1992) se

⁴³ V originále: „ways of acting“, „ways of representing“ a „ways of being“.

tedy dělí na dva hlavní typy - manifestovanou intertextualitu a intertextualitu jako interdiskurzivitu – ty představují dva druhy intertextuality, ale na druhou stranu také dva pohledy, či dva způsoby analýzy přítomnosti jiných textů v analyzovaném textu. Manifestovaná intertextualita může nabývat mnoha podob od přímých citací, nepřímé řeči, k různým parafrázím, či jiným převyprávěním. Interdiskurzivita zde znovu představuje kombinaci různých žánrů, diskurzů a stylů v podobě, jak jsem naznačila výše. Vždy záleží na způsobu, jakým jsou jiné texty „vložené“, zakomponovány, či „rámovány“ do textu. Jakým způsobem je například oficiální jazyk úředních dokumentů, vrcholných politiků či jiných subjektů jako zdrojů přeložen do zpravodajských článků – tedy jak se veřejné věci dostávají do soukromého diskurzu (srov. Fairclough, 1992: 113). Každé tvrzení, které je předloženo jako samozřejmost a bez odkazu k jakémukoli zdroji, může být manipulativní. Tento způsob intertextuality, který Fairclough (2003: 40, 55) označuje souhrnně jako předpoklady⁴⁴, se nevztahuje ke konkrétním textům, ale k něčemu, co bylo řečeno, či napsáno jinde, není však určeno, kde. Tento určitý nevyslovený předpoklad je velmi důležitý z hlediska toho, že se zde objevuje prostor pro uplatnění ideologie či hegemonie, tomu se ale budu podrobněji věnovat o pár odstavců níže a v samostatné kapitole. Řádu diskurzu se budu věnovat jak v kapitole o mediálním diskurzu (tedy z pohledu výčtu diskursivních/společenských praktik), tak ve své textové analýze.

A poslední součástí kritické diskurzivní analýzy je společenský a kulturní kontext. Ten by měl být určitou mírou abstrakce od určité komunikační události. Zahrnuje přímý kontext situace, ale také široký kontext společenské situace a kultury. V analýze společenského kontextu v rámci mediálního diskurzu se dělí na ekonomický, politický a kulturní (Fairclough, 1995: 62). Fairclough se ve svých analýzách zaměřuje primárně na analýzu textů, tento společenský kontext a rámec společenské struktury vyjadřuje ve svém pohledu na vývoj společnosti, zejména ve svých kritikách směřování společnosti (globalizace, neoliberalismus, soukromý x veřejný, marketizace atd.)

Fairclough (1992) vidí v jedné své knize hegemonii a ideologii přímo jako součást společenských praktik. Tyto mocenské projevy ale můžeme chápat také jako komplexní fenomény, které lze vysledovat na všech úrovních kritické diskurzivní analýzy. Ve vztahu k mediálnímu diskurzu nabývá tato otázka zvláštní důležitosti. V následující kapitole si vysvětlíme proč, vymezíme si tyto mocenské projevy a podíváme se na to, jak s nimi ve své analýze pracuje Fairclough.

V této práci se zaměřuji z velké části na analýzu textů, tedy jak je tvořen mediální diskurz v konkrétním smyslu. Diskurz může být v tomto případě určován z hlediska toho, jakými hlavními tématy se zabývá, anebo z jakého úhlu či perspektivy tyto jevy reprezentuje (Fairclough, 2003: 129). V mém konkrétním případě analýzy prezentování hurikánu Sandy v internetových médiích jde o zaměření obsahu článků na určitá místa či oblasti, způsob jejich podání; jaké osoby, objekty, instituce či vztahy jsou zde představeny, a jakým způsobem (srov. Fairclough, 2003: 135)

⁴⁴ V originále „assumptions“.

Analýzu společenských praktik a řádu diskurzu vyčerpám částečně kapitolou o mediálním diskurzu.

IV. 3 Projevy moci: hegemonie a ideologie

Diskursivní analýza se snaží odkrývat mocenské vztahy manifestované v jazyce, proto je pro ni moc jedním ze základních pojmů. Moc hraje v jazyce velmi důležitou roli, podle Barthese⁴⁵ je neoddělitelně spjatá s naší řečí a jazykem⁴⁶. Fairclough (2001: 3) vidí v jazyce možný nástroj dominance některých lidí nad druhými. Van Dijk (2008: 6) definuje roli kritických diskurzivních studií⁴⁷ jako „výzkumu diskurzivní reprodukce zneužívání moci“. Jinými slovy jde o výzkum role diskurzu, používání jazyka nebo komunikace v rámci společenských otázek, problémů, nerovností, dominance a dalších s tím spojených jevů. Ideologie a hegemonie jsou formy moci, před tím, než se budu každému z těchto fenoménů věnovat zvlášť, stručně vymezím, jak tento pojem vymezují teoretici a vědci.

Mocenské vztahy jsou hluboce zakořeněny v sociálních souvislostech, nelze je ze společnosti vyřadit. „Žít ve společnosti tedy znamená žít tak, aby bylo možné působit na jednání jiných. Společnost „bez mocenských vztahů“ je pouhá abstrakce“ (Foucault, 1996: 219-220). Zkoumání mocenských vztahů by právě z tohoto důvodu měl být setrvalý politický úkol. Na základě možnosti působit na jednání ostatních, kterou lze rozšířit na každý společenský vztah, jsou různé formy moci definovány rozličnými projevy individuální nerovnosti, cílů, instrumentálního vybavení, různými formami institucionalizace či organizace (Foucault, 1996: 222).

Van Dijk (2008: 9) definuje moc ve společnosti jako formu ovládnutí, tedy že jedna skupina ovládá jiné skupiny a jednání jejích členů. Pokud je takové ovládnutí v zájmu ovládajících a v nesouladu se zájmy ovládaných, jedná se o zneužívání moci. Pokud se ovládnutí týká komunikačních aktivit, pak se jedná o vztah moci a diskurzu. Na druhou stranu ale odmítá jednoznačné odsouzení, že moc je pouze špatná. Moc představuje také pozitivní nebo neutrální sílu (například péče lékařů, ochrana policie, výchova dětí atd.) a společnost by bez kontrol, pravidel a regulací, tedy bez legitimních vztahů moci nefungovala.

⁴⁵ Cit. Dle Jánková (2012) Originální pramen: BARTHES, R. Lekce. Inaugurační přednáška na Collège de France. In: MERLEAU-PONTY, M., LÉVI-STRAUSS, C., BARTHES, R. *Chvála moudrosti*. Bratislava: Archa, 1994, s. 83-5.

⁴⁶ Moc řeči je podle Barthese fašistická, protože nás nutí něco říct. Stejně jako je vždy způsob, jakým se vyjádříme řečí, selektivní.

⁴⁷ On sám dává přednost před kritickou diskurzivní analýzou nazývat tento přístup kritická diskurzivní studia z důvodu jeho neucelenosti.

Fairclough ve své knize *Language and Power* (2001) předkládá diskurz jako mocenský nástroj. Rozlišuje dva typy moci: „uvnitř diskurzu“ a „za hranicemi diskurzu“. V prvním případě je diskurz místem, kde je moc skutečně vykonávána. Nejčastěji se jedná o diskurz komunikace tváří v tvář, komunikaci mezi dvěma etniky-kulturami a „skrytou moc“ diskurzu masových médií. Co se týče moci „za hranicemi diskurzu“, tu Fairclough definuje skrze účinky moci, které lze vidět ve změnách a konstituci různých společenských institucí či pravidel prostřednictvím mocenských mechanismů (Fairclough, 2001: 36). Určité diskursivní typy vznikly jako „důsledky účinků moci“ – určité konvence, nebo řády diskurzu jsou ztělesněním a výsledkem mocenských vztahů (Fairclough, 2001: 49).

Pro mne je zde nejdůležitější tato „skrytá moc“ – ta se totiž týká psaného jazyka a zejména masových médií - televize, rádia, filmu a tištěných médií (Fairclough, 2001: 41). Média reprodukují moc dominantních tříd ve společnosti, reflektují a udržují vztahy mezi třídami, zejména mezi „mocnými“ a masovou společností. Tato mediovaná moc není zjevná, protože je implicitně ukryta v praktikách médií (Fairclough, 2001: 43). Tato skrytá moc médií závisí na kumulujících se tendencích mediálních aktivit, roste na základě opakování určitých témat a způsobu podání informace (Fairclough, 2001: 45). Takto pojímaná moc vidí souhrnně média jako hegemonické a ideologické nástroje, které se snaží přispívat k nerovnému rozložení mocenských vztahů ve společnosti a k udržení stávajícího mocensko-politického pořádku. Cílem Faircloughovy analýzy je odkrytí a zviditelnění těchto snah.

IV. 3. 1 Ideologie

Ideologie je pro Wodakovou (2009) a její diskurzivně-historickou analýzu jednostranná perspektiva nebo pohled na svět sestavená z psychických reprezentací, přesvědčení, názorů, postojů a vyhodnocení, které sdílí členové určité společenské skupiny. I pro ni jsou ideologie důležitými nástroji pro ustavování a udržování nerovného rozložení mocenských vztahů v diskurzu (například kontrolou přístupu do určitých diskurzů nebo veřejné sféry – gate-keeping, Wodak, 2009: 88). Jeden z cílů její diskurzivně-historické analýzy je odhalení hegemonie určitých diskurzů, tím způsobem, že budou rozluštny ideologie, které ustavují a udržují nadvládu. Jazyk podle ní není sám o sobě mocenským nástrojem, ale jen nástrojem k získání a udržení moci lidí, kteří již u moci jsou (Wodak, 2009: 88).

Obecně se pojem ideologie vztahuje ke skupinovému nebo třídnímu vědomí, který je explicitně či implicitně vyjádřen v ideologickém systému. Ten se skládá ze socioekonomických, politických a kulturních praktik členů skupiny, jejíž zájmy jsou optimálně a v principu uskutečňovány. Jak samotná ideologie, tak ideologické praktiky jsou získávány, ustavovány a organizovány prostřednictvím různých institucí – státu, médií, vzdělání, církve nebo rodiny (Van Dijk, 2008: 33-4). Klasičtí marxističtí myslitelé měli za to, že dominantní ideologie je obvykle ideologií těch,

kteří ovládají ideologickou reprodukci, tedy vládnoucí třídy. To vede k vytvoření „falešného vědomí“ ovládaných tříd a k dosažení toho, že dominantní ideologie bude považována za „přirozený“ a „všeobecný“ systém hodnot, norem a cílů (Van Dijk, 2008: 34). V tomto případě ideologická reprodukce způsobuje přirozený konsenzus a získaná moc nabývá formy hegemonie (tamtéž: 34).

Van Dijk (2008: 34) se přiklání k předpokladu, že ideologie je druh společenského poznání, které je sdílené členy skupiny, třídy či jiného uskupení. To ale neznamená, že ideologie je pouze souborem názorů a přístupů, nýbrž komplexní kognitivní soustavou, která reguluje formování, transformaci a aplikaci jiného společenského poznání, tedy znalostí, názorů, přístupů a dalších společenských reprezentací. Diskurz a komunikace hrají klíčovou roli při transformaci ideologie. Je tedy důležité zkoumat, kdo a jakými procesy ovládá způsoby nebo instituce potřebné k ideologické reprodukci, jako jsou média nebo vzdělání (tamtéž: 35).

Fairclough sdílí podobné pojetí ideologie jako Ruth Wodaková nebo Adrianus Teun Van Dijk. Podle něj jsou ideologie „významy či konstrukce reality (fyzický svět, společenské vztahy, společenské identity), které jsou vestavěny do různých úrovní forem diskursivní praxe, a které přispívají k produkci, reprodukci a transformaci vztahů dominance“ (Fairclough, 1992: 87). Ideologické je takové jednání, které legitimizuje existující mocenské vztahy založené na hegemonii kapitalismu. Zdánlivě samozřejmé a univerzální jednání, které činí postavení dominantních tříd přirozené, tedy takový typ diskurzivního jednání, který udržuje nerovné rozložení mocenských vztahů, je ideologické (Fairclough, 2001: 27). Ideologie je tedy podle jeho přístupu typem moci – na rozdíl od koncepcí, které ji vidí jako soubor postojů a názorů společenských skupin bez vztahu k moci. Proto musí být texty zkoumány ve vztahu k jejich účinkům na mocenské vztahy. Ideologie mají vztah jak k diskurzům (jako reprezentace), žánrům (jako ztvárnění), tak ke stylům (vštěpování), Fairclough, 2003: 9.

Ideologie zakotvené v diskurzivní praxi jsou nejučinnější, pokud jsou považovány za přirozené a dosáhnou statusu „zdravého rozumu“⁴⁸ (Fairclough, 1992: 87). Samotný zdravý rozum je ideologický, pokud udržuje nerovné rozložení moci ve společnosti (Fairclough, 2001: 70).

Diskurzivní praktiky jsou ideologické, jen pokud zahrnují významy, které přispívají k udržování nebo přeměně mocenských vztahů. Všechny diskurzy tedy podle Fairclougha (1992) nejsou vždy ideologické. Ideologie vznikají ve společnostech, které jsou charakteristické vztahy nadvlády v rámci společenských tříd, pohlaví, kulturních skupin atd. Pokud jsou lidské bytosti schopné překlenout takové společnosti, jsou schopné překlenout ideologie. Fairclough tedy plně nepřijímá Althusserův koncept všeobecné ideologie, která je od společností neoddělitelná. Každý diskurz má v sobě různý stupeň ideologie (Fairclough, 1992: 91).

⁴⁸ V originále „common sense“.

Ideologie problematizují funkci médií a zpravodajství jako pouhého zdroje informací. Veškeré způsoby reprezentace skutečnosti jsou vždy z nějakého úhlu pohledu, hodnotově zatížené a za nějakým účelem (Fairclough, 1995: 46-7). „Pravda“ v absolutním smyslu je vždy problematická⁴⁹. Nicméně reprezentace skutečnosti mohou být vždy srovnávány na základě přesnosti, úplnosti či zaujatosti (tamtéž: 47), k tomu se ještě vrátím v samostatné kapitole o mediálním diskurzu.

Mediální diskurz podle Van Dijka (1995: 35-38) zvláště v Evropě a Severní Americe není rozmanitý, zvláště co se týče ideologie, politiky, etnicity nebo společenských témat. Levicový tisk prakticky vymizel. Vítězství neoliberalismu určuje dominantní mediální diskurz, opoziční snahy jsou velmi zřídka. Součástí toho je, že politika a média jsou spojenci – kopou za stejnou ideologii a přístup ke světu. Populární ideologie jsou nemyslitelné bez aktivního přispění masmédií. Dominantní diskurzy mainstreamových médií vedou ke konstrukci a přijetí preferovaných modelů, které jsou na druhou stranu základem pro preferované postoje a ideologie. Pohybujeme se tedy v kruhu (srov. Fairclough 2001 a kapitola I. Vymezení tématu práce).

IV. 3. 2 Hegemonie

Koncept hegemonie, se kterým pracoval marxistický myslitel Antonio Gramsci⁵⁰, si Norman Fairclough vypůjčuje v rámci definování společenské změny a svého postoje ke kapitalistické společnosti (Fairclough, 1992: 91-96). Gramsci se tímto konceptem snažil popsat, jak je v rozvinutých kapitalistických a pozdně moderních společnostech kontrolováno veřejné mínění. Je to „schopnost dominantních tříd uplatňovat ve společnosti sociální a kulturní vůdčovství, jež však není realizováno přímo prostřednictvím násilí, ale spíše nepřímo – prostřednictvím ekonomické, politické a kulturní manipulace“ (Krsek, 2005). Hegemonie je nadvláda dominantní třídy uskutečňována pomocí „dobrovolného souhlasu“ podřízených tříd. Její síla je spíše integrační – skrze kulturní hodnoty, normy, názory, přesvědčení, mýty a tradice, které tak slouží k ochraně stávajícího mocenského pořádku (Krsek, 2005). Vládnoucí třídy tak mohou vstřípit své hodnoty s minimem vynaložené síly, poněvadž ovládnutí (podřízení) přijali mocenskou a politickou legitimitu vládnoucích (Richardson, 2007: 35).

Fairclough považuje hegemonickou nadvládu za něco, čeho může být dosaženo vždy jen částečně a dočasně, je to tedy „nestabilní rovnováha“. Hegemonie je ohniskem neustálého boje mezi třídami a skupinami lidí o udržení či rozbití spojenectví, ohniskem dominance či podřízenosti ve formě ekonomických, politických či ideologických vztahů (Fairclough, 1992: 92). Podřízené

⁴⁹ Stejně jako objektivita. Více se tomuto tématu budu věnovat v kapitole V.2, o zpravodajství a zpravodajských hodnotách.

⁵⁰ Např. GRAMSCI, A. *Selections from the Prison Notebooks of Antonio Gramsci*. New York: International Publishers, 1971.

sociální skupiny tedy vyvíjejí kontra-hegemonní praktiky a svádí se neustálý „ideový souboj“ o vůdčí mocenské postavení ve společnosti, což sám Gramsci považuje za žádoucí (Krsek, 2005).

V mediálních studiích je „hegemonie považována za mocnější a přesvědčivější mocenský nástroj než ideologie, neboť hegemonie je skrytá, plíživá a diskursivní, její síla je ve znakové podstatě mediovaných obsahů“ (Krsek, 2005).

Aspekt dominance může obsahovat také to, jakým způsobem jsou zorganizovány kombinace žánrů, diskurzů a stylů do řádu diskurzu. Zde se také projevuje výše popsaný hegemonický boj; složení těchto tří diskursivních typů je otevřený systém, který není nikdy definitivní a podléhá neustálé změně. Například to, jakým způsobem jsou reprezentovány určité informace v kombinaci s určitým žánrem a stylem implikuje více či méně dominantní způsob předávání informací a nastoluje určitý vztah mezi účastníky komunikační události (srov. Fairclough, 2005).

Na tomto místě bych se ráda vrátila k intertextualitě tak, jak ji pojímá Fairclough (2003) ve vztahu k nejasně určeným zdrojům jiných textů v analyzovaném textu – kterou nazývá předpoklady. V rámci analyzování tohoto jevu je třeba si všimnout, zda je prezentováno jednotlivé a konkrétní jako univerzální, což logicky nastoluje hegemonii. Pokud je navíc jednotlivé prezentováno jako univerzální formou samozřejmých předpokladů a jako neoddiskutovatelná pravda, mažou se jiné možné varianty a různorodost a mizí možnost dialogičnosti (Fairclough, 2003: 45-6). Předpoklady jsou důležitou součástí textů v tom smyslu, že představují určité společně sdílené významy, které jsou považovány za samozřejmé a obecně známé a v tomto smyslu představují schopnost vykonávat moc, hegemonii, stejně jako ideologii v nastolování těchto „obecně známých“ faktů (tamtéž: 55). Existují tři druhy těchto předpokladů: o tom, co existuje, co se uskutečnilo, nebo může uskutečnit, anebo o tom, co je správné a žádoucí⁵¹. Odkrývání těchto „samozřejmých“ částí textů a tvrzení nespočívá pouze v tom, že se na text podíváme a konstatujeme, které prvky jsou ideologické, analýza těchto předpokladů musí jít „za“ pouhé texty (tamtéž: 59). Limitem pro tuto analýzu jsou tedy zajisté nejen hodnoty a názory toho, kdo analyzuje, ale také společenské a kulturní znalosti a schopnost je v této analýze použít.

Moc a ideologie je s mediálním diskursem těsně spojena, v následující kapitole ukážu, jaké jsou projevy tohoto vztahu.

⁵¹ V originále: „existencial assumptions“, „propositional assumptions“ a „value assumptions“ (Fairclough, 2003: 55).

Faircloughova metoda nabízí široký záběr zkoumání, to, jak svou metodu podává a představuje, nabízí skutečně komplexní analýzu „komunikační události“, celého komunikačního jevu, od základů jeho vzniku až po percepci všech účastníků této události. V praktické analýze je tedy záhodno se zaměřit na konkrétní její součásti⁵². U mne to bude zejména v případové studii (viz VI. kapitola) analýza textů zpravodajských internetových článků a v následující kapitole o mediálním diskurzu také stručně představím sociální kontext mediálního zpravodajství a jeho specifika pro online prostředí. Tento komplexní pohled Faircloughovy metody s důrazem na ideologii a hegemonii umožňuje kriticky analyzovat masová média, protože právě ona jsou v mnoha případech nositeli nerovného rozložení mocenských vztahů. I z toho důvodu jsem zvolila pro svou analýzu mediálních textů a jejich kontextu tuto metodu.

⁵² Jak i sám Fairclough ve svých textech doporučuje. Ostatně i on sám se zaměřuje na textovou analýzu.

V. Mediální diskurz

Tato kapitola je pojátkem mezi teoretickým vymezením kritické diskurzivní analýzy, která tvoří rámec pro mou analýzu, a mezi samotnou analýzou internetových zpravodajských článků. V následujících odstavcích upřesním nejen to, co je pro současný mediální diskurz charakteristické, ale jejich obsah je z velké části také shrnutím společenských či diskursivních praktik pro mou analýzu. Připomínám, že společenské praktiky tvoří určitá kombinace žánrů, diskurzů a stylů. V následující kapitole se budu věnovat tomu, do jakého žánru, případně stylu lze řadit internetové zpravodajství (v další kapitole věnované případové studii ho rozdělím také na komerční a veřejnoprávní), kapitola o zpravodajství (V. 2) naznačí, jaký je jeho obsah a co tedy zprávy reprezentují. Je nad rámec mé práce podrobněji zkoumat, jak jsou texty produkovány nebo interpretovány čtenáři, mohu pouze předjímat, jak mohou být texty vnímány vzhledem ke svým mocenským aspektům, které se odvíjí od obsahu jejich textu. Vždy také záleží na kontextu situace, ve které je text přijímán, to se budu snažit určit v části této kapitoly, který se zaměřuje na mnou analyzované jednotky a texty, tedy v kapitole o specifických diskurzu internetových médií (V. 1).

Nejprve se budu obecněji věnovat tomu, co v současné době tvoří mediální diskurz⁵³, jehož znaky, které budu popisovat níže, se týkají zejména psaných novinových textů. Tento popis je sestaven sice z knih, které se věnují novinové žurnalistice, ale já je zde představuji proto, že podle mého názoru níže zmiňované charakteristiky mají platnost i pro současné texty a lze je aplikovat rovněž na internetovou žurnalistiku.

V mé práci se zabývám diskurzem médií, a to médií nových, konkrétně diskurzem zpravodajských internetových serverů. Obsah těchto médií je určen masovému publiku, to znamená, že je dostupný velkému množství příjemců. Ve většině případů je informační tok jednostranný, to ale neznamená, že by příjemci byli vůči tomuto obsahu vždy nekritičtí nebo pasivní⁵⁴ (srov. Thompson, 2004).

Rozdíl mezi diskurzem komunikace tváří v tvář a diskurzem mediální komunikace je tedy jednostrannost masové komunikace a to, že je obsah masových médií určen masovému publiku znamená, že zde nejsou brány v potaz rozdíly mezi lidmi. Média si tedy vytvářejí ideálního posluchače, diváka, či čtenáře (Fairclough, 2001: 41). Masová komunikace přináší rozpojení času a prostoru, kdy kontext produkce a kontext příjmu sdělení se liší (srov. Thompson, 2004). Technické médium, díky kterému je toto rozpojení možné, určuje také podobu samotných médií a mediálních sdělení. Technická média určují také způsob podání informace a do jisté míry i jeho

⁵³ Diskurz spíše v komplexním a abstraktním smyslu, tedy semiózy.

⁵⁴ Problematice přijímání textů čtenáři se budu věnovat blíže v kapitole V. 1, o diskurzu nových médií.

percepci, podle různých kontextů příjmu sdělení. Například pokud je něco tištěné na papíře, konotuje to formalitu a autoritu, máme tendenci tomu uvěřit. Oproti tomu řeč konotuje neformálnost a soudržnost, vzájemnost (Fowler, 1991: 59).

Jiří Kraus (2006: 44) nahlíží na mediální diskurz jako na jeden ze „základních produktů sociálního komunikačního jednání“, jehož hlavními funkcemi jsou „informovat – získávat (přesvědčovat) – bavit“. Mediální diskurz je tedy výsledkem plánované činnosti, která „vychází z určitého záměru, jež směřuje k utváření smyslu a komunikačních účinků diskurzu“ (tamtéž: 44). V tomto sdělném záměru jsou přítomné jak osobní postoje mluvčích, „tak jejich společenské role a normy i očekávané způsoby chování, které z těchto rolí vyplývají (např. role zpravodaje, redaktora, komentátora, moderátora apod.)“ (tamtéž: 44). Mediální instituce jsou společensky, ekonomicky a politicky situované, všechny zprávy jsou vždy zaznamenány z určitého úhlu. Všechno, co je řečeno nebo napsáno, je tedy vždy učiněno z určité ideologické pozice (Fowler, 1991: 10).

Britský lingvista a představitel kritické lingvistiky Roger Fowler se zabývá jazykem médií a zaměřuje se na ideologii přítomnou v jazyce novin. Jeho pohled je poměrně radikální, protože přisuzuje téměř veškerou moc diskurzu, přičemž diskurz vidí jako společensky a institucionálně vytvořenou ideologii, zakotvenou v jazyce. Žurnalista a autor podle něj (1991: 42) není individuálním subjektem, ale stává se anonymním pisatelem, který je již konstituován diskursem. Protože mediální instituce jsou společensky, ekonomicky a politicky situované, všechny zprávy jsou vždy zaznamenány z určitého úhlu. Všechno, co je řečeno nebo napsáno, je vždy učiněno z určité ideologické pozice (tamtéž: 10). Hlas jednotlivce je nezbytná, ale akceptovaná iluze. Základním úkolem spisovatele je převést toto institucionální prohlášení (nebo tuto institucionální pozici) do stylu interpersonální komunikace, poněvadž čtenář je jednotlivec a musí být takto osloven. Úkol to není jen stylistický, ale také ideologický; institucionální koncepty musí být přeloženy do osobních myšlenek (tamtéž: 47).

Pokud se vrátíme k hlavním funkcím mediálního diskurzu, tak Fairclough (1995) vidí právě mezi funkcí informovat a bavit určité napětí. Reportér či redaktor musí neustále vyvažovat na jednu stranu mezi požadavkem nestrannosti a s tím související jeho tradiční rolí poskytovatele objektivních informací a na druhou stranu se senzacechtivými požadavky publika, které se chce pobavit (Fairclough, 1995: 5). Tuto tendenci médií, kterou tvoří zejména komerční tlaky na přizpůsobení se ekonomickým zákonitostem trhu, nazývá Fairclough „marketizace“. „Marketizace“ se překrývá s dalším jevem, který ovládá média, a tím je „konverzacionalizace“. Ten spočívá zejména v tlaku mezi veřejným charakterem obsahu masových médií (a také charakterem jeho zdrojů, ze kterých čerpá) a jeho soukromou, tedy individuální recepcí. Jazyk a způsob podání informací je tedy „konverzacionalizován“ v tom smyslu, že se snaží přiblížit běžnému jazyku soukromé či interpersonální komunikace, a tím se také přiblížit svému publiku. Do mediálního diskurzu se tak dostávají prvky hovorové řeči (tamtéž: 7-12, srov. Fowler, 1991).

Skrze tyto dvě tendence v mediálním diskurzu se projevuje také jeho moc, která je patrná v ideologii normalizace a naturalizace chování a kultury publika. Ty se projevují ve stále rostoucí konstrukci publika jako spotřebitelů a rostoucím tlakem na tvůrce mediálních obsahů, aby zejména pobavili. Snaha udržet existující vztahy moci a dominance se projevuje tím, že lidé jsou pojmáni jen jako diváci a konzumenti, spíše než aktivní občané. (Fairclough, 1995: 12-13)

Fowler (1991: 57) vidí důvod přijetí konverzačního stylu médií ve snaze vytvořit iluzi neformálnosti, familiárnosti a přátelského postoje. Ideologickým a velmi závažným důvodem je naturalizace (nebo přizpůsobení) výrazů a kategorií, pomocí kterých je realita reprezentována. Konverzační styl vytváří kooperaci, souhlas; nese s sebou také obvyklý pohled na svět, sdílenou subjektivní realitu, která je považovaná za samozřejmou⁵⁵ a tedy nepotřebuje být dokazována (tamtéž: 57). Fairclough (1995: 13-14) oproti tomu nevidí v konverzacionalizaci za každou cenu ideologii, může to být podle něj pouze prostředek, jak některé složité věci čtenářům či publiku přiblížit a zpřístupnit – vidí v ní tedy spíše prostředek demokratizace a odmítnutí vědeckého či jiného elitářství.

Konverzacionalizace je tedy jeden aspekt médií, na druhou stranu Fowler (1991: 22) připouští, že média reprodukuje hlasy pro ně již ustálených zdrojů informací (politici, doktoři, odborníci). Z toho důvodu přijímají diskurz prestižního a oficiálního stylu a řeč redaktorů také přijímá tento elitní a autoritativní styl. Tedy mocné instituce, které mají přístup do médií (přičemž ostatní instituce a organizace jsou zanedbávané), do určité míry určují diskurz, který zahrnuje pak postoje mocných elit. Noviny pak přijmou jejich jazyk za svůj a reprodukuje postoje mocných (tamtéž: 23).

Tento aspekt reflektuje také Van Dijk (1995) a vidí ho jako typ moci. Ten, kdo má přístup do médií, také ovlivňuje mediální diskurz⁵⁶. Politické a jiné elity potřebují média, aby mohly vykonávat svou moc, tyto mediální elity pak ovládají mediální diskurz a následně také společenské reprezentace a mají moc kontrolovat ideologickou reprodukci v populaci. Média publiku vtiskují své vnímání a svůj pohled na určité události zejména pokud se o daných událostech čtenáři dozvídají poprvé a nic o nich nevědí. O mnoha fenoménech se publikum dovídá pouze z médií, a nikoliv na základě osobní zkušenosti, ani ze zdroje, který by byl protiváhou dominantním mediálním diskursům. Veřejnost tedy často spoléhá na informace masmédií, a v tom případě společenské reprezentace závisí na informacích v mediálním diskurzu (Van Dijk, 1995: 33-35). Van Dijk vidí média jako hlavního hegemonu, který předkládá

⁵⁵ Lze je možné vysledovat podobnost tohoto pojení s „předpoklady“, které Fairclough (2003, viz kapitola o ideologii a KDA Normana Fairclougha) představuje v rámci intertextuality.

⁵⁶ Obyčejní lidé obvykle přístup nemají, zato elity jsou ti, kteří mají co říci ke společenským situacím a institucím, aktivně přispívají do veřejného diskurzu a tedy do médií. Jsou často citováni, stávají se aktéry událostí (Van Dijk, 1995: 33).

dominantní interpretace, mimo jiné tento hegemonický diskurz se snaží Fairclough ve svých analýzách odkrývat.

Vraťme se znovu ke dvěma tendencím, konverzacionalizaci a elitářskému či oficiálnímu jazyku médií, které předkládá Fairclough a Fowler⁵⁷. Fairclough (1995, 2001) sice říká, že ne všechny diskurzy musí být ideologické (viz kapitola Ideologie), Fowler (1991) ale vidí mediální diskurz jako ideologický téměř ze všech stran. Pro mne je tento přístup inspirací v tom, že v každém aspektu jazyka médií lze hledat nějakou formu ideologie. Je ale otázka, zda takovou ideologii, jak ji chápe Fairclough, tedy jako tu, která přispívá k udržování nerovného rozložení mocenských vztahů.

Každé mediální sdělení je tedy podle Fowlera (1991) předurčené svým institucionálním rámcem, způsobem produkce a tím, v jakých společenských, kulturních a politických podmínkách vzniká, a tudíž nemůže být nikdy neutrální. Fairclough ve své kritické diskurzivní analýze rozděluje společenské praktiky (v jeho pozdějším pojetí (2003) můžeme použít také termín společenské struktury) na ekonomické, politické a kulturní.

Většina mediálních organizací jsou v první řadě výdělečné podniky, které získávají své příjmy hlavně z inzerce. Jinak je tomu samozřejmě v případě veřejnoprávních institucí, které jsou u nás zřízeny zákonem a jejich cíle jsou rozdílné (viz II. kapitola Hlavní hypotézy). Ovšem i ony soutěží o přízeň publika či čtenářů s komerčními médii a to, jaký mají tato média podíl na čtenosti či sledovanosti hraje roli například pro budoucí směřování jejich zaměření či programu, či přímo pro zachování jejich existence. To, že média musí působit na trhu, se v mnoha případech odvíjí důrazem na zábavný obsah, jehož informační či výchovná funkce je minimální (srov. Fairclough, 1995: 42-43). Politický aspekt médií představuje v nich přítomná ideologie, které jsem se v této souvislosti věnovala v této kapitole výše. Na závěr ještě připojím krátkou poznámku k roli ideologie v mediálním diskurzu, jak ji shrnuje Norman Fairclough.

„Mediální diskurz by měl být vnímán jako dějiště komplexních a často protichůdných procesů, které zahrnují také ideologické procesy. Přítomnost ideologie by neměla být vnímána jako konstantní a samozřejmá ve všech mediálních diskurzech z povahy věci.“ (Fairclough, 1995: 47) Spíše by měla být považována za jednu z otázek, kterou by měl být výzkumník schopen v rámci mediálního diskurzu analyzovat – v některých případech je tato otázka ožehavější, než v jiných. V rámci společenské kontroly a reprodukce média fungují ideologicky, jsou ale také produkty kultury, které musí být konkurenceschopné na trhu, jsou součástí zábavního průmyslu a informují lidi o politických a sociálních otázkách (Fairclough, 1995: 47).

⁵⁷ I když si tyto dvě tendence trochu protirečí, dají se nicméně obě dvě akceptovat a aplikovat odděleně.

V. 1 Specifika diskurzu nových médií

Obsah této kapitoly nejenže informuje o specifickém fungování online médií (někdy ve srovnání s tištěnými médii), ale zaměřuje se na diskursivní a společenské praktiky nových médií, tedy ve Faircloughově terminologii řád diskurzu internetových zpravodajských médií. Ty totiž v rámci analýzy komunikační události tvoří mezistupeň mezi samotnými texty a společenským kontextem, který bude v této kapitole také zmíněn.

Předmětem mé analýzy jsou zpravodajské články zveřejněné na internetových serverech, proto se budu věnovat specifickým znakům, které provázejí diskurz nových médií. Šmíd (2006: 10-11) zmiňuje tři hlavní znaky, které doprovázejí internetovou žurnalistiku, přičemž každý uživatel i tvůrce jich může využívat rozdílným způsobem. Jsou jimi hypertextualita, interaktivita a multimedialita. Internet nabízí možnost odkazování k jiným zdrojům a tvoření si vlastní informační cesty, stejně tak libovolný výběr média, ze kterého čerpáme informace, nebo možnost okamžité reakce čtenáře. Multimedialita „umožňuje rozčlenit zprávu do více datových souborů, z nichž některé mohou mít podobu zvukového či obrazového záznamu, čímž žurnalistické sdělení zvyšuje svoji dokumentační hodnotu a věrohodnost“ (Šmíd, 2006: 10).

Je zřejmé, že na internetu se znovu částečně maže ono časoprostorové rozpojení, které vzniká s technickým médiem a na něj navazující oddělení produkce a percepce sdělení. Časové horizonty produkce a percepce se k sobě přibližují a možnost interakce se přibližuje bezprostřední interakci tváří v tvář. Je zde také možnost se k vyhledané zprávě vrátit téměř kdykoli, protože možnost archivace je téměř neomezená.

Nelze nezmínit směřování, které je patrné u všech dnešních, a nejen komerčních médií, a to vzhledem ke znakům online žurnalistiky také nelze opomenout – tendence k infotainmentu, tedy propojení informací a zábavy. V mém případě analýzy Sandy lze pozorovat zejména u komerčních médií zaměření na lidský příběh, upřednostňování marginálních aspektů katastrofy od těch skutečně významných (nedostatek ropy v New Yorku x nedostatek jídla na Haiti, podrobněji viz kapitola VI. Případová studie), srov. Čuřík (2012).

Na internetu se podle Šmída (2006) uplatňují téměř všechny žánry známé z ostatních žurnalistických médií, ovšem online komunikace má jiná kritéria, které je třeba respektovat, aby byl obsah internetových zpravodajských médií čtenáři přijat. Titulek a perex mají i v klasické novinové žurnalistice důležitou pozici, nicméně v té internetové je jejich úloha naprosto klíčová. „O čtenosti internetové zprávy rozhoduje její titulek a úvodní odstavec, protože další text zprávy obvykle bývá dostupný přes odkaz, na který čtenář klikne jenom v tom případě, že ho titulek, čelo zprávy, případně její shrnutí, zaujme.“ (Šmíd, 2006: 20) Dalším kritériem je limit obrazovky, tedy aby se všechno podstatné text vešel do rámečku obrazovky bez nutnosti rolování myši. To v některých případech vede ke zjednodušování textu a důrazu na pompéznost a snahu zaujmout za každou cenu.

Co se tedy týče obsahových a formálních požadavků, tak na rozdíl od tištěných zpravodajských textů musí být online zpravodajské texty stručnější, a sice se u nich mohou uplatnit všechny možné žánry, na druhou stranu ale také méně striktně dbají na přesné dodržování tradičních žurnalistických žánrů⁵⁸, a také na striktní pravopisná pravidla (srov. Čuřík, 2012: 23). Nutnost stručnosti těchto textů vychází nejen z velikosti a limitu obrazovky, ale také z fyzikální vlastnosti monitoru, kdy nejsme všichni zvyklí číst z monitoru tak rychle, jako z vytištěného textu. Při čtení z obrazovky sedíme méně pohodlněji, než při čtení novin, a „počítač máme spojen s prací nebo naopak „rychlejšími“ formami zábavy, jako je hraní her či sledování videa“ (Čermák, 2011: 63). Strukturace textu je tedy nutná do menších odstavců a kratších vět, směřuje k prokládání většího množství obrazové složky, nebo zvýraznění mezititulků.

Internetová média nabízejí téměř okamžité zveřejnění událostí, které musí být přesné, protože uživatel si je může v dalším okamžiku ověřit na jiných serverech (internet je totiž zároveň „zásobárnou primárních zdrojů“ informací o společnostech či jednotlivcích, kteří internet využívají jako jeden ze způsobů své propagace, Čuřík, 2012: 22). Je tu tedy tlak na to, aby byla informace zajímavá či zábavná⁵⁹, a aby si ji čtenář vůbec přečetl⁶⁰, ale zároveň musí být zpráva pravdivá a věrohodná.

Tyto znaky a vývoj internetových médií umožnil vytvoření dalších specifických žánrů, které odrážejí hlavní charakteristiky internetu – okamžitost a interaktivitu (Čuřík, 2012: 25-31). Patří k nim online zpráva, která je většinou kratší než klasická tištěná zpráva, je velmi aktuální a interaktivní (diskuze pod článkem, možnost kontaktu s autorem); online rozhovor, který se odehrává v reálném čase; online reportáž, která představuje přímý přenos informací, „minutu po minutě popisuje konkrétní událost, charakterizuje atmosféru, doplňuje o vyjádření zdrojů“ (tamtéž: 27); a publicistické žánry jako online story nebo blogy. Já se ve své případové studii (kapitola VI.) věnuji pouze online zprávě, anebo v krajním případě online reportáži.

O získání čtenářů nerozhoduje značka novin či časopisu, jako je tomu u tisku, ale konkrétní článek (také z hlediska vyhledatelnosti zprávy podle klíčového slova). Znovu zdůrazňuji, že velkou roli hraje titulek⁶¹. O tom, zda to tak je, se konkrétněji přesvědčíme případové studii (kapitola VI.).

⁵⁸ Např. reportáž, rozhovor, zpráva, poznámka, komentář, fejeton, glosa a jiné (viz např. OSVALDOVÁ, B., HALADA, J. Praktická encyklopedie žurnalistiky a marketingové komunikace. Praha: Libri, 2007).

⁵⁹ Samozřejmě v tomto případě záleží na individuálních požadavcích a předpokladech čtenáře.

⁶⁰ Ze čtenosti se vydavatelům odvíjí zisky z inzerce, na které jsou většinou existenčně závislé, „Reklama v různých, někdy více, jindy méně viditelných podobách je bez nadsázky krví i mízou webových médií. Důvodem, proč mohou vydělávat.“ (BEDNÁŘ, V. *Internetová publicistika*. Praha: Grada, 2011, s. 171)

⁶¹ Podle Čermáka (2011: 64) musí být sdělný, může být jakkoliv dlouhý, ale delší je lepší a „fungují“ titulky, které kladou otázku, čtenáře oslovují, anebo obsahují číslovku.

Online média umožňují informaci doplnit mnoha fotografiemi, videi či grafikou (tamtéž: 28). Předpokládám, že i články analyzované v mé případové studii tak v zájmu upoutání čtenářů budou činit hojně. Dalším znakem je těžko určitelná cílová skupina, protože potenciálně je obsah internetu určený komukoliv. Můžeme odkázat obecně na to, že častými uživateli internetu jsou lidé ve věku 20 až 40 let, s vyšším vzděláním či majetnější lidé⁶², kteří mají i logicky větší přístup k internetu, takové konstatování ale vede k velkému zevšeobecnování, proto se bližší charakteristice z této oblasti v mé analýze vyhnu.

Novinové články sice ze své pozice podavatele informací posazují čtenáře do pozice pasivního příjemce textu, ovšem předpoklad, že čtenář vše pasivně a nekriticky přijímá, je velmi naivní, stejně jako je velmi naivní, že noviny pouze předávají informace (viz kapitola V. Mediální diskurz). Navíc je zřejmé, že pokud získává čtenář informace z internetu, aktivně si zde vyhledává informaci, která ho zajímá, anebo má větší možnost výběru mezi zpravodajskými servery, jejichž informace může také srovnat. Není tolik odkázán na jeden zdroj, například jedny noviny, které si koupí. Nicméně obecně určit způsob přijímání textů a jednoznačně určit, zda je čtenář aktivní či pasivní, nebo konkrétněji, jak přijímá ideologie a jak aktivně uvažuje o tom, co čte, je nad rámec této práce.

V. 2 Zpravodajství a zpravodajské hodnoty

Na tomto místě je potřeba krátce zmínit, co můžeme obecně očekávat od zpravodajských textů. Cílem této kapitoly není poukázat na to, že zprávy by měly být objektivní a vyvážené, ovšem pokud se podíváme do dnešních novin, můžeme vidět, že pojem objektivity je už do jisté míry překonaný (srov. např. Osvaldová, 2011: 11), ale co nejvíce se přiblížit k tomu, jak vypadá dnešní zpravodajství a co lidem nabízí. Tedy v pojetí Faircloughovy diskurzivní analýzy, jaké reprezentace skutečnosti podává. Trampota (2006: 23-24) uvádí, že funkcí zpravodajství je podávání informací o rozmanitých událostech, které by mohly být pro příjemce důležité, užitečné či zajímavé. „A pro svůj předpokládaný vztah k realitě (vždyť jsou „o ní“) se zprávy často považují za relativně věrohodnou informaci o světě, lidech, společnosti.“

Definice zpráv a zpravodajství jsou pouze jedna věc, tou druhou je skutečná realita a to, že trendem v dnešní žurnalistické praxi je sblížení mezi zpravodajstvím a publicistikou (Čuřík, 2012: 73). Tedy větší míra vyjádření osobního postoje redaktora či redakce, nezveřejňování jen potvrzených faktů, ale také různých spekulací a „ne tak důležitých“ osobních příběhů. Objektivita a pravdivost by se daly označit za jeden z cílů zpravodajství, a to, k čemu by mělo směřovat,

⁶² Viz například: Trendy v návštěvnosti internetu: Ročenka 2012 [online] *NetMonitor*, 2012 [cit. 28-05-2013]

Dostupné z:

<http://www.netmonitor.cz/sites/default/files/iac_2013_-_netmonitor_rocenka_2012_0.pdf>

nicméně „všechny naše výpovědi patří do kontextu nějaké verze světa a každý popis světa je vlastně i jeho hodnocením. Fakta, z nichž je záznam určité situace složen, si vybíráme na základě svých znalostí, vzdělání, praktických zkušeností a z toho plynoucího hodnocení celé situace.“ (Osvaldová, 2011: 11). Jen připomínám, že já se ve své analýze nebudu věnovat tomu, zda jsou informace skutečně pravdivé, a jak odpovídají skutečnosti, ale jakým způsobem o té skutečnosti pojednávají.

Co se týče rozdílu zpravodajství u médií komerčních a veřejnoprávních, tak u toho vycházím ze Šmída (2004), který staví obsah veřejnoprávních médií do role korektivu obsahu těch komerčních. Koneckonců role veřejnoprávních médií je stanovena také zákonem, tedy z hlediska jejich obsahu jsou na ně kladeny vyšší požadavky, zejména co se týče vyváženosti a pravdivosti, a také objektivity⁶³.

Události, tak jak o nich informují média, jsou předmětem konvenčních procesů selekce, a zprávami se stanou, pokud projdou tímto výběrem. Velká většina událostí se vůbec nestane zprávami, a díky této selekci je pohled na svět skrze média vždy neúplný. Svět tisku není skutečný svět, ale svět zkreslený a ohodnocený. Běžnou součástí mediálního obsahu je předpojatost (bias), a proto každý musí číst pozorně, aby byl schopen tyto předsudky odhalit (Fowler, 1991: 11).

Zpravodajská média vybírají události podle souboru komplexních kritérií – zprávy nezaznamenávají tedy pouze to, co se skutečně stalo, ale představují také to, že někdo uznal za vhodné je učinit zprávami. Tato kritéria mohou být uplatňována vědomě či nevědomě, čím víc z nich události splňují, tím mají větší pravděpodobnost, že se stanou zprávami (Fowler, 1991: 13).

Na následujících řádcích představím významný faktor pro tvorbu zpravodajského obsahu, který se v oblasti mediálních studií nazývá zpravodajské hodnoty. Jak jsem už naznačila v úvodní kapitole (II. Kapitola), existují dva významné koncepty zpravodajských hodnot, které lze aplikovat až do dneška. Klasická studie Galtunga a Rugeové z roku 1965⁶⁴ předkládá dvanáct faktorů pro selekci zpráv. Sami autoři ji ve své době zaměřovali na zahraniční a tištěné zpravodajství. Nicméně tato již několik desítek let stará koncepce je platná a uznávaná dodnes. Čím více z těchto faktorů událost splní, tím je u ní větší pravděpodobnost, že se stane zprávou⁶⁵. Zpravodajské hodnoty tedy jsou (Galtung, Ruge, 1999: 21-29):

⁶³ Činnost veřejnoprávních médií v České republice definují přímo zákony č. 484/1991 Sb. o Českém rozhlasu a zákona č. 483/1991 Sb. o České televizi. Viz kapitola Hlavní hypotézy.

⁶⁴ GALTUNG J., RUGE M. H. „The structure of foreign news“ In TUMBER, H. *News: a reader*. Oxford, New York: Oxford University Press, 1999: 21-29.

⁶⁵ Tato koncepce není pouze výčtem zpravodajských hodnot, ale představuje také návod, jakým způsobem by měli novináři o událostech referovat.

- 1) Frekvence – zpráva musí mít potenciál delšího průběhu, že její vývoj bude popisován v nějakých pravidelných časových intervalech
- 2) Práh pozornosti – zpráva musí být dostatečně důležitá, aby upoutala pozornost
- 3) Jednoznačnost – jasně vyložitelná událost, pro lidi jednoznačně pochopitelná, ne dvojznačná nebo s více výklady
- 4) Význam – význam v rámci kulturního zázemí čtenáře, tedy kulturní blízkost⁶⁶
- 5) Souznění – zpráva se musí vztahovat k tomu, co čtenář očekává, co předpovídá, nebo po čem touží⁶⁷
- 6) Překvapení – tento faktor je trochu v rozporu s předchozím, i velmi nečekaná událost se může stát zprávou⁶⁸
- 7) Kontinuita – co se stalo zprávou má otevřené dveře k dalšímu informování, protože čtenáře zajímá, co se děje dále s tím, s čím už je obeznámen
- 8) Variace – kompozice, rozložení zprávy⁶⁹

Těchto osm faktorů autoři považují za nezávislé na kulturních odlišnostech. K tomu ovšem připojují fakt, že mohou panovat rozdíly mezi novinami ve zdůrazňování některých skutečností na základě jejich ekonomického zájmu nebo politického přesvědčení. Předkládají další čtyři kulturně podmíněné faktory ovlivňující přechod informací ve zprávě. Ty hrají roli zejména v rozvinuté severozápadní části světa (Galtung, Ruge, 1999: 25-29).

- 9) Vztah k elitním národům +
- 10) Vztah k elitním osobám – jednání elit je důležitější a perspektivnější než ostatních lidí či národů, s elitami se lidé často identifikují
- 11) Personalizace / personifikace – událost je důsledkem jednání člověka nebo několika osob namísto společenských či strukturálních sil⁷⁰

⁶⁶ I když se něco odehrává v kulturně odlišném prostředí, musí se to čtenáře nějakým způsobem dotýkat.

⁶⁷ Tyto předpoklady připravují půdu pro události, které se pak opravdu odehrají.

⁶⁸ Co se opakuje v krátkých intervalech, není zajímavé, zpráva musí překvapit v tom smyslu, že se neděje úplně často, je unikátní a neobvyklá.

⁶⁹ Toto je tedy spíše faktor, který představuje návod, jak šikovně událost zkomponovat, aby jako zpráva byla pro čtenáře zajímavá.

⁷⁰ Personifikace je důsledkem potřeby pozitivní či negativní identifikace, je jednodušší psát zprávu se zaměřením na konkrétní osobu.

12) Negativita – události s negativními důsledky, důvodem je podle Galtunga a Rugeové (1999: 27) základní lidská pravda, že něco zničit je daleko jednodušší, než to vybudovat a negativní zpráva je jednoduše interpretovatelná – pro všechny jako špatná.

Další důležité pojetí zpravodajských hodnot v zobrazování zahraničních událostí představují Westerstahl a Johansson (1994), jak jsem se o nich zmínila již na začátku práce (viz kapitoly I. a II.). Předkládají tři základní faktory: význam/důležitost, vzdálenost/blízkost a dramatickosti. Význam, nebo důležitost zprávy je nejdůležitějším faktorem. Blízkost nenaznačuje nejen tu geografickou, ale v současné době jde také hlavně o blízkost kulturní či ekonomickou. Mezi zahraniční politikou a mediálním pokrytím existuje soulad. Podle nich se uplatňování těchto hodnot může lišit na základě přístupu k informacím v dané zemi a ideologickém faktoru. Otevřenost ostatních zemí vůči zpravodajským agenturám a jejich umístění má na informování a množství zpráv o dané zemi velký vliv. Ideologie může ovlivňovat zpravodajské hodnoty, tedy způsob zobrazování ostatních zemí v médiích. Ideologicky mohou být zobrazováni aktéři jako dobří či špatní (Westerstahl, Johansson, 1994: 73-76).

Zpravodajské hodnoty můžou sloužit jako zdůvodnění toho, jakým způsobem je o Sandy informováno. Jakou mají roli při tvoření zpráv o této události, se budu věnovat v následující kapitole.

VI. Případová studie

V této studii se zaměřím na textovou analýzu, ze které budu odvozovat další charakteristiky, které jsem shrnula v popisu KDA Normana Fairclougha. Mnohé z toho, co Fairclough označuje za součást analýzy KDA, jsem již předložila zejména v předchozí kapitole o mediálním diskurzu, jednalo se zejména o společenský kontext a společenské/diskurzivní praktiky internetových zpravodajských textů. Sám Fairclough (2003: 6) připouští, že vhodným doplněním pro jeho metodu je kvantitativní analýza, která může dodat kvalitativním zjištěním další rozměr. Já tento krok učiním zejména v části, která se zabývá poměru informování o hurikánu Sandy v Severní Americe a v Karibiku. Zde v obou případech určím počty článků u všech čtyř serverů, přičemž z těchto zjištění budu vyvozovat další fakta a podklady pro další kvalitativní analýzu.

Jelikož je diskurzivní analýza kvalitativní (a sám Fairclough ji tak označuje, viz například Fairclough, 2003: 6) nikdy nemohu zaručit, že tato analýza bude objektivní, vyčerpávající či definitivní. Vždy se ptáme na omezené množství otázek a jejich výběr je podmíněn tím, co chceme zjistit⁷¹. V každé analýze je potřeba připustit vliv našich vlastních přesvědčení, názorů a tím také omezení schopnosti vidět v textech vše, co v nich je. Textová analýza ideologie či významu je vždy limitovaná a neobejde se bez další analýzy společnosti (Fairclough, 2003: 15), na kterou si ale v této práci již netroufnu. Zvláště tak rozsáhlá metoda jako je KDA se soustředí na mnoho aspektů komunikační události, proto každá konkrétní analýza je pouze částí toho, co všechno by mohlo být analyzováno. Neustálá kritická reflexe zjištěných výsledků je také součástí kritické analýzy.

Hurikán Sandy se udál koncem října a začátkem listopadu minulého roku. Psalo se o něm hlavně od 24. října do 6. listopadu (v některých případech až do konce listopadu), nejvíce však 30. října až 1. listopadu, kdy přecházel přes New York. Pro mou analýzu všech článků jsem použila texty, které jsem vyhledala pomocí Newton Media SEARCH od společnosti Newton Media⁷². Pro nalezení článků jsem si zadala klíčové slovo Sandy a vyhledávala jsem články od 24. října do 24. listopadu 2012. U každého z uvedených serverů se objevilo přibližně 20 až 30 článků relevantních pro mou analýzu. Do mé analýzy jsem nezahrnula ty články, které se o Sandy zmínily v souvislosti s prezidentskou kampaní v USA, nebo s burzou na Wall Street, či s jinými událostmi – a hlavním tématem zde tato katastrofa nebyla. Ovšem pokud zde byla tato událost klíčová pro vznik nějakého zpravodajského článku o komplexnějším tématu, tak jsem ho vzala také v úvahu.

⁷¹ Fairclough například předpokládá, že texty mají společenské, politické, morální a materiální důsledky a vliv (2003: 15).

⁷² *Newton Media SEARCH* [online] Dostupné z: < <http://knihovna.fsv.cuni.cz/Elektronicke-zdroje/Newton-Media-SEARCH/> > Je zde potřeba přístupové heslo, které mám jako student UK. Materiály jsem si zde stáhla ve dnech 1.-18. 6. 2013.

Analyzované servery

iDNES.cz

Zpravodajský portál *iDNES.cz* vznikl v roce 1998. Vlastní ho mediální skupina Mafra a.s., která vydává noviny MF Dnes, Lidové noviny a provozuje další internetové portály, například další zpravodajský *lidovky.cz*. Zabývá se souhrnně zpravodajstvím z domova, ze světa, sportu, kultury, ekonomiky a financí⁷³. V České republice je to druhý nejčtenější internetový zpravodajský portál⁷⁴.

Novinky.cz

Novinky.cz je online magazín deníku Právo a vlastní ho společnost Borgis, a.s. Tento portál funguje ve spolupráci s internetovým rozcestníkem Seznam.cz. Vznikl roku 1998 a od roku 2003 patří k nejnavštěvovanějším zpravodajským serverům v České republice, v posledních letech je vůbec nejnavštěvovanější⁷⁵. Zaměřuje se rovněž na souhrnné zpravodajství.

Zpravy.rozhlas.cz

Zpravy.rozhlas.cz je zpravodajský internetový portál veřejnoprávního Českého rozhlasu, který je zřízen zákonem č. 484/1991 Sb. o Českém rozhlasu. Vzniknul v roce 2009 a jeho obsah je tvořen výhradně redaktory Českého rozhlasu (nepřejímá tedy agenturní zpravodajství), tedy Centrem zpravodajství, které připravuje zpravodajství zejména pro stanice Radiožurnál a Český rozhlas Plus.

Ct24.cz

Zpravodajský portál veřejnoprávní České televize vzniknul v roce 2005; Česká televize je zřízena zákonem č. 483/1991 Sb. o České televizi. Portál je vytvářen také výhradně redaktory České televize, konkrétně týmem redaktorů ČT 24. Stejně jako v předchozím případě je doprovodnou službou zpravodajského veřejnoprávního vysílání.

První dva servery považuji za prototypy komerčních médií, pro větší srovnání a korigování výsledků jsem zahrnula do mé analýzy dva komerční internetové zpravodajské servery. Předpokládám, že většina čtenářů této diplomové práce má s těmito servery osobní zkušenost a již nějaký širší obrázek či názor si o těchto médiích vytvořila, anebo si ho na základě této práce

⁷³ Zpravodajský portál *iDNES.cz* [online] *Mafra*, 2013 [cit. 18-05-2013] Dostupné z: <http://www.mafra.cz/cs/default.asp?y=mafra_all\cs_produkty-a-sluzby_idnes-cz.htm>

⁷⁴ *Net Monitor ONLINE* [online] 2013 [cit. 17-06-2013] Dostupné z: <<http://online.netmonitor.cz/#>>

⁷⁵ *Net Monitor ONLINE* [online] 2013 [cit. 17-06-2013] Dostupné z: <<http://online.netmonitor.cz/#>>

vytvoří. Považuji za zavádějící u těchto serverů uvádět, jaké je zaměření těchto serverů, nebo o čem informují více nebo méně. Rovněž rozdělení na levicový či pravicový je v současné době v České republice zavádějící, možná to ještě může platit u tištěných médií, ale internetová média se velmi rychle vyvíjí, troufnu si tedy říci, že mezi nimi neexistuje nějaká speciální dělící linie, nebo specifický způsob informování.

Případová studie je rozdělena na tři části: Poměr informování o hurikánu Sandy v Karibiku a v USA (kapitola VI. 1), Veřejnoprávní vs. Komerční média (kapitola VI. 2) a Projevy moci: ideologie a hegemonie (kapitola VI. 3) – postup práce v těchto třech kapitolách lze popsat na základě tří dimenzí diskurzu Normana Fairclougha (2001: 22, viz kapitola IV. 2, o metodě Normana Fairclougha), první kapitola je popisem aspektů textu, druhá kapitola je popisem a interpretací a třetí kapitola představuje vysvětlení, které se vztahuje ke společenskému kontextu.

VI. 1 Poměr informování o hurikánu Sandy v Karibiku a v USA

Ve své analýze zaujímám předpoklad, že o Sandy je nerovnoměrně informováno vzhledem k rozsahu této katastrofy. O tom se můžeme přesvědčit ze zpráv o tom, co Sandy způsobil v Karibiku a o tom, jak rozsáhle byl podáván každý možný, a troufnu si říci, ne vždy podstatný⁷⁶ detail o tom, co způsobil zejména v New Yorku.

Celkový počet článků, které informují o Sandy, se nedá přesně zjistit, pravděpodobně to bude několik stovek⁷⁷. Prakticky není možné s naprostou přesností reflektovat mediální internetový zpravodajský svět. Vypovídací hodnotu ale může mít i fakt, že od počátku katastrofy⁷⁸, která se udála na Kubě, Haiti, Jamajce nebo na Bahamách informovalo na všech internetových zpravodajských serverech celkem 12 článků. Vůbec první zpráva o Sandy se objevila na serveru *ct24.cz*⁷⁹. Některé, například *Novinky.cz*, začaly podávat informace o Sandy až v souvislosti s jejími následky v Severní Americe. Tematicky pak jednoznačně převažují články pouze o následcích tohoto hurikánu na severu Spojených států. Pominu-li informace o ztrátách na

⁷⁶ Zajisté se nedá jednoznačně určit, které informace jsou podstatné, a které ne. U každého člověka může být toto vnímání rozdílné. Zde vyjadřuji své stanovisko.

⁷⁷ U vyhledávání podle klíčového slova „Sandy“ se zobrazilo při výběru všech internetových serverů více než 1000 záznamů – ovšem ne všechny články informovaly pouze o Sandy, ale často se v souvislosti s ní zmiňovaly o něčem jiném.

⁷⁸ Ve dnech od 24. do 26. října 2012.

⁷⁹ Viz kapitola VI. 1. 4. *Čt24.cz*.

životech, nedostatku ropy nebo zmatku v ulicích, pak se objevily také ekonomické články o dění na burze na Wall Street nebo ve spojitosti s americkými prezidentskými volbami⁸⁰.

V této první části mé případové studie zmapuji pouze poměr informování o hurikánu v Karibiku a na severu USA na všech čtyřech serverech. V další kapitole se budu věnovat podrobnějším specifikům, nebo spíše rozdílům mezi komerčními a veřejnoprávními servery již na základě zpravodajských hodnot, a ve větším spojení s Faircloughovou metodou. Tato kapitola tedy slouží jako určitá přehledová studie a základ pro další dvě analytické kapitoly. Důležité je totiž v první řadě si určit, co je hlavním předmětem zájmu zpravodajských serverů, abych v dalších kapitolách mohla zanalyzovat, jakým způsobem tato média informace předávají.

VI. 1. 1. iDNES.cz

O Sandy se objevilo celkem 23 článků. Pouze jeden – vůbec první článek o Sandy – informuje výhradně o katastrofě v Karibiku:

„OBRAZEM: Hurikán Sandy zabil dva lidi, zničil domy a míří na Bahamy⁸¹“

Ničivý hurikán Sandy má na svědomí už dva životy. Na Jamajce se při sesuvu půdy utrhł kus skály a zavalil dům, v němž zemřel jeden člověk. Na Haiti utonula žena v rozvodněné řece. Ve čtvrtek se hurikán přehnal přes Kubu. Kromě rozbitých obydlí a elektrického vedení poničil také úrodu na kávových a rajčatových plantážích. Žádné oběti na životech ale z ostrova nejsou hlášeny.“

Další články o Sandy se věnují tomu, že se katastrofa chystá dojít na sever Spojených států, jak se lidé připravují, co jim radí starosta New Yorku Bloomberg a další. Například článek z 27.10.⁸² s titulkem *„Američany straší Frankenstorm, hurikán křížený se zimní bouří“* začíná hned první větou: *„Bouře Sandy, která si v Karibiku vyžádala desítky životů, míří k východnímu pobřeží Spojených států.“*, a pokračuje popisem, co hrozí Spojeným státům. Poslední věta v článku zní: *„V Karibiku bouře způsobila záplavy a sesuvy půdy. Podle kubánské vlády přišlo kvůli Sandy v zemi o život jedenáct lidí. Dalších 29 lidí zemřelo na Haiti a čtyři v Dominikánské republice, na Jamajce a Bahamách.“*

⁸⁰ Ty jsem ale do své analýzy většinou nezařazovala, pokud se v nich neobjevilo nic významného pro mou analýzu.

⁸¹ Článek z 25. 10. 2012. Jako autoři jsou zde uvedeni: iDNES.cz, Markéta Březinová, ČTK. Pod článkem je asi 12 fotografií ze zasažené oblasti. Informace je zde podávána tedy spíš krátkými popisky u fotografií.

⁸² Autor: iDNES.cz, Jan Zvolánek, ČTK

Článek z 28.10.⁸³ má 18 odstavců o tom, jak se severovýchod Spojených států připravuje na Sandy, jeden odstavec se zmiňuje o Karibiku: „*Mocný hurikán Sandy se přiblížil k východnímu pobřeží Spojených států, kam se posouvá z Karibské oblasti, kde usmrtil téměř 60 lidí.*“ V dalším článku asi s dvaceti odstavci z 29.10.⁸⁴ s podobným obsahovým zaměřením se asi v polovině zmíní: „*Hurikán Sandy už zabil 66 lidí v karibské oblasti.*“ V článku z 30.10.⁸⁵ s podobnou délkou, kde se píše o způsobených škodách v New Yorku, New Jersey a o záplavách v tamějším metru či ztrátách na životech, se na konci uvádí: „*Před příchodem do USA zabila bouře více než 60 lidí v Karibiku.*“

Další články ze dne 30.10. s titulky: „*OBRAZEM: Ulicemi New Yorku se po návštěvě Sandy valily řeky vody*“⁸⁶, „*Tohle už není New York, popisují Američané řádění bouře Sandy*“⁸⁷, „*Sandy nepatří k nejhorším, v USA už řádily větší a ničivější hurikány*“⁸⁸, „*Internet zaplavily falešné fotky ukazující řádění superbouře Sandy*“⁸⁹, „*Newyorský dopravní systém dostal ránu jako nikdy*“⁹⁰ a „*Sandy pustoší Ameriku. Zemřelo už 39 lidí, New York je bez metra*“⁹¹ informují o následcích Sandy v Severní Americe, s důrazem na americkou metropoli New York nebo New Jersey. Jak naznačují titulky, tak se zabývají jak souvislostmi s jinými hurikány, jak bylo zaplaveno metro v NY, jaké škody Sandy zde způsobila a jak tuto událost prožívají lidé z této oblasti. V posledním uvedeném článku je v jeho první polovině uvedeno: „*Minulý týden hurikán Sandy usmrtil 69 lidí na Kubě, na Haiti a na Jamajce.*“ Článek 31.10. s názvem „*USA se dozvídají o obětech Sandy. Jedna uhořela, když fotila spadlý drát*“⁹² informuje především o jednom „*tragickeém příběhu oběti*“, jak referuje článek, v závěru se zmiňuje: „*Bouře si podle dosavadních údajů v USA a v Kanadě vyžádala 61 mrtvých. Na karibských ostrovech jí přičítají dalších 67 obětí, převážně z Haiti.*“

⁸³ S názvem: „*New York nařídil evakuaci statisíců lidí, hurikán zavře letiště i školy*“, autory jsou iDNES.cz, Oldřich Mánert, ČTK.

⁸⁴ S názvem: „*Nebud'te hloupi a vypadněte, varuje guvernér Američany před hurikánem*“, autory jsou: iDNES.cz, Iveta Polochová, iDNES.cz, Adam Hájek, iDNES.cz, Tomáš Šťástka.

⁸⁵ S názvem: „*Superbouře zabila nejméně 13 lidí, voda v New Yorku zaplavila i metro*“, autory jsou: iDNES.cz, Iveta Polochová.

⁸⁶ Autoři: Adam Hájek.

⁸⁷ Autoři: iDNES.cz, Adam Hájek.

⁸⁸ Autoři: Idnes.cz, ČTK.

⁸⁹ Autoři: iDNES.cz, Jiří Benák, iDNES.cz, Ivana Milenkovičová.

⁹⁰ Autoři: iDNES.cz, Petr Pravda.

⁹¹ Autoři: iDNES.cz, Adam Hájek, iDNES.cz, Tomáš Šťástka, Reuters. Ten samý, ale aktualizovaný článek vydali také následující den 31.10., s pozměněným titulkem: „*Sandy pustoší USA. Zabila nejméně 50 lidí, New York nechala bez metra*“.

⁹² Autorem: iDNES.cz, Tomáš Šťástka.

Například článek s názvem „*Kuchyně na ulici, pochodně a hotovost. Sandy vrátila New York v čase*“ z 1.11. ilustruje, že „hitem“ se v tomto zpravodajství stal „pokažený Halloween“, „pouliční nabíjení mobilního telefonu“ a přeplněné autobusy v New Yorku. V článcích se od 1.11. objevuje tabulka:

„*Pomoc pro Karibik*“

Byť pozornost médií v současné době poutá hlavně katastrofa v USA, Sandy ještě coby hurikán napáchala obrovské škody i v Karibiku. Vzala tam 67 životů. O tropické bouři informovaly úřady v karibské oblasti již 22. října. O dva dny později bouře zesílila na hurikán a zasáhla Jamajku. Následně prošla přes Kubu a Bahamy do USA, nyní doznívá v Kanadě. Haiti, Dominikánskou republiku a Portoriko nezasáhl přímo hurikán, ale prudké a vytrvalé deště zde způsobily rozsáhlé záplavy. Nezisková organizace ADRA nyní vypsala sbírku na pomoc této oblasti. Jak lze pomoci?...“

V dalších dnech se zprávy věnují zejména nedostatku benzínu, výpadkům proudu, jak v jednotlivých částech v New Yorku, tak v údajně nejvíce postiženém pobřeží New Jersey a diskuzí, zda uspořádat tradiční newyorský maraton. 2.11. už je vydán pouze jeden článek o Sandy⁹³ (1.11. vyšly tři články) a 5.11. vyšly články dva⁹⁴. Všechny už se ale týkaly pouze následků katastrofy v New Yorku a New Jersey.

VI. 1. 2 Novinky.cz

Celkem jsem napočítala 32 článků o katastrofě. Hned na úvod musím zmínit, že téměř u žádného článku nebyl uveden autor, pouze Novinky, často s ČTK. Proto u těchto článků ani nebudu uvádět autora.

Ani jeden článek není výhradně o hurikánu v Karibiku. 27.10. zde vyšel první článek o Sandy s titulkem: „*Hurikán Sandy se blíží k USA, ohrozí prezidentské volby*“, kde je hned na začátku uvedeno „*Hurikán Sandy připravil v Karibiku o život nejméně 41 lidí a nyní míří na východní pobřeží Spojených států.*“ a uprostřed textu je uvedeno: „*Bouře v Karibiku způsobila záplavy a sesuvy půdy. Podle kubánské vlády přišlo kvůli Sandy v zemi o život 11 lidí, což je nejvíce od července 2005, kdy hurikán Dennis zabil 16 lidí a způsobil škody za 2,4 miliardy USD (46,3 miliardy Kč). Dalších 26 zemřelo na Haiti a čtyři v Dominikánské republice, na Jamajce a*

⁹³ S názvem: „*Sandy za sebou nechala chaos. Lidé se perou o benzin i místo v autobuse*“, autoři uvedeni jako iDNES.cz, ČTK.

⁹⁴ „*Po Sandy zdražuje jídlo i hotely, stěžují si obyvatelé New Yorku*“, jehož autory jsou iDNES.cz, Filip Horáček a „*Milion lidí v New Jersey je stále bez proudu. Včetně guvernéra*“, jehož autory jsou iDnes.cz, ČTK.

Bahamách. “ Tento článek sice začíná tím, co se stalo v Karibiku, nicméně ve vztahu k tomu, že to samé udeří na Severovýchodě USA a kdy k americkému pobřeží hurikán dorazí. Podobně lze vyložit vyznění článku z dalšího dne 28.10.⁹⁵, který začíná takto: „Hurikán Sandy se v neděli přiblížil k východnímu pobřeží Spojených států. V Karibské oblasti zabil na 60 lidí. Američtí meteorologové opakovaně varují před "mamuti" bouří, která může zasáhnout velká města u Atlantiku deštěm a sněhem a ochromit jejich provoz.“ Stejně je to i v dalším článku z 29.10. s názvem „USA sevřel strach, řítí se na ně rekordní hurikán Sandy“, kde se hned na začátku druhého odstavce praví: „Hurikán Sandy, který již zabil 66 osob v Karibiku, má nad pevninou ještě zesílit.“ Článek z 30.10.⁹⁶ shrnuje jakým oblastem Severní Ameriky Sandy přinesla škody, jak ovlivňuje nadcházející prezidentskou kampaň, v druhé polovině článku se soustředí také na Manhattan a zdejší záplavy a vyčísluje škody, poslední věta zní: „Sandy si před příchodem na americkou pevninu vyžádal nejméně 67 obětí v oblasti Karibiku včetně 51 mrtvých na Haiti.“ Poměrně dlouhý článek ze stejného dne⁹⁷ v první polovině zmiňuje „Kromě státu New York, ve kterém nejlidnatější město USA leží, je podle AP hlášeno nejméně pět mrtvých v Pensylvánii a tři v New Jersey. Řadu obětí způsobily padající stromy. U pobřeží Severní Karolíny přišla o život členka posádky repliky historické lodi Bounty. Minulý týden hurikán Sandy usmrtil 69 lidí v Karibiku.“ Tento odstavec může být také ilustrací toho, že články se nezaměřují jen na New York, ale hodně informací podávají o způsobených škodách také v jiných státech. Navzdory titulku „Metro v New Yorku je pod vodou, město sčítá a odstraňuje škody“ mohou to samé říci o tomto článku z 30.10., článek z 31.10. s názvem „New York se po úderu Sandy vrátil o desítky let zpět“ informuje ale výhradně o následcích v New Yorku.

Zpravodajským „hitem“ jsou také u *Novinky.cz* pouliční nabíjení mobilů⁹⁸ či kolapsy v dopravě a nedostatek benzínu v New Yorku⁹⁹, zfalšované fotografie¹⁰⁰, nebo osobní příběhy lidí zasažených

⁹⁵ S názvem: „Na USA zaútočí „mamuti“ bouře, na východě se zastaví život“.

⁹⁶ S názvem: „New York je pod vodou, Queens hoří, v New Jersey se prolomila hráz“.

⁹⁷ S názvem: „Bouře Sandy zabila už 48 lidí. Blíží se k Pittsburghu, pak zamíří na Kanadu“, jako zdroje jsou uvedeny: Novinky, ČTK, BBC, CNN.

⁹⁸ Článek s názvem „Bouře vytvořila v New Yorku novou profesi - pouliční nabíjení mobilů“ z 31.10.

⁹⁹ Článek s názvem „Východní části USA dochází benzín, řidiči stojí dlouhé fronty“ z 1.11.

¹⁰⁰ Článek s názvem „Nejrozšířenější snímky řádění hurikánu Sandy jsou podvržené“ z 31.10.

katastrofou¹⁰¹. Přesto server vydává texty, které se zaměřují výhradně na jiné oblasti USA než na New York, například Západní Virginii¹⁰².

1.11. nadále *Novinky.cz* neinformují pouze o městě New Yorku, ale často také o New Jersey¹⁰³. Tento den také vycházejí dva články jen o New Yorku¹⁰⁴. Článek o tom, že bylo poškozeno sídlo OSN v New Yorku¹⁰⁵ na konci uvádí: „*Bouře Sandy si ve Spojených státech vyžádala kromě ohromných škod nejméně 96 mrtvých lidí, především v New Yorku. V Karibiku předtím zabila nejméně 69 osob. Ve čtvrtek se rozpadla nad pevninou.*“ Od 2.11. server uvádí články, které se týkají již výhradně o městě New Yorku, kolik zde bylo napočítáno obětí, škod, o nedostatku benzínu a frustraci místních lidí¹⁰⁶.

Tedy po odeznění katastrofy v dalších dnech se v souvislosti se Sandy informovalo pouze o tom, že je v New Yorku nedostatek benzínu, nebo že New York žádá o mimořádnou pomoc, nebo které domy zde musejí být kvůli katastrofě strženy¹⁰⁷.

VI. 1. 3 Zpravy.rozhlas.cz

Celkem se zde objevilo 26 článků o Sandy. Ale přesto pouze dva články se týkaly výhradně katastrofy v Karibiku. První článek z 25. 10. s názvem „*Na Kubu dorazil hurikán Sandy, silně zasáhl Santiago i Guantánamo*“, jehož autorkou je Lucie Maňourová, informuje pouze o následcích v Karibiku. 27.10., 28.10. a 29.10. server informuje o tom, jak se celý severovýchod USA na hurikán připravuje. Celkově druhý článek o Sandy z 27.10. s názvem

¹⁰¹ Článek s názvem „*Sandy má přes 100 obětí. Některé seškvařilo vysoké napětí, jiné pohřbily stromy*“ z 31.10. na závěr mimo jiné v souvislosti s Karibikem uvádí: „*Bouře Sandy si v USA vyžádala pět desítek obětí, celkem ale po ní v oblasti od Karibiku po Kanadu zůstalo přes sto mrtvých.*“

¹⁰² Článek s názvem „*Sandy zavalila Západní Virginii sněhem*“ z 31.10, autoři: aš, *Novinky*, nebo článek s názvem „*USA dostaly tvrdou ránu, zdecimované oblasti hlásí gigantické škody*“ z 31.10.

¹⁰³ Jeden článek se zabývá výhradně New Jersey: „*V New Jersey to po bouři vypadá jako ve válečné zóně*“ z 1.11., anebo ze stejného dne článek „*Lidé ve vyplaveném městě se baví, popíjejí i hladovějí*“, i když ten se v druhé polovině informuje o situaci na Manhattanu.

¹⁰⁴ Článek s názvem: „*V New Yorku obnovují provoz metra, Manhattan omezil pohyb aut*“.

¹⁰⁵ Článek s názvem: „*Bouře Sandy poškodila sídlo OSN*“ z 2.11.

¹⁰⁶ Článek s názvem: „*Lidé na Staten Islandu nacházejí mrtvé sousedy, nikdo nám nepomáhá, stěžují si*“ z 3.11 nebo článek s názvem: „*Newyorčané jsou vyčerpaní, chybí jim benzín, elektřina a zima se blíží*“ z 4.11. Autorem obou je Michaela Cmíralová a *Novinky.cz*.

¹⁰⁷ Článek s názvem: „*New York strhne na 200 domů poničených bouří Sandy*“ z 18.11.

„Hurikán Sandy míří k USA, východ země vyhlásil stav ohrožení“¹⁰⁸ v posledním odstavci informuje „Hurikán Sandy se ve středu přehnal přes Haiti a Jamajku, poté zasáhl Kubu. Provází ho vítr o rychlosti kolem 170 kilometrů za hodinu, v nárazech až 250 kilometrů. Hurikán za sebou zanechal zničené domy, záplavy a také více než čtyři desítky lidských obětí.“ 28.10. článek s názvem „Hurikán Sandy se blíží k americkému pobřeží. Newyorský starosta nařídil evakuaci“¹⁰⁹ se také v jedné větě zmiňuje o Karibiku: „Sandy se už prohnal Karibikem, kde usmrtil téměř 60 lidí.“

Až pátý článek o Sandy na tomto serveru se zaměřuje na to, jak se na hurikán připravují v New Yorku¹¹⁰, informuje ale také o jiných oblastech a o Karibiku: „Stav ohrožení už vyhlásily státy Maryland, New York, Pensylvánie, Virginie, Washington DC a Severní Karolína. Před rokem ohrožoval stejnou oblast Spojených států hurikán Irene. Nakonec ale jeho dopady nebyly tak hrozná. Tentokrát by to mělo být horší, a to hlavně proto, že se hurikán se setká s jiným bouřkovým systémem, který přichází z vnitrozemí Severní Ameriky a je velmi chladný. Hurikán Sandy míří k USA z Karibiku. Zanechal za sebou 66 lidských obětí.“

V dalším článku se zabývají vlivem hurikánů na leteckou dopravu¹¹¹, způsobu obnovy metra v souvislosti s jeho zatopením v New Yorku¹¹², anebo silným tropickým bouřím¹¹³. V dalším článku z 30.10. s názvem „Bouře Sandy zatím napáchala škody nejméně za 20 miliard dolarů“¹¹⁴ se píše o škodách v celé oblasti severovýchodu USA. Rozsáhlá zpráva z téhož dne¹¹⁵ obsahuje online reportáž a začíná takto: „New York se probudil do smutného rána. Účet za škody, které napáchala bouře Sandy, se vyšplhá na desítky miliard dolarů. V Karibiku za sebou zanechala 67 mrtvých, na kontinentu má zatím na svědomí 18 obětí. Bez proudu je už 8 milionů lidí. Záchranáři se musejí potýkat se zaplavenými ulicemi, popadanými stromy a stožáry elektrického vedení.“

¹⁰⁸ Autory jsou Ondřej Himmer a Vojtěch Kouřimský.

¹⁰⁹ Autory jsou Radiožurnál, Lucie Maňourová a Milan Kopp.

¹¹⁰ Článek s názvem: „Východ USA se chystá na hurikán, v New Yorku nejezdí metro, aerolinky ruší lety“ z 29. 10, autory jsou Vít Pohanka a Vojtěch Kouřimský.

¹¹¹ Článek s názvem: „Hurikán by mohl v letectví způsobit chaos, jaký způsobily sopky Ioni a předloni“ z 29.10, autory jsou Jan Prokeš a Vojtěch Kouřimský.

¹¹² Článek s názvem: „Z newyorského metra se musí nejdřív vypumpovat voda, říká expert“, z 30.10, Martin Křížek a Eva Presová.

¹¹³ Článek s názvem: „Silných tropických bouří by mohlo přibývat, říká meteorolog“, z 30.10., autoři jsou Alžběta Havlová a Marina Dvořáková.

¹¹⁴ Autory jsou Ondřej Houska a Kristina Winklerová.

¹¹⁵ Článek s názvem: „Sledovali jsme ONLINE: Škody po bouři Sandy zhlédne Obama. Čechům se prý nic nestalo“, autory jsou: Vít Pohanka, MaD, Pavel Novák, Pavel Polák, Dušan Neumann, Ondřej Bouda a Simona Bartošová.

Nadále popisuje, které newyorské budovy jsou zasaženy, kde byly napáchány největší škody a kolik zemřelo lidí. Další zpráva se zase týká hlavně následků ve městě Washington¹¹⁶, jak to vypadá v ulicích a aktivisty před Bílým domem. Další článek o následcích škod z 31.10.¹¹⁷ informuje zejména o New Yorku, a jiný z téhož dne, který se věnuje odstraňování škod v New Yorku a v jiných oblastech, a ke konci staví do souvislosti odstraňování následků a nadcházející prezidentskou volbu, asi v polovině zmiňuje: „*V Karibiku si Sandy vyžádala na 70 životů, když minulý týden zasáhla Haiti, Bahamy, východ Kuby a Jamajku.*“ O tom, kde se právě bouře nachází, v čem je výjimečná začíná článek s názvem „*Bouře Sandy zabila v USA a Kanadě na 50 lidí. Ted' míří do vnitrozemí*“¹¹⁸. Většina tohoto článku informuje o následcích v New Yorku a zejména na Manhattanu.

1.11. server zveřejnil článek upozorňující na to, že v „*mediálním kolotoči se ale ztrácí fakt, že hurikán Sandy se prohnal i Karibikem*“, tento článek napsal Ondřej Bouda a mkp a nese název „*Na Haiti po hurikánu Sandy hrozí hlad. Kuba věří, že si poradí sama*“. V článku se například uvádí: „*Nejhorší situace je asi na Haiti. Kde zemřelo přes 50 z přibližně 70 karibských obětí hurikánu. Navíc tam hrozí další humanitární katastrofa.... Hurikán Sandy na Haiti zničil až 70 procent úrody banánů, kukuřice a dalších základních potravin. Přitom země trpěla nedostatkem potravin už před hurikánem... Je dané tím, že Haiti je nejchudší zemí západní polokoule a nemá prostředky ani infrastrukturu, aby se na podobné situace připravilo a případně vypořádalo s následky.*“

Následky, které měla katastrofa pro lidi žijící v New Jersey nebo Manhattanu stručně shrnuje článek s názvem „*Sandy Američany nezlomila. Znovu budují své poničené domovy*“¹¹⁹, který také uvádí v prvním odstavci: „*Mimořádně silná bouře Sandy zasáhla životy milionů obyvatel severní Ameriky i karibské oblasti. Desítky lidí přišly o život. Mnozí nemají teď střechu nad hlavou a majetek, na který léta pracovali.*“ Další články z téhož dne zase představují plán na obnovu škod Baracka Obamy¹²⁰, nebo problémy v dopravě v New Yorku¹²¹. Články z 2. a 3. 11. shrnují následky škod se zmínkou o New Yorku, přičemž první z nich s názvem „*Po řádění*

¹¹⁶ Článek s názvem: „*Hurikán vylidnil Washington. Jen aktivisty před Bílým domem neodradí*“ z 30. 10., autoři jsou Vít Pohanka a Kateřina Kozmová.

¹¹⁷ Článek s názvem: „*Letecká doprava v New Yorku začala v omezené míře fungovat. O letenky je velký zájem*“, autory jsou Jan Bumba, Karolína Rezková a Michaela Vydrová.

¹¹⁸ Z 31.10., autory jsou Vít Pohanka, ak, ČRo.

¹¹⁹ Z 1.11., autory jsou Pavel Novák, Milan Kopp.

¹²⁰ Článek s názvem: „*Obama: Prioritou po bouři Sandy je obnova dodávek elektřiny*“, jehož autory jsou Silvie Třeslínová, Igor Maňour, Vít Pohanka a Lucie Maňourová.

¹²¹ Článek s názvem: „*V New Yorku uvízly po bouři desítky tisíc turistů, v hotelech čekají na letadlo*“, jehož autorem je Vít Pohanka.

*bouře Sandy roste v USA počet mrtvých i nervozita obyvatel*¹²² na konci uvádí: „Hurikán Sandy zabil v karibské oblasti 69 lidí a poté v noci na úterý udeřil na rozsáhlou oblast severovýchodního pobřeží USA.“ a druhý s názvem „New York se vzpamatovává po bouři, na Manhattanu je opět elektrina“¹²³ na konci podobně uvádí „Řádění hurikánu Sandy stálo jen v New Yorku život 41 lidí, ve Spojených státech celkem přes sto a v Karibiku – hlavně na Haiti – dalších skoro 70 lidí.“

V dalších dnech zde informují o nutnosti náhradního bydlení pro postižené katastrofou, a o pohonných hmotách na příděl, v souvislosti s tím se skloňuje zejména New York, ovšem v článku z 5.11. s názvem „Americké úřady hledají ubytování pro tisíce lidí. Kvůli následkům Sandy“¹²⁴ se uvádí: „Horší situace je v Karibiku. Na Haiti bouře zničila úrodu a po záplavách tam hrozí epidemie cholery. Haitská vláda proto požádala o mezinárodní humanitární pomoc.“

VI. 1. 4 Čt24.cz

Celkem o této živelné katastrofě se na tomto serveru objevilo 32 článků, z toho pět článků je výhradně o katastrofě v Karibiku a dalších pět článků se v souvislosti s katastrofou v USA zmínilo o následcích v Karibiku. Ve většině případů nejsou uvedeni autoři článků, ale pouze značky, anebo jen ČT24.

Ve dnech 24.10., 25.10. a 26.10. zde vychází každý den jeden článek, který informuje pouze o Karibiku, například hned první článek s názvem „Sandy už je hurikán a míří si to na Jamajku“ popisuje dění na Jamajce, a jak se na hurikán připravuje Kuba. Další den článek s názvem „Sandy dál sílí, cestou na Kubu zabila dva lidi“ popisuje, jaké škody napáchal na Jamajce, na Kubě, o úmrtí dvou lidí, nebo kolik lidí bylo evakuováno. 26.10.¹²⁵ server píše o počtech obětí v této oblasti, jak zasáhl Bahamy, Kubu, Gantánamo. Další den, 27.10., se server věnuje předpovědím amerických úřadů („Američané se horečně připravují na příchod Sandy“) a první odstavec zní: „Spojené státy zintenzivňují přípravy na příchod hurikánu Sandy, který má udeřit plnou silou na severovýchodní pobřeží země v úterý. Sandy zpusťovala ostrovy v Karibském moři a zanechala za sebou přes čtyři desítky mrtvých.“, dále informuje, jak bude ochromená doprava a jak bude ovlivněno počasí v nadcházejících dnech v USA. V posledním odstavci se opět věnuje Karibiku: „V Karibiku bouře způsobila záplavy a sesuvy půdy. Podle kubánské vlády přišlo kvůli Sandy v zemi o život 11 lidí, což je nejvíce od července 2005, kdy hurikán Dennis zabil 16 lidí a způsobil

¹²² Autory jsou Vít Pohanka a Martin Hromádka.

¹²³ Autory jsou Zdeněk Novák a Vojtěch Kouřimský.

¹²⁴ Autory jsou Pavel Novák a Milan Kopp.

¹²⁵ Článek s názvem: „Sandy si vyžádala 34 životů, nyní míří k USA“

škody za 2,4 miliardy USD (46,3 miliardy Kč). Dalšíh 29 lidí zemřelo na Haiti a čtyři v Dominikánské republice, na Jamajce a Bahamách.“

28.10. se věnují stejnému tématu¹²⁶, ale zde začínají o New Yorku, pak pokračují vlivem na prezidentskou kampaň, věnují se také předpovědi ohrožení jiných států a na závěr zmiňují: „Většina lidí v Karibiku přišla o život při sesuvech půdy a záplavách, které přinesl silný déšť. Na Kubě, Jamajce a v Haiti dohromady zemřelo nejméně 57 lidí, dalších 12 bylo v sobotu pohřšovaných.“ Přípravám na katastrofu a předpovědím následků v severovýchodní Americe a New Yorku se zabývají také v dalších dvou článcích z 29.10. První následky bouře v této oblasti mapuje článek ze stejného dne s názvem „Hurikán Sandy ochromil východní pobřeží USA, města zaplavila voda“¹²⁷, v šestnácti odstavcích, v jedenáctém odstavci „Hurikán Sandy už si cestou k pobřeží vyžádal jen na ostrovech v karibské oblasti minimálně 65 obětí na životech. Podle analytiků americké společnosti CoreLogic ohrožuje Sandy životy i majetky tisíců amerických rodin, ty se proto snaží ze země před hurikánem uprchnout.“ 30.10. se texty článků zaměřují na následky v severovýchodní oblasti USA, větší měrou informují o New Yorku. Tento den vyšlo o Sandy 9 článků¹²⁸. Jeden z nich se ptá po klimatických příčinách směru této bouře¹²⁹, ostatní texty se věnují následkům nejen v New Yorku, ale také v ostatních státech z této oblasti, důraz na tuto světovou metropoli ale zůstává i zde. Dva články se věnují následkům českým obyvatelům NY¹³⁰. Další den, 31.10., se na tomto serveru objevily čtyři články mapující následky škod zejména opět na severovýchodě USA, jeden poukazuje na fakt: „Superbouře Sandy nezpustošila jenom východní pobřeží Spojených států. Ještě před tím totiž prošla Karibikem. Všude tady se likvidují škody a počítají oběti. Smršť stála život jen v Karibiku 69 lidí, v samotných Spojených státech a Kanadě pak 62 lidí.“¹³¹ Jeden článek je o návštěvě velmi poničeného New Jersey prezidentem Obamou. Článek¹³² ze stejného dne popisující stručně situaci ve více státech USA a ke konci také v Kanadě začíná takto: „Bouře Sandy od Karibiku až po Kanadu zabila přes 100 lidí. Američané na východním pobřeží se teď snaží vrátit k normálnímu životu. V New Yorku a New Jersey jsou sice stále statisíce lidí bez proudu. Začíná nicméně fungovat autobusová doprava, zítra by mělo v New Yorku částečně začít jezdit i metro.“, tedy první podané informace jsou o NY, stejně tak

¹²⁶ Článek s názvem: „Superbouře zcela ochromí život v New Yorku“, autorem je hab.

¹²⁷ Jako autoři uvedeni: aha, ket, ZDROJ BBC, CNN, ČT24, ČTK.

¹²⁸ Do tohoto výčtu nepočítám přibližně dvě videoreportáže, u kterých se mezi články objevily pouze titulky a upoutávka, přičemž ale žádný text zde nebyl. Tento typ materiálu do své analýzy nezahrnuji.

¹²⁹ Článek s názvem: „Proč je Sandy superbouře?“ z 30.11., autor uveden zkratkou rai.

¹³⁰ Články „K Čechům v New Yorku byla Sandy milosrdná“, autor uveden zkratkou luk a článek s podtitulem „očima české studentky“ s názvem „Jak se žije na Manhattanu po Sandy?“ na kterém se podílela česká studentka NYC Columbiá University Terezie Täubelová.

¹³¹ V článku s názvem „Přehledně – kde a jak udeřila Sandy“, autor uveden pod zkratkou rai.

¹³² S názvem „New York po smršti Sandy ožívá“, autor uveden pod zkratkou rai.

článek pokračuje informacemi o newyorské dopravě či popisem, které jeho části jsou nejvíce postižené.

1.11. se objevily o Sandy tři články, přičemž dva z nich se soustředí na New York, jeden se týká nedostatku pohonných hmot v New Yorku, New Jersey a Connecticutu¹³³, a druhý¹³⁴ mapuje, jak se obyvatelé New Yorku zotavují z katastrofy či jak se zde bude řešit úklid. Ten samý den článek s názvem *„Karibik bojuje s odstraňováním škod po Sandy“*¹³⁵ začíná tvrzením *„Zatímco se pozornost světa soustřeďuje na Spojené státy, v Karibiku vážně odstraňování škod po řádění Sandy. V regionu zabil hurikán 72 lidí. Nejvíce na Haiti, které se doteď nezpamatovalo z ničivého zemětřesení před dvěma lety. Nejhorš dolehla bouře na 400 tisíc lidí, kteří zůstávají v provizorních táborech.“* a popisuje tedy následky na Kubě, Haiti a ruskou humanitární pomoc Kubě.

V článku z 2.11.¹³⁶ se informuje o nedostatku jídla na Staten Islandu v New Yorku a také nedostatku ropy, v druhé půlce také o nedostatku ropy v New Jersey a zdejších problémech. Podobně také o obnovení dodávek elektřiny a nebezpečí rabování pouze v New Yorku se píše v článku¹³⁷ z dalšího dne.

O následcích na Haiti informuje článek z 4.11.,¹³⁸ který začíná takto: *„Vláda na Haiti dnes vyhlásila stav nouze kvůli následkům bouře Sandy, která v zemi před dvěma týdny připravila o život 60 lidí. Obyvatelům jedné z nejchudších zemí světa nyní hrozí hlad, protože bouře zničila velkou část úrody. S následky řádění Sandy se vypořádávají i Spojené státy. Tam zase situaci komplikuje chladné počasí. To trápí až 40 tisíc lidí, které bouře připravila o domovy.“* a pokračuje obavami domácností na severovýchodě USA ze zimy a nedostatku paliva. 7. a 8. 11. se na serveru objevilo pár článků o tom, že nad New York došla jiná sněhová bouře, nebo že je zde stále nedostatek paliva.

¹³³ Článek s názvem *„Omlouváme se, benzín došel“ hlásí po hurikánu americké pumpy“*, autor uveden pod zkratkou ket.

¹³⁴ Článek s názvem *„Lidé si tady nikdy nebyli blíž, říkají Newyorčané po Sandy“*, autoři uvedeni pod zkratkou mba a jan.

¹³⁵ Autor označen zkratkou rai.

¹³⁶ S názvem *„Nervozita v New Yorku – lidem vadí maraton a nedostatek jídla“*, autor uveden pod zkratkou rai.

¹³⁷ S názvem *„Bez proudu už je „jen“ milion newyorských domácností“*, autor uveden pod zkratkou duk.

¹³⁸ S názvem *„Haitanům po Sandy chybí jídlo, Newyorčanům bydlení“*, autor uveden pod zkratkou duk.

VI. 1. 5 Závěr

Analýza na všech čtyřech serverech byla spíše mapováním, v kolika člancích, a jakým způsobem se informovalo o následcích napáchaných hurikánem v Karibiku v celkovém souhrnu článků o této události. Jedná se tu tedy o způsob reprezentace místa, vyloučení či zahrnutí jednotlivých lokalit (srov. Fairclough, 2003: 135, 151). Nyní představím tuto bilanci výsledků u každého serveru.

Na serveru *iDNES.cz* z celkově 23 analyzovaných článků byl jeden z nich výhradně o katastrofě v Karibiku, v šesti člancích se objevila zmínka o následcích v této oblasti, a téměř vždy zde byl uveden pouze počet obětí, o dalších okolnostech následků se nedozvídáme. Jinak veškerý ostatní text se zaměřoval na New York, zejména pokud jde o titulky a začátky článků. V některých textech bylo možné získat stručné informace také o některých ostatních státech USA, nejčastěji ale o New Jersey.

Ani jedna zpráva na serveru *Novinky.cz* se netýká výhradně toho, co se stalo v Karibiku. Šest textů z analyzovaných 32 uvedlo stručnou zmínku, že se bouře přehnala také přes Karibik a kolik tam zabila lidí. Jejich zprávy se zaměřují velmi výrazně na metropole New York a New Jersey – a většinou informují o počtu obětí, výpadku elektřiny, nedostatku benzínu, zaplavení města a metra apod. Ve větší míře než u *iDNES.cz* ale informují o jiných oblastech zasažených hurikánem v rámci Severní Ameriky (zejména v prvních dnech katastrofy), než pouze o New Yorku či New Jersey. Přesto je zde podíl informování o Karibiku podobný nebo i nižší.

Zprávy na serveru veřejnoprávního Českého rozhlasu¹³⁹ se věnují nejen popisu samotné události a jejích následků, ale také souvislostem, které ji provázejí (například článek o zaplavení metra, obecně o tropických bouřích, vlivu na informační síť, hodně o vlivu na prezidentskou kampaň). Server Českého rozhlasu podává více informací o tom, co napáchala katastrofa v Karibiku, než komerční zpravodajské servery. V celkovém počtu 26 článků se ale pouze 2 články týkaly výhradně Karibiku a v devíti člancích se objevila kratší zmínka o následcích v Karibiku, většinou v souvislosti s počtem mrtvých. Ve srovnání s komerčními servery zde není tak silný apel na New York a New Jersey, ale také na ostatní postižené oblasti severovýchodu USA.

Server, který se nejvíce věnoval tomu, co Sandy způsobil také v Karibiku, je *Čt24.cz*. I v poměru počtu článků se nejpodrobněji zabývali tím, jak moc zasáhl tyto státy, a jaké škody zde způsobil. Evidentní je však rovněž zvýšený zájem o dění v New Yorku a New Jersey, předmětem zájmu jsou často ale i následky v jiných amerických státech (např. Connecticut, Rhode Island, Pensylvánie či Massachusetts).

Lze shrnout, že v komerčních médiích jsou zmínky o Karibiku v celkovém součtu informování o hurikánu Sandy velmi stručné a komplexní či detailnější informování o následcích katastrofy

¹³⁹ V dalších analýzách budu používat zkratku ČRo.

v této části kontinentu zde není. Pokud je tento fakt zmíněn, je to nejčastěji v souvislosti s tím, že ta stejná katastrofa se blíží i na severovýchod USA a kdy k americkému pobřeží dorazí. Pokud se píše o Karibiku, je zde zmíněno většinou pouze to, kolik lidí zde zemřelo¹⁴⁰, ale žádné podrobnější informace z těchto serverů nezískáme. Informace o Karibiku je podávána jako naprosto okrajová, samostatný článek je jí věnován pouze jeden, na *iDNES.cz* (viz Kapitola VI. 1. 1). Role této části světa je tedy i vzhledem k rozsahu katastrofy, kterou zde neoddiskutovatelně hurikán napáchal, prezentována v komerčních médiích jako marginální.

Jednu z příčin, proč česká nejčtenější zpravodajská média informují právě tímto způsobem, můžeme jistě hledat v uplatňování zpravodajských hodnot (viz kapitola V. 2). Událost Sandy zcela jistě naplňuje jednu z nejdůležitějších zpravodajských hodnot – negativitu. Naplňuje také předpoklad delšího průběhu, tedy možnosti informování v několika dnech, kdy čtenáře zajímá vývoj události, je dostatečně důležitá, protože ohrožuje bezpečnost a životy lidí, stejně jako milionový majetek; živelná katastrofa je také jasně vyložitelná a pro čtenáře jednoznačná. Co se týče místa této události, USA, zvláště jejich severovýchod a New York, splňují ještě další kritéria – a tím je význam v rámci kulturního zázemí čtenáře. Jsme považováni za součást euroamerické vyspělé civilizace. Události odehrávající se v rámci této civilizace mají větší vliv na náš život, než události ve střední Americe a v Karibiku. Z hlediska kulturní blízkosti je zřejmé, že máme blíže ke Spojeným státům americkým, než ke karibské oblasti. Fakt, že USA je světová ekonomická a kulturní velmoc, nelze popřít, proto hodnota jako vztah k elitním národům je také jednoznačným vodítkem pro zpravodajství. Navíc obrazový potenciál této události je také zřejmý.

Na komerčních serverech je velké množství obrazového materiálu u každého článku, pod téměř každým perexem je video ze zasažených oblastí, texty jsou děleny do krátkých odstavců a jsou prokládány velkým množstvím fotografií. Tím v jistém smyslu vyvažují to, co je u veřejnoprávních serverů primárním lákadlem – rozhlasové pořady a televizní reportáže. Většina všech obrazových materiálů je z města New York, některé z New Jersey. Já jsem se ale primárně věnovala textům článků, výsledky mé analýzy tedy vycházejí především z použitých jazykových prostředků.

Potvrzuje se zde také hypotéza, že obsah veřejnoprávních médií představuje korektiv obsahu médií komerčních. Ve vztahu ke komerčním médiím je poměr informování o různých oblastech odlišný ve prospěch informování o Karibiku. Veřejnoprávní média se také věnují ve větší míře jiným oblastem, městům a státům, než pouze New Yorku. Přesto v celkovém souhrnu není podíl informací o Karibiku nijak výrazně odlišný.

V následující kapitole si představím další charakteristiky toho, jakým jevům a informacím se nejčastěji všechny čtyři online zpravodajské servery ve svém obsahu věnují a jakým způsobem tyto informace podávají.

¹⁴⁰ Např. *Novinky.cz* z 27.10. – viz Kapitola VI. 1. 2, nebo *iDNES.cz* z 28.10. - viz kapitola VI. 1. 1

VI. 2 Komerční vs. veřejnoprávní

Tato kapitola rozvíjí výsledky předchozí kapitoly. Jako celek porovnáám obě komerční média a obě veřejnoprávní média a jejich způsob informování. Pokusím se ukázat, v čem se tyto soubory textů liší, a v čem spočívají jejich specifika. Znovu se podívám se na to, jak moc se liší v rozdílu informování o Karibiku a USA, a jakými prostředky veřejnoprávní média vyvažují obsah těch komerčních. Dvojici komerčních a dvojici veřejnoprávních zpravodajských serverů budu analyzovat dohromady. Pokud se v jejich rámci objeví nějaké výraznější rozdíly, pak to v textu zmíním.

Z důvodu velkého množství textů jak u komerčních, tak veřejnoprávních serverů, celkem zhruba padesáti u každého z nich, si rozdělím články na tři etapy – před hurikánem, během hurikánu a po hurikánu v New Yorku. Jsem si vědoma toho, že toto dělení také implicitně staví do centra zájmu město New York, přesto toto dělení použiji, protože je z hlediska obsahu článků zřetelné a současně paradoxně chci učinit viditelným to velké mediální zaujetí New Yorkem.

VI. 2. 1 Komerční zpravodajská média (*iDNES.cz* a *Novinky.cz*)

VI. 2. 1. 1 Než hurikán dorazí do New Yorku¹⁴¹

Před tím, než Sandy dojde na severovýchod Spojených států, články poměrně hojně informují o tom, jak se tato oblast na katastrofu připravuje. Jak už jsem naznačila výše, počet usmrčených touto katastrofou v karibské oblasti je zmiňován pouze jako průvodní informace k tomu, že to samé čeká také USA, například začátek článku z 27. 10.¹⁴² na *iDNES.cz* zní, „*Bouře Sandy, která si v Karibiku vyžádala desítky životů, míří k východnímu pobřeží Spojených států.*“, a totožný článek končí odstavcem „*V Karibiku bouře způsobila záplavy a sesuvy půdy. Podle kubánské*

¹⁴¹ Výchčet článků, kterým se budu věnovat v této kapitole:

Články na *iDNES.cz*: z 25. 10. s názvem „*OBRAZEM: Hurikán Sandy zabil dva lidi, zničil domy a míří na Bahamy*“, autorkou je Markéta Březinová; z 27.10. s názvem „*Američany straší Frankenstorm, hurikán křížený se zimní bouří*“ autorem je Jan Zvolánek; článek z 28.10. s názvem „*New York nařídil evakuaci statisíců lidí, hurikán zavře letiště i školy*“, autorem je Oldřich Mánert; článek z 29.10. s názvem: „*Nebud'te hloupí a vypadněte, varuje guvernér Američany před hurikánem*“, autory jsou: Iveta Polochová, Adam Hájek a Tomáš Šťástka.

Články na *Novinky.cz*: z 27.10. s názvem „*Hurikán Sandy se blíží k USA, ohrozí prezidentské volby*“; z 28.10. „*Na USA zaútočí „mamutí“ bouře, na východě se zastaví život*“; z 29.10. s názvem „*USA sevřel strach, řítí se na ně rekordní hurikán Sandy*“.

¹⁴² S názvem „*Američany straší Frankenstorm, hurikán křížený se zimní bouří*“, autorem je Jan Zvolánek, ČTK.

vlády přišlo kvůli Sandy v zemi o život jedenáct lidí. Dalších 29 lidí zemřelo na Haiti a čtyři v Dominikánské republice, na Jamajce a Bahamách.“ Tento příklad ilustruje způsob, jakým je podávána informace o katastrofě v Karibiku. O těchto událostech se většinou dozvídáme pouze to, kolik zde bylo následkem hurikánu usmrceno lidí¹⁴³.

Jiné výroky, či intertextualita je v těchto textech přítomná. V každém článku jsou výpovědi dvou až čtyř osob. Nejčastěji citovaným pramenem jsou zde prezident Spojených států Barack Obama, starosta New Yorku Michael Bloomberg, guvernér státu New York Andrew Cuomo a guvernér státu New Jersey Chris Christie. Jednou je zde poskytnut prostor pro vyjádření obyvatele New Yorku a také jedné Češce, která žije v New Yorku. Barack Obama je prezentován jako schopný a zodpovědný státník, který obětuje svůj čas, který měl původně věnovat kampani, aby mohl sledovat vývoj, pomáhat a komunikovat s guvernéry, které postihne hurikán – viz citace z článku *iDNES.cz* z 28.10.: „Obama, který zrušil svůj program předvolební kampaně na pondělí a úterý, aby mohl zůstat v Bílém domě ve Washingtonu a sledovat vývoj situace, hovořil s představiteli FEMA a telefonicky byl v kontaktu s guvernéry všech států a starosty velkých měst, na které smršť udeří. Americký prezident připomněl, že střed hurikánu se přesouvá pomalu, takže se očekává, že vydatné srážky, které jeho přesun budou provázet, způsobí hlavně lokální záplavy. Ubezpečil obyvatelstvo, že lidé, kteří budou živlem postiženi, dostanou veškerou pomoc, již bude potřeba.“

Oba servery si vybraly a uvádějí stejnou citaci Michaela Bloomba: „*Je to velká a nebezpečná bouře*“, stejně jako citaci „*Nebudte hloupi a vypadněte*“, guvernéra New Yorku Andrewa Cuoma kterou *iDNES.cz* 29.10. zasadil do titulku článku. Zde je vidět, jak tu zpravodajská média přebírají stejnou agendu a vybírají pravděpodobně ty co nejvíce kontroverzní či dramatické výroky představitelů elit, které mají navodit vážnost či nebezpečnost situace, přičemž věrohodnost těchto tvrzení je ještě podtržena jejich neformálností, která je spíše v rozporu s formálností pozice starosty či guvernéra.

Hurikán Sandy ohrožuje celou oblast severovýchodu USA, je to tedy jedna část celé Severní Ameriky, přesto se téměř u všech titulků setkáme se zaměřováním partikulárního a konkrétního s univerzálním či souhrnným (srov. Fairclough, 2003: 45, viz kapitola o ideologii) – mluví se zde o tom, jak „*Američany straší Frankenstorm, hurikán křížený se zimní bouří*“, jak „*Hurikán Sandy se blíží k USA, ohrozí prezidentské volby*“, nebo jak „*USA sevřel strach, řítí se na ně rekordní hurikán Sandy*“, tedy se v těchto titulcích předkládá tvrzení, že celé Spojené státy mají strach z hurikánu, tak to ale pravděpodobně není. Dalším předpokladem přítomným v textech je, že tedy celé Spojené státy se skládají pouze z jejich severovýchodní části, protože právě o této části USA se v člancích mluví. K těmto předpokladům se znovu vrátím v kapitole VI. 3.

Další významná charakteristika těchto textů je nejasný agens, původce děje, například v článku *iDNES.cz* z 27.10. „*Očekává se sněhová kalamita, záplavy a výpadky proudu*“, nebo „*Guvernéři*

¹⁴³ Další příklady toto jevu viz předchozí kapitoly VI.1.1 a VI.1.2.

vyzvali obyvatele, aby se zásobovali jídlem, zdroji energie a vodou.“, nebo „Živel ponese známky hurikánu a zároveň zimní bouře, jejichž kombinaci **označují experti** za katastrofickou.“, nebo na *Novinky.cz* z 27.10. „**Očekávají se velké výpadky elektriny, letecká doprava na východě USA bude zřejmě narušena.**“, či z 29.10. „**Čekají se záplavy, výpadky proudu, poničené budovy, metrové závěje.**“ Kdo očekává tyto jevy, nebo kdo konkrétně vyzývá či označuje, není přesně určeno. Ovšem tito neurčití činitelé očekávají či navozují nebezpečné a vážné situace. Důraz je kladen tedy na samotné následky, to, co se „očekává“. Ten, kdo „očekává“ je učiněn nedůležitým a je posouván do pozadí.

Pro tuto první fázi informování o Sandy je na komerčních serverech typické také používání modalit v případech možností následků či míry následků Sandy. Například v článku na *Novinky.cz* z 29.10. „Hurikán Sandy **má** podle odborníků zasáhnout východní pobřeží Spojených států v úterý ráno místního času. V šesti státech včetně New Yorku a Washingtonu, D.C. byl vyhlášen stav ohrožení. Sandy se **může stát** nejrozsáhlejší bouří, jaká kdy postihla USA.“, nebo na *Novinky.cz* 27.10. „Živel **by mohl** způsobit škody až za miliardu dolarů.“, či na *iDNES.cz* 29.10. „Nejvíce postiženy **by měly být** oblasti na severu New Jersey a rovněž město New York a ostrov Long Island.“ Zde je opět kladen důraz na to, co „může být“ následkem, samotná možnost je odsunuta do pozadí. Modální slovesa jsou zde prostředkem k co největšímu manévrovacímu prostoru autorů článků, kteří se vždy mohou odvolat na to, že zde napsali „může být“, ovšem cílem zde pravděpodobně bylo uvést do největší možný rozsah katastrofy za účelem zaujmutí čtenáře.

Předpoklad, že titulky a úvodní odstavce musí vypadat tak, aby pokud možno čtenáře zaujaly, se v této analýze potvrzuje. V titulcích jsou používány expresivní, zabarvené výrazy, nebo číslovky. Například *Novinky.cz* z 28.10. „Na USA zaútočí „**mamutí**“ bouře, na východě se zastaví život“, či *iDNES.cz* z 28.10. „New York nařídil **evakuaci statisíců** lidí, hurikán zavře letiště i školy“.

VI. 2. 1. 2 Hurikán v New Yorku¹⁴⁴

¹⁴⁴ Výchčet článků, kterým se budu věnovat v této kapitole:

Články na *iDNES.cz*: z 30.10. s názvem „V New Yorku se zřítla fasáda budovy. Bouře Sandy nabrala na rychlosti“, autory jsou Iveta Polochová, Tomáš Šťástka a Oldřich Mánert; „Superbouře zabila nejméně 13 lidí, voda v New Yorku zaplavila i metro“, autorkou je Iveta Polochová; „OBRAZEM: Ulicemi New Yorku se po návštěvě Sandy valily řeky vody“, autorem je Adam Hájek; „Tohle už není New York, popisují Američané řádění bouře Sandy“, autorem je Adam Hájek; „Sandy nepatří k nejhorším, v USA už řádily větší a ničivější hurikány“, kde je autor označen jako *iDNES.cz* a ČTK; „Internet zaplavily falešné fotky ukazující řádění superbouře Sandy“, jehož autory jsou Jiří Benák a Ivana Milenkovičová; „Newyorský dopravní systém dostal ránu jako nikdy“, autorem je Petr Pravda;

Z 31.10. „Sandy pustoší Ameriku. Zabila nejméně 50 lidí, New York nechala bez metra“, autory jsou Adam Hájek a Tomáš Šťástka; „USA se dozvidají o obětech Sandy. Jedna uhořela, když fotila spadlý drát“, jehož autorem je Tomáš Šťástka; „OBRAZEM: Sandy sežehla domy, zkroutila silnice a potěšila surfaře“, autory jsou

V této kapitole zaznamenám zejména dny 30. a 31.10., někdy i vzhledem k podobnému obsahu 1.11. Ty mapují období nejen během bouře v New Yorku, ale také zdejší bezprostřední následky. V těchto dnech se veškeré informování o Sandy zaměřuje převážně na New York, příklady a důkazy pro toto tvrzení předkládám na následujících odstavcích.

Nejčastějšími citacemi, které jsou ve většině případů uváděny v uvozovkách v plném znění, jsou zprávy od „obyčejných“ lidí, občanů New Yorku. Například na *Novinky.cz* 30.10. „*Žiji tady asi 16 let a to, co teď vidím, je šokující. Je to neuvěřitelné. Pod vodou se ocitla auta a místa, u nichž bych nikdy nevěřil, že mohou být zaplavena,*“ citovala stanice *CNN Montgomery Dahma*, provozovatele **hospody** ve městě *Atlantic City*, který se rozhodl zůstat a sloužit jako **záložák** v případě potřeby.“ U tohoto příkladu vidíme také použití konverzačních výrazů. Nebo v článku *iDNES.cz* z 30.10. „*Venku je hrozný vítr. Slyšíme, jak tam létají nějaké věci, občas jsou slyšet rány, jako když něco padá,*“ popsala pro *iDNES.cz* dramatickou noc v New Yorku dvaatřicetiletá Češka *Blanka*, která ve městě žije tři roky.“, nebo v jiném článku *iDNES.cz* ze stejného dne: „*V ulicích je spousta vody a také mnoho trosek, které jsou velmi nebezpečné,*“ svěřil se *BBC* taxikář *Peter Franklin*, který se před bouří skryl doma. „*Žijeme s manželkou v moderním činžovním domě v bytě s terasou v 16. patře a všude kolem poletují věci,*“ popsal. *Robert Townley* je jedním z mála obyvatel dolního *Manhattanu*, v jehož domě stále funguje elektřina. „*Právě jsem sešel dolů, abych obhlédl škody. Spodek budovy, kde jsou klubovna pro mladé, nahrávací studia, ateliéry, kuchyně a dětský koutek, je zaplavený a oprava je téměř nemožná. Přestože voda už poněkud ustoupila, spodní patra jsou nepřístupná a zaplavená nejméně 4,5 metry vody,*“ svěřil se *BBC* *Townley*.“ Tyto citace představují přímá svědectví z postižených míst, která jsou vybraná tak, že mají ilustrovat a představit čtenáři, jak je situace dramatická a nebezpečná.

Servery zdůrazňují, co Sandy způsobil v newyorském metru, také prostřednictvím citací *Josepha Lhoty*. Například v článku *iDNES.cz* z 30.10. „*Newyorský dopravní podzemní systém je starý 108*

Jiří Benák a Adam Hájek; a „*Východní pobřeží USA pomalu ožívá, bouře Sandy pokračuje vnitrozemím*“, autorem je Tomáš Šťáštka.

Z 1.11. „*Kuchyně na ulici, pochodně a hotovost. Sandy vrátila New York v čase*“, autorkou je Iveta Polochová.

Články na *Novinky.cz* z 30.10. „*New York je pod vodou, Queens hoří, v New Jersey se prolomila hráz*“; „*Z parkoviště je jezero, kolem létá všechno možné, popsali bouři Newyorčané*“; „*Bouře Sandy zabila už 48 lidí. Blíží se k Pittsburghu, pak zamíří na Kanadu*“; „*Metro v New Yorku je pod vodou, město sčítá a odstraňuje škody*“;

Z 31.10. „*New York se po úderu Sandy vrátil o desítky let zpět*“; „*Sandy zabila padesát lidí, New York je zcela odříznutý*“; „*Bouře vytvořila v New Yorku novou profesi - pouliční nabíjení mobilů*“; „*Nejrozšířenější snímky řádění hurikánu Sandy jsou podvržené*“; „*Sandy zavalila Západní Virginii sněhem*“; „*USA dostaly tvrdou ránu, zdecimované oblasti hlásí gigantické škody*“; „*Bouře zavlekla do New Yorku temnotu a chaos*“; „*Američané se vzpomínají z úderu bouře Sandy, začíná velký úklid*“; „*Sandy má přes 100 obětí. Některé seškvařilo vysoké napětí, jiné pohřbily stromy*“;

Z 1.11. „*Bouře Sandy nahnala Newyorčany zpátky do telefonních budek*“

let, ještě nikdy však nečelil takové katastrofě, jaká přišla včera v noci," uvedl v oficiálním prohlášení předseda newyorského Metropolitního tranzitního úřadu (MTA) Joseph Lhota.¹⁴⁵ Naprosto stejnou citaci používají 30.10. také *Novinky.cz*. Newyorské metro je tématem samostatných článků, například 30.10. na *iDNES.cz* titulek zní „*Newyorský dopravní systém dostal ránu jako nikdy*“ a článek pokračuje „*Jedna z nejdůležitějších městských dopravních páteří světa, proslulé newyorské metro a přidružená hromadná doprava, byly tvrdě zasaženy superbouří Sandy*.“ Zde se ukazuje opět jev, že servery vycházejí často ze stejného zdroje, nebo využívají stejných citací. Tyto citace jsou pravděpodobně vybrané jako ty nejdramatičtější z celkového projevu.

Ovšem „hitem“ a jednoznačnou snahou o pobavení kontrastující se závažností situace nejen v New Yorku, a dalším důkazem, jak se články silně soustředí na metropoli New York, je popis „nové profese na ulicích New Yorku“ nebo „zmrzliny zdarma“, například v článku *iDNES.cz* z 31.10. citují: „*Silná bouře nepřinesla New Yorku jen pokácené stromy a záplavy, ale třeba i zmrzlinu zdarma. Alespoň ve čtvrti East Village na Manhattanu, kde od pondělní noci nejde proud a prodejci se potřebují zbavit zásob. Absence elektřiny dala vzniknout i nové profesi, jak hlásí zpravodaj ČTK. Objevili se totiž pouliční nabíječi mobilních telefonů.*“, nebo *Novinky.cz* tomu věnují i titulek 31.10. „*Bouře vytvořila v New Yorku novou profesi – pouliční nabíjení mobilů*“, článek pak pokračuje „*Zmrzlinu zdarma rozdával například podnik Sundaes & Cones na rohu 10. ulice a Třetí avenue. A to hned z dvaceti vaniček nejrůznějších příchutí včetně sladké bramborové. Před prodejnou byla fronta, ale bez placení rychle ubíhala. "Nemáme nic jiného na práci, tak proč nerozdávat zmrzlinu," poznamenala jedna z prodavaček.*“

iDNES.cz se velmi silně soustředí na New York, a ani nepodává informace, jaké oblasti a jakým způsobem Sandy v té době zasahuje ostatní státy USA. To ilustrují jednak texty jejich článků¹⁴⁵, ale také drobný rozdíl v článku na *iDNES.cz* z 31.10., který uvádí, že „*Americký prezident Barack Obama prohlásil New York a Long Island za oblast mimořádné katastrofy*.“, přičemž článek z 30.10. na *Novinky.cz* oproti tomu uvádí: „*Prezident Barack Obama prohlásil stát New York za krizovou oblast stejně jako Massachusetts, Rhode Island, Connecticut, New Jersey, Delaware a Maryland*.“ *Novinky.cz* se zaměřují v textech článků na situaci v jiných státech, například 31.10. „*Vítr může dosahovat rychlosti až sto kilometrů v hodině, v indianském Michigan City naměřili 110 km/h...V deset dopoledne SEČ bylo oko hurikánu 145 km západně od Filadelfie. Bouři provázely stále větry o rychlosti až 145 km/h...Vichřice bičují širokou oblast od severní Georgie až po Michiganské jezero. Ve většině Nové Anglie a na Středozápadě silně prší. Blizzard by mohl ve středu přinést 60 až 90 centimetrů těžkého sněhu do hor v Západní Virginii.*“ a 31.10. zveřejňují jeden článek pouze o Západní Virginii.

¹⁴⁵ Například z 31.10. článek s titulkem „*Východní pobřeží USA pomalu ožívá, bouře Sandy pokračuje vnitrozemím*“, který je téměř celý věnován životu a situaci v New Yorku, stejně jako článek z 1.11., který svůj obsah ale v titulku nezastírá „*Kuchyně na ulici, pochodně a hotovost. Sandy vrátila New York v čase*“.

Dramatická, zabarvená slova či superlativy jsou opět pro texty článků typická, například *Novinky.cz* z 30.10. v článku uvádějí: „*Představitelka newjerseyského okresu Bergen Jeanne Barattaová už dříve informovala, že zaplavené čtvrti jsou podle ní "zdevastované" a celé čtvrti jsou pod vodou.*“, byť se zde využívá citace někoho jiného. Stejně článek *iDNES.cz* 31.10. popisuje příběhy obětí hurikánu, vybírá ovšem ty, řekněme, až „bizarní“ případy, což označuje v titulku: „*USA se dozvídají o obětech Sandy. Jedna uhořela, když fotila spadlý drát*“. 31.10. *Novinky.cz* titulkují článek „*USA dostaly tvrdou ránu, zdecimované oblasti hlásí gigantické škody*“ a první věta zní: „*Bouře Sandy, která zasáhla severovýchod USA, způsobila gigantické škody.*“, objevuje se zde tedy v titulku záměna konkrétního za univerzální, čehož jsme si mohli všimnout i v předchozí kapitole VI.2.1.1. Ten samý jev, ovšem pokud jde o celý New York a jeho části, můžeme sledovat spolu s dramatickými výrazy v článku *Novinek.cz* 31.10. s titulkem „*Bouře zavlekla do New Yorku temnotu a chaos*“, který pokračuje „*Bouře Sandy, která v současnosti slábne a pohybuje se směrem ke Kanadě, nejlidnatější město Spojených států New York zcela ochromila. Jindy osvětlené části města zaplavila tma, nefungují dodávky elektrického proudu, na ulicích se objevují obchodníci se svítilnami a bateriemi, čerpací stanice nemají často co čerpat.*“ Vypadá to tedy, že je „ochromený“ celý New York, ovšem o chaosu, či výpadku proudu se i v jiných textech mluví zejména v souvislosti s jižním Manhattanem.

Stejnou kombinaci jevů, tedy dramatickosti vyjádření a záměnou konkrétního za jednotlivé lze vysledovat také na *Novinky.cz* 1.11. v článku s titulkem „*Bouře Sandy nahnala Newyorčany zpátky do telefonních budek*“, který pokračuje „*New York je drsné velkoměsto a jeho obyvatelé si přivykli tvrdosti. To, že se musí kvůli bouři Sandy obejít bez elektřiny a jinak všudypřítomného signálu pro mobily, přesto vyvolalo ve velkoměstě, v jednom z nezávislejších na technologiích, šok. Mladší z nich se tak vůbec poprvé v životě ocitli v přežitku z dvacátého století – v telefonní budce.*“ Všechny mladé Newyorčany tento text označuje za šokované z toho, že musí telefonovat z telefonních budek a Newyorčany obecně jako „drsné“ lidi, pro které je těžké se obejít bez elektřiny. Je zde tedy použitý samozřejmý předpoklad o charakteru obyvatelích New Yorku.

Přesto lze na serveru *iDNES.cz* v článku z 30.10. zaznamenat určité „vystřízlivění“ z dramatických popisů, ten totiž představuje to, co ve srovnání s jinými historickými hurikány Sandy způsobil a věnuje se nejen USA, ale také karibské oblasti. Titulek zní: „*Sandy nepatří k nejhorším, v USA už řádily větší a ničivější hurikány*“ a článek pokračuje „*Podle odhadů by bouře Sandy, která momentálně sužuje východní pobřeží Spojených států, mohla napáchat škody za deset miliard dolarů. To je jen zlomek toho, co před lety napáchala bouře Katrina, která zasáhla jižně položené státy USA....Za dobu svého řádění v srpnu 2005 napáchala Katrina škody za 108 miliard dolarů a vyžádala si 1 833 obětí.... Co do počtu obětí, byl nejničivějším tropickým cyklonem, který se kdy prohnal nad karibskou oblastí, Velký hurikán z roku 1780, známý též jako hurikán San Calixto. Nejvíce poničil Malé Antily a Dominikánskou republiku a celkem si vyžádal na dvacet dva tisíc obětí. USA však zasáhl jen letmo.*“ Tento článek je ale výjimkou oproti celkovému obsahu a vyznění komerčních serverů.

VI. 2. 1. 3 Po hurikánu v New Yorku¹⁴⁶

V této kapitole analyzuji články z 1.-18.11., které se věnují zejména tomu, jak vypadá a pokračuje obnova New Yorku a New Jersey, které jsou prý hurikánem zasažené nejvíce. Vzhledem k počtu dní ale v tomto období nevyšlo tolik článků jako ve dnech 30. a 31.11., kdy Sandy přecházel přes města na severovýchodním pobřeží USA.

iDNES.cz se opět soustředí zejména na New York (jak zde nefunguje doprava, dochází benzin, nebo kdy se otevřou školy), v těchto dnech informuje téměř jen o něm a v některých člancích také o New Jersey. Například článek z 5.11. s titulkem „*Milion lidí v New Jersey je stále bez proudu. Včetně guvernéra*“ sice v něm poukazuje na New Jersey, většina článku ale píše o problémech obyvatel New Yorku. Z tohoto serveru se v podstatě nedozvíme nic o osudu lidí v ostatních postižených státech severovýchodu USA v porovnání s tím, jak se zde popisuje život v některých částech New Yorku.

Tento dojem podporuje také fakt, že nejčastěji citovanou osobou je starosta města New York Michael Bloomberg. Například článek z 4.11. uvádí: „*Mluvil jsem se spoustou lidí, kteří mají starosti, jsou zdeptaní a je jim zima. Nemají elektřinu a teploty klesají. Dokonce i ti, kdo mají generátory, pro ně těžce shánějí palivo,*“ řekl starosta New Yorku Michael Bloomberg“. Nebo článek na *Novinky.cz* z 9.11. uvádí „*Newyorský starosta Michael Bloomberg od pátku nařídil přidělový prodej benzínu. Metropoli se v důsledku úderu bouře Sandy z minulého týdne stále nedostává paliva, které lidé potřebují nejen do aut, ale i pro záložní zdroje. „Musíme něco udělat a tohle je praktické, pochopitelné a vymahatelné,*“ zdůvodnil opatření Bloomberg. Dodal, že v

¹⁴⁶ Výčet článků, kterým se budu věnovat v této kapitole:

Články na *iDNES.cz*: z 1.11. s názvem „*At' škody uhradí vláda, žádá stát New York nejhůř poničený Sandy*“; s názvem „*Na východě USA dochází benzin, záchranáři našli už přes 80 obětí Sandy*“, jejich autorem je Tomáš Šťáštka. Z 2.11. článek s názvem „*Sandy za sebou nechala chaos. Lidé se perou o benzin i místo v autobuse*“, autor není označen; z 4.11. článek s názvem „*Po Sandy přišel mráz, New York se chystá na příliv zmrzlých uprchlíků*“ a „*Milion lidí v New Jersey je stále bez proudu. Včetně guvernéra*“, u nichž autor také není označen; z 5.11. s názvem „*Po Sandy zdražuje jídlo i hotely, stěžují si obyvatelé New Yorku*“, jehož autorem je Filip Horáček.

Články na *Novinky.cz*, z 1.11. s názvy „*V New Jersey to po bouři vypadá jako ve válečné zóně*“, „*Lidé ve vyplaveném městě se baví, popíjejí i hladovějí*“, „*V New Yorku obnovují provoz metra, Manhattan omezil pohyb aut*“, „*Východní části USA dochází benzin, řidiči stojí dlouhé fronty*“. Z 2.11. články s názvy „*Lidé ve zdecimovaném New Yorku mají nervy na pochodu, počet obětí stoupá*“, „*Benzín do New Yorku přivážejí lodě, počet obětí Sandy v USA přesáhl stovku*“; z 3.11. články „*Manhattan slavil, město obnovilo dodávky proudu*“, „*Lidé na Staten Islandu nacházejí mrtvé sousedy, nikdo nám nepomáhá, stěžují si*“; z 4.11. článek „*Newyorčané jsou vyčerpaní, chybí jim benzin, elektřina a zima se blíží*“; článek z 5.11. „*Následky bouře Sandy se nedaří odstranit, bez proudu je i guvernér*“; článek z 9.11. „*V ochromeném New Yorku zavedli přidělový prodej benzínu*“ a článek z 18.11. s názvem „*New York strhne na 200 domů poničených bouří Sandy*“.

ochromeném New Yorku je v provozu jen čtvrtina čerpacích stanic.“ Dalším často citovaným je guvernér státu New York Andrew Cuomo, například v článku na Idnes.cz z 5.11., kde se uvádí: *„Mnohé obyvatelé také sužuje samotné bydlení. "Začíná být zima, domy mnoha lidí jsou neobyvatelné. Jsou zde desetitisíce lidí, kteří potřebují okamžité řešení," prohlásil v neděli starosta státu New York Andrew Cuomo.*“, a naprosto stejnou citaci uvádí také Novinky.cz v článku ze stejného dne.

Novinky.cz také neinformují, jak se s následky vypořádávají v jiných městech, ale nezaměřuje se jen na New York, ve větší míře než iDNES.cz ale píše také o New Jersey. Například články s názvem *„V New Jersey to po bouři vypadá jako ve válečné zóně“*, nebo *„Lidé ve vyplaveném městě se baví, popíjejí i hladovějí“*, v prvním jmenovaném se skutečně článek věnuje státu New Jersey, zmínce o New Yorku se ale nevyhnou. Zato v druhém jmenovaném článku je první polovina o následcích v New Jersey, v městě Hobokenu, v polovině článku je uvedeno *„Město přes řeku Hudson sousedí s dolním Manhattanem, žije v něm asi 50 000 lidí.“* a druhá polovina je ale věnována následkům v New Yorku, poslední odstavec zní: *„Hlad po elektřině je znát po celém městě...Elektřina přitom na Manhattanu a v dalších částech města nepůjde ještě minimálně několik dní. V současnosti je bez ní asi 650 000 lidí, z toho asi 200 000 na Manhattanu.“* Celé město New York ale nečítá asi „jen“ 650 tisíc lidí. Znovu se tu setkáváme se zaměřováním partikulárního za univerzální, které se v tomto období objevuje ve více článcích, jako například v článku iDNES.cz z 1.11., který v podnadpisu uvádí *„Doprava v New Yorku je napjatá“* a níže se praví: *„Problémy však čekají i lidi, kteří benzín mají. Dopravní situace v New Yorku je nadále napjatá, přestože ve čtvrtek částečně obnovilo provoz metro. Na Manhattan, kde mnoho lidí pracuje, se však v mnoha případech lze dopravit jen automobilem anebo některým z přeplněných autobusů. Radnice navíc zavedla omezení, podle kterého na Manhattan smějí jen vozy, v nichž sedí nejméně tři lidé.“* Z tohoto úryvku to vypadá, že newyorská doprava se týká jen jeho části, tedy Manhattanu. Stejného jevu si lze všimnout také v titulku článku na Novinky.cz z 4.11., který zní *„Newyorčané jsou vyčerpaní, chybí jim benzín, elektřina a zima se blíží“*, který stejně jako ostatní články analyzované v předchozí kapitole, dramaturgizuje situaci a využívají k tomu také zevšeobecňování na celou skupinu obyvatel New Yorku, nebo celých USA. Dramatických titulků a vyjádření používají opět v mnoha případech Novinky.cz, například titulky z 2.11. *„Lidé ve zdecimovaném New Yorku mají nervy na pochodu, počet obětí stoupá“*, z 5.11. *„Následky bouře Sandy se nedaří odstranit, bez proudu je i guvernér“*, nebo z 18.11. *„New York strhne na 200 domů poničených bouří Sandy“*.

Hojně se v tomto období informuje o tom, jak dochází benzín a také v souvislosti pouze s New Yorkem, například článek na Novinky.cz s názvem *„Východní části USA dochází benzín, řidiči stojí dlouhé fronty“*, který pokračuje: *„Východní pobřeží USA se vzpamatovává z katastrofy v podobě hurikánu Sandy. Lidé, kteří se snaží vrátit svůj život do normálu, narážejí na nezvyklý problém, dochází jim benzín. Před čerpacími stanicemi stojí dlouhé fronty a řidiči jsou ochotni čekat i několik hodin, aby doplnili nádrž.“* Anebo článek z iDNES.cz z 1.11. s titulkem *„Na*

východě USA dochází benzin, záchranáři našli už přes 80 obětí Sandy“, pokračujícím „Na východním pobřeží Spojených států dochází benzin. Řidiči dlouho hledají čerpací stanice, které ještě pohonné hmoty mají. U takových pump pak nejsou výjimečné několikahodinové fronty. I to je důsledek superbouře Sandy, která si podle posledních údajů jenom v USA vyžádala 82 životů.“ Oproti zjištěním v předchozích dvou kapitolách je v těchto článcích již uváděna oblast zasažená hurikánem jako severovýchod USA a nikoliv pouze jako USA.

V jistém smyslu apel na New York a New Jersey vyrovnává informace, kterou představuje *iDNES.cz* v článcích od 1.11. Je tu tabulka o tom, co Sandy způsobil v Karibiku, která začíná: *„Byť pozornost médií v současné době poutá hlavně katastrofa v USA, Sandy ještě coby hurikán napáchala obrovské škody i v Karibiku.“*

VI. 2. 2 Veřejnoprávní zpravodajská média (*Zpravy.rozhlas.cz* a *Čt24.cz*)

V následujících třech kapitolách se pokusím zmapovat, jak vypadají charakteristiky informování o Sandy také na veřejnoprávních serverech. Pokusím se najít podobnosti a odlišnosti ve způsobu použití jazykových prostředků ve srovnání se servery komerčními.

VI. 2. 2. 1 Než hurikán dorazí do New Yorku¹⁴⁷

Jak už jsem uvedla v kapitole V. I. 4, server *Čt24.cz* informuje o tomto hurikánu již od 24.10., v tomto prvním článku, který má název „*Sandy už je hurikán a míří si to na Jamajku*“ popisuje, stejně jako v ostatních dvou z 25. a 26. 10., co se děje a událo na Kubě, Haiti, na Bahamách či na Jamajce. Soustředí se na velká města, jako je Santiago de Cuba nebo Kingston – „*Oko hurikánu se v podvečer střeoevropského času nacházelo 100 kilometrů jižně od jamajské metropole Kingstonu. Okraj bouře ale už zasáhl pevninu Jamajky a v okolí Kingstonu už jsou hlášeny záplavy a sesuvy půdy způsobené přívalovým deštěm.*“ Popisují zde také, že byla zasažena americká základna Guantánamo. Jednu zmínku o násilí přináší článek z 25.10.: „*Jamajské úřady vyhlásily kvůli hurikánu dvoudenní zákaz vycházení ve velkých městech. Opatření ale přesto nezabránilo zločincům v rabování opuštěných domů. V Kingstonu došlo k přestřelce mezi rabujícími a policií, jeden z policistů při ní byl zraněn.*“ Dovídáme se tedy podrobnější informace o těchto oblastech, přičemž jsem nezaznamenala výrazně zbarvené či jinak příznakové jazykové vyjádření. Stejně, avšak stručnější informace přináší server ČRo v jediném článku z 25.10. Článek z 26.10 na serveru České televize v názvu „*Sandy si vyžádala 34 životů, nyní míří k USA*“ uvádí, že přesto, že se téměř celý věnuje mapování situace na Bahamách, Kubě či Guantánamu, také uvádí, že „*Sandy nyní hrozí východnímu pobřeží Spojených států.*“

¹⁴⁷ Výčet článků, kterým se budu věnovat v této kapitole:

Články na *Čt24.cz*: z 24.10. s názvem „*Sandy už je hurikán a míří si to na Jamajku*“; z 25.10. s názvem „*Sandy dál sílí, cestou na Kubu zabila dva lidi*“; z 26.10. s názvem „*Sandy si vyžádala 34 životů, nyní míří k USA*“; z 27.10. s názvem „*Spojené státy se horečně připravují na příchod Sandy*“; z 28.10. s názvem „*Superbouře zcela ochromí život v New Yorku*“; z 29.10. články s názvy „*USA se připravují na nejhorší*“ a „*OBRAZEM: Americké ticho před bouří*“

Články na *zpravy.rozhlas.cz*: z 25.10. s názvem „*Na Kubu dorazil hurikán Sandy, silně zasáhl Santiago i Guantánamo*“, autorkou je Lucie Maňourová; z 27.10. s názvem „*Hurikán Sandy míří k USA, východ země vyhlásil stav ohrožení*“, jehož autory jsou Ondřej Himmer a Vojtěch Kouřimský; z 28.10. s názvem „*Hurikán Sandy se blíží k americkému pobřeží. Newyorský starosta nařídil evakuaci*“, jehož autory jsou Lucie Maňourová a Milan Kopp; z 29.10. článek s názvem „*Východní pobřeží USA se připravuje na hurikán Sandy. Udeřit by měl večer místního času*“, autorem jsou Vít Pohanka a bre; a článek „*Východ USA se chystá na hurikán, v New Yorku nejezdí metro, aerolinky ruší lety*“, jehož autory jsou Vít Pohanka a Vojtěch Kouřimský.

V dalších dnech již podobně jako komerční servery popisují, jak se na Sandy připravují Spojené státy, například článek Čt24.cz z 27.10. s titulkem „*Spojené státy se horečně připravují na příchod Sandy*“, který pokračuje „*Spojené státy zintenzivňují přípravy na příchod hurikánu Sandy, který má udeřit plnou silou na severovýchodní pobřeží země v úterý. Sandy zpusťovala ostrovy v Karibském moři a zanechala za sebou přes čtyři desítky mrtvých.*“ Zaměňování univerzálního na partikulární či konkrétní se dopouštějí na těchto serverech tedy pouze v některých titulcích zpráv. V samotných člancích už tomu tak není, což dokladuje i článek na serveru ČRo z 27.10. s titulkem „*Hurikán Sandy míří k USA, východ země vyhlásil stav ohrožení*“, který pokračuje „*Skoro celý východ Spojených států vyhlásil stav ohrožení kvůli hurikánu Sandy. Guvernéři jednotlivých států vyzývají občany, aby si pořídili trvanlivé zásoby a připravili se na možnost evakuace z nejohroženějších oblastí na pobřeží.*“

V menší míře zde můžeme pozorovat podobné znaky jako u komerčních serverů, jako je například explicitní slovník – například v textu článku ČRo z 28.10. „*„Mamutí“ hurikán Sandy se přiblížil k východnímu pobřeží USA. Tamní velká města se na základě varování meteorologů na bouři připravují.*“, nebo soustředění se v informování na New York – ve stejném článku, který nese titulek: „*Hurikán Sandy se blíží k americkému pobřeží. Newyorský starosta nařídil evakuaci*“, nebo chybějící činitel děje, například v článku ČRo z 29.10., který v textu uvádí: „*Očekávají se záplavy, popadané stromy, vyvrácené sloupy s transformátory, výpadky proudu a poškozené budovy*“, či modalita vyjadřující pravděpodobně maximální možnost, v tomtéž článku „*Očekává se, že hurikán může v některých oblastech způsobit povodně o výšce až 3,5 metru.*“

Užívají také citací amerického prezidenta Baracka Obamy v tomtéž článku: „*Prezident Barack Obama, který se kvůli hurikánu předčasně vrátil z Floridy a zrušil i předvolební kampaň ve Wisconsinu, ve zvláštním vystoupení z Bílého domu znovu varoval všechny obyvatele na severovýchodě Spojených států, aby brali nebezpečí hurikánu vážně. Vyzval je, aby respektovali a dbali výzvy úřadů, hlavně pokud nařídí evakuaci. Týká se to především New Yorku, kde už úřady evakuovaly stovky tisíc obyvatel, ale také menších měst na pobřeží Atlantiku. "Lidé by měli dbát pokynů úřadů, aby neohrozili sebe ani záchránce," řekl Obama.*“, nebo newyorského starosty Michaela Bloomberga, například text článku na serveru Čt24.cz z 28.10., „*"Je to velká a nebezpečná bouře," zdůvodnil Bloomberg své rozhodnutí na svolané tiskové konferenci.*“, či článek na stejném serveru z 29.10., který uvádí: „*Guvernér státu New Jersey Chris Christie, známý svým přímočarým, byl méně uctivý: "Nebud'te hloupí a vypadněte," vzkázal spoluobčanům.*“ Přičemž poslední dvě citace používají také Novinky.cz a iDNES.cz.

Apel na New York tu lze také pozorovat, například v článku ČRo z 29.10. s názvem: „*Východ USA se chystá na hurikán, v New Yorku nejedí metro, aerolinky ruší lety*“, který pokračuje „*V New Yorku a kvůli blížícímu se hurikánu Sandy přestala jezdit hromadná doprava. Omezení se týkají i dalších měst na východě země. Hurikán se k americkému pobřeží teprve blíží, přesto už teď výrazně ovlivňuje život na severovýchodě Spojených států.*“ Tento apel však není tak výrazný a

do očí bijící jako u komerčních serverů, protože veřejnoprávní servery se věnují také ohrožení jiných států severovýchodu USA - například znění téhož článku „*V celé oblasti od Washingtonu přes New York až po Boston přestala jezdit část vlaků, která přepravila asi 10 milionů lidí denně...Stav ohrožení už vyhlásily státy Maryland, New York, Pensylvánie, Virginie, Washington DC a Severní Karolína.*“

Nicméně k podobnému zevšeobecnování a zaměřování na New York a New Jersey jako u komerčních serverů dochází v článku Čt24.cz z 29.10. s titulkem „*USA se připravují na nejhorší*“, který pokračuje: „*Američané s napětím očekávají příchod hurikánu Sandy. Život na východním pobřeží je zcela ochromen...Meteorologové varují obyvatele, aby se už před ní nepokoušeli prchnout a raději se připravili na nadcházející krušné dny. Čekají se záplavy, výpadky proudu, poničené budovy a metrové závěje...Hurikán Sandy má podle odborníků zasáhnout východní pobřeží Spojených států včetně Washingtonu a New Yorku v úterý ráno místního času.*“ Kromě toho zde můžeme vidět také modalitu („má“) a chybějící podmět („čekají se“) ve stejném smyslu, jak ho používají komerční servery.

VI. 2. 2 Hurikán v New Yorku¹⁴⁸

¹⁴⁸ Výčet článků, kterým se budu věnovat v této kapitole:

Články na Čt24.cz: z 29.10. s názvem „*Hurikán Sandy ochromil východní pobřeží USA, města zaplavila voda*“, autoři jsou označeni jako aha a ket; s názvem „*OBRAZEM: Sandy ovlivnila život milionů Američanů*“, jehož autoři jsou označeni jako ket a muf; z 30.10. s názvem „*Sandy udeřila na pevninu*“, autoři ket a muf; článek „*Řádění Sandy na sociálních sítích*“, autorem je označen jako muf; z téhož dne také další články s názvem „*OBRAZEM: Sandy dokázala zatemnit i město, které nikdy nespí*“ a „*Proč je Sandy superbouře?*“, jehož autorem je autor pod značkou rai; články „*Tma, spadané stromy, zatopené tunely - Sandy udeřila na východ USA*“, „*Sandy: Ve dvou státech stav katastrofy, CNN hlásí 26 obětí*“, u nichž nejsou označeni autoři; „*K Čechům v New Yorku byla Sandy milosrdná*“, u kterého je označen autor jako luk; „*Jak se žije na Manhattanu po Sandy?*“, autorkou je „česká studentka“ Terezie Täubelová; z téhož dne také „*Bilance Sandy: 48 mrtvých, miliardové škody*“, autor označen luk;

Z 31.10. články s názvem „*USA si lížou rány způsobené superbouří*“, kde je autor označen jako luk; „*Obama si prohlédl zničené New Jersey*“, autor označen jako pet; nebo článek s názvem „*New York po smrti Sandy ožívá*“, kde je autor označen jako rai;

Články na zpravy.rozhlas.cz: z 30.10. s názvem „*Z newyorského metra se musí nejdřív vypumpovat voda, říká expert*“, autory jsou Martin Křížek a Eva Presová; „*Bouře Sandy zatím napáchala škody nejméně za 20 miliard dolarů*“, jehož autory jsou Ondřej Houska a Kristina Winklerová; z téhož dne také „*Sledovali jsme ONLINE: Škody po bouři Sandy zhlédne Obama. Čechům se prý nic nestalo*“, autory jsou Vít Pohanka, MaD, Pavel Novák, Pavel Polák, Dušan Neumann, Ondřej Bouda a Simona Bartošová; nebo článek „*Silných tropických bouří by mohlo přibývat, říká meteorolog*“, autory jsou Alžběta Havlová a Marína Dvořáková; dále „*Hurikán vyliidnil Washington. Jen aktivisty před Bílým domem neodradí*“, autory jsou Vít Pohanka a Kateřina Kozmová.

V této kapitole mapuji období od 29.10. do 31.10, či 1.11.

Již při letném pohledu je možné si hned všimnout, že články na serveru ČRo poukazují na jiné doplňující fenomény, které doprovází hurikán Sandy, jako je například stres, příležitost k výdělku, například v článku z 30.10. *„Jak ale ukazují dřívější zkušenosti, obnova poničené oblasti naopak nabízí spoustu příležitostí k výdělku...Některé následky jako stres u lidí postižených katastrofou se nedají vyčíslit vůbec, ani ekonomické ztráty se ale neurčují snadno.“* V Jednom článku se server Článek ČRo ze stejného dne se věnuje tropickým bouřím z pohledu meteorologa, v tomto článku se praví: *„Původně se jednalo o tropický cyklón neboli hurikán, který se dostal na sever. Zde došlo ke srážce s náparem větru od severozápadu a následnému vzniku hybridní bouře.“* *„Stala se z ní v podstatě cyklóna, která se blíží tlakovým nížím, které známe u nás – i když samozřejmě s daleko většími rozměry a daleko ničivější silou,“* popisuje charakter bouře Sandy meteorolog z Českého hydrometeorologického ústavu Milan Šálek.“ Podobně článek z 30.10. na Čt24.cz se snaží vysvětlit, „proč je Sandy superbouře“ – *„Je to hned ze dvou důvodů. Za prvé si "vybrala" velmi neobvyklou cestu. Zatímco většina takových bouří se drží při pobřeží a nakonec se stočí zpátky na oceán, Sandy nabrala přesně opačný směr a vydala se od pobřeží kolmo do vnitrozemí. To způsobilo, že v jednu chvíli udeřil na pobřeží od New Jersey až po Cape Cod velmi silný vítr, který způsobil vysoké příbojové vlny.“*

Jako jediný server ukazují podrobněji *zpravy.rozhlas.cz*, jak situace vypadá v hlavním městě USA Washingtonu v článku 30.10.

Jeden článek ČRo z 30.10. se zaměřuje výhradně na New York, popisuje poměrně podrobně, jak jsou zasaženy jednotlivé části města: *„V oblasti newyorské čtvrti Breezy Point vypukl v 5 hodin ráno tamního času zřejmě v důsledku bouře masivní požár, který zničil na 80 obytných domů. Přístup k nim však komplikuje až metr a půl vody v ulicích. Hladina řeky Hackensack se v důsledku vzedmutého moře zvýšila natolik, že protrhla ochrannou hráz a zatopila oblast měst Moonachie, Little Ferry a Carlstadt. Voda zde dosáhla až 1,5 metru a záchranáři evakuovali z oblasti na 250 tisíc lidí. Jen ve Spojených státech Sandy zabila nejméně 18 lidí včetně tří dětí. Jednu oběť hlásí také Kanada, kterou už zasáhl vítr blížící se superbouře. V New Yorku jsou zaplaveny některé tunely metra, Battery Tunnel spojující Manhattan a Brooklyn a i hlavní sál newyorské burzy. Voda zde dosahuje svého historického maxima. Téměř milion lidí je v metropoli bez proudu. Pacienti z New York University Tisch Hospital byli kvůli výpadku proudu evakuováni. V manhattanské elektrárně byli uvězněni její pracovníci a zároveň došlo k výbuchu transformátoru. V nejstarší americké jaderné elektrárně Oyster Creek je vyhlášena pohotovost, nebezpečí však podle úřadů zatím nehrozí. Protože je zatopen i hlavní sál burzy v New Yorku,*

Z 31.10. článek *„Letecká doprava v New Yorku začala v omezené míře fungovat. O letenky je velký zájem“*, autory jsou Jan Bumba a Karolína Rezková a Michaela Vydrová; a článek s názvem *„Bouře Sandy zabila v USA a Kanadě na 50 lidí. Ted' míří do vnitrozemí“*, autoři Vít Pohanka a ak.

bude se tak většina transakcí během dneška realizovat pouze elektronicky.“ Tato citace dokládá poměrně podrobný a věcný popis vývoje událostí.

Situaci pouze z New Yorku popisuje také článek ČRo z 31.10., který se věnuje obnově dopravy na silnicích, newyorských letištích, nebo životu zdejších obyvatel po zasažení hurikánem, který uvádí: *„Už zítra začne na některých linkách jezdit newyorské metro. Dnes odpoledne místního času se také částečně zprovozní vlakové spojení New Yorku s některými předměstími.*“, stejně je zaměřen také další článek z téhož dne, který uvádí například: *„Bouře Sandy s sebou do Ameriky přinesla zkázu, ale i změnu v chování lidí. Stává se, že po přestálém nebezpečí k sobě bývají lidé milejší a vzájemně si pomáhají...Ohleduplní jsou například řidiči. „Jezdí se tady tak nějak na dobré slovo. Dáváme si přednost podle citu. Policisté tady jsou, ale nic neorganizují, spíše na to jenom dohlížejí,“ říká Pohanka. Jižní část Manhattanu je ve tmě. Není tam žádný proud, nefungují semaforey a jediná světla jsou od aut“.* Ve většině článků v těchto dnech se na konci věnují také vlivu Sandy na prezidentskou kampaň, například s pomocí citací Erika Besta v článku z 31.10.: *„Státy, které jsou nejvíce zasažené, totiž patří k těm, které volí Obamu. A pokud katastrofa bude pokračovat, k volbám může přijít méně lidí, například těch z chudších rodin. „Je určité riziko, že Romney vyhraje v jednom státě, kde by jindy nevyhrál,“ říká Best.*“

Nelze ale říci, že by se články zaměřovaly výrazně na New York nebo New Jersey jako komerční servery, o těchto částech města sice informují, ale ve velké míře také podávají podrobné informace také o jiných místech. To platí jak o titulcích, tak o textech článků, například 29.10. článek na Čt24.cz s názvem *„Hurikán Sandy ochromil východní pobřeží USA, města zaplavila voda“*, začíná v prvním odstavci zmínkou o New Yorku, dále v textu ale velkou část věnuje popisu situace například v Atlantic City nebo v Connecticutu.

Na serveru ČRo 31.10. článek s názvem *„Bouře Sandy zabila v USA a Kanadě na 50 lidí. Teď míří do vnitrozemí“* přináší ve většině informací o situaci v New Yorku, nedopouští se ale zevšeobecnování na všechny obyvatele New Yorku, a snaží se informaci poskytovat přesněji než komerční servery: *„Rozdílně vypadá život hlavně v těch částech města, kde nemají elektrinu, a tam, kde proud jde. V jižní části Manhattanu je skoro absolutní tma, nefungují semaforey, lidé nemají ani teplou vodu a topení. O několik bloků dál však září Time Square plný lidí. Mnoho z nich v New Yorku uvízlo a nemají jak odletět. Ulice Manhattanu, které byly zaplavené, už sice pod vodou nejsou, jsou ale potmělé. V celém jižním Manhattanu totiž nejde elektrina a nikdo neví, jak dlouho nepůjde.*“

Server České televize naopak nabízí výpovědi obyvatelů New Yorku, a jeden článek je věnován pouze zkušenosti české studentky, která v tomto městě žije (článek z 30.10. – *„Jak se žije na Manhattanu po Sandy?“*). Článek z 30.10. uvádí: *„Je opravdu silný vítr, který otrásá celým domem. Sedíme s rodinou v obýváku a slyšíme, jak venku neustále praskají větve stromů,“* popsal telefonicky Joseph Braha z New Jersey. *Právě jeho rodina byla jednou z těch, která se obávala příchodu bouře nejvíce. K moři to totiž má zhruba dva bloky daleko. Kromě baterky nebo*

lékárníčky si proto zajistil i záchranné vesty a pytle naplněné pískem. "Na mola od nás vůbec nedohlédneme," dodal Braha. Velmi hořké líbánky bouře připravila Jessie a Nicholasi Laskovým. Novomanželé z Marylandu se chystali odletět na Jamajku z místního Washingtonova letiště. Místo myšlenek na příjemnou dovolenou ale podobně jako desetitisíce dalších tráví hodiny v letištním terminálu. "Vzali jsme se v neděli a hned v pondělí chtěli vyrazit. Už jsme měli být v letadle, teď si budeme muset všechno přeorganizovat," řekl smutný Nicholas.“, pravděpodobně za účelem věrohodnosti a důkazu dramatickosti situace, je nutné dodat, že se zde nepodávají pouze zkušenosti lidí pocházejících z New Yorku, jako je tomu ve většině případů na komerčních serverech.

VI. 2. 2. 3 Po hurikánu v New Yorku¹⁴⁹

Toto období otevírají články od 1.11., kde je na obou serverech uveřejněn článek o tom, jak se v Karibiku vyrovnávají se škodami po hurikánu. Mapují zde tedy články od 1.11. do 24.11.

¹⁴⁹ Výčet článků, kterým se budu věnovat v této kapitole:

Články na *Čt24.cz*: z 1.11. s názvem „*Omlouváme se, benzin došel, hlásí po hurikánu americké pumpy*“, jehož autor je označen jako ket; s názvem „*Lidé si tady nikdy nebyli blíž, říkají Newyorčané po Sandy*“, kde jsou autoři označeni jako mba a jan; „*Karibik bojuje s odstraňováním škod po Sandy*“, kde je autor označen jako rai;

Z 2.11. článek „*Nervozita v New Yorku – lidem vadí maraton a nedostatek jídla*“, kde je autorem rai; z 3.11. s názvem „*Bez proudu už je „jen“ milion newyorských domácností*“ a „*Haitanům po Sandy chybí jídlo, Newyorčanům bydlení*“, u kterých je autor označen jako duk; ze 7.11. s názvem „*Další bouře nedá Newyorčanům spát, letiště opět ruší lety*“, kde je autor označen jako hab; z 8.11. „*Po Sandy ochromila New York sněhová bouře, doprava kolabuje*“, kde jsou autoři označeni jako mba a luk; a článek z 8.11. s názvem „*Newyorčané si od zítřka koupí benzín jen obden*“, kde je autor označen jako kat.

Články na *zpravy.rozhlas.cz*: z 1.11. s názvem „*Na Haiti po hurikánu Sandy hrozí hlad. Kuba věří, že si poradí sama*“, jehož autorem je Ondřej Bouda a mkp; s názvem „*Sandy Američany nezlomila. Znovu budují své poničené domovy*“, jehož autoři jsou Pavel Novák a Michal Kopp; „*Obama: Prioritou po bouři Sandy je obnova dodávek elektřiny*“, jehož autory jsou Silvie Třeslínová, Igor Maňour, Vít Pohanka a Lucie Maňourová; dále „*V New Yorku uvízly po bouři desítky tisíc turistů, v hotelech čekají na letadlo*“, autorem je Vít Pohanka;

Články z 2.11. s názvem „*Vlna podpory i stížností. Škody po Sandy jsou v USA už 50 miliard dolarů*“, autory jsou Vít Pohanka a Kateřina Kozmová; ze stejného dne také „*Po řádění bouře Sandy roste v USA počet mrtvých i nervozita obyvatel*“, jehož autory jsou Vít Pohanka a Martin Hromádka;

Článek z 3.11. s názvem „*New York se vzpamatovává po bouři, na Manhattanu je opět elektrina*“, autory jsou Zdeněk Novák, Vojtěch Kouřimský; článek z 4.11. s názvem „*Desetitisíce lidí postižených bouří Sandy potřebují náhradní bydlení*“, jehož autory jsou Jitka Malá, kko, Jan Prokeš a Simona Bartošová; článek z 5.11. s názvem „*Americké úřady hledají ubytování pro tisíce lidí. Kvůli následkům Sandy*“, autory jsou Pavel Novák a Milan Kopp; dále článek z 9.11. s názvem „*V New Yorku a okolí budou pohonné hmoty jen na příděl*“, autory jsou Vít Pohanka a Lucie Maňourová; a článek z 24.11. „*Přídělový systém na nákup pohonných hmot v New Yorku končí*“, jehož autory jsou Ondřej Himmer a Lucie Maňourová.

Zpravy.rozhlas.cz i Čt24.cz 1.11. uvádějí, jak se oblast Karibiku vyrovnává se škodami, přičemž staví tento fakt do rozporu s tím, jak se média soustředí na severovýchod USA, na Čt24.cz se uvádí „Zatímco se pozornost světa soustřeďuje na Spojené státy, v Karibiku vážně odstraňování škod po řádění Sandy. V regionu zabil hurikán 72 lidí. Nejvíce na Haiti, které se doteď nevzpamatovalo z ničivého zemětřesení před dvěma lety. Nejhorší dolehla bouře na 400 tisíc lidí, kteří zůstávají v provizorních táborech.“

Servery se také věnují nedostatku pohonných hmot, toto podání je ale na serveru zpravy.rozhlas.cz poměrně střídmé, například v článku z 2.11. se uvádí „Na mnoha místech státu New York a New Jersey je nedostatek pohonných hmot. U některých benzínových stanic se tvořily fronty a vypukly potyčky mezi čekajícími.“, například v článku z 9.11. se pak zmiňují o pohonných hmotách na příděl „V New Yorku dnes začíná platit přidělový systém pro čerpání benzínu. Oznamil to starosta Michael Bloomberg. V nejlidnatějším městě Spojených států totiž prodává pohonné hmoty jen asi jedna čtvrtina benzinek.“ Na Čt24.cz ale informují o nedostatku benzínu spíše v souvislosti s nepokojem či nespokojeností obyvatel, například v článku z 1.11. se uvádí „Na čerpací stanice v postižených oblastech byli posláni policisté, kteří mají za úkol dohlížet na pořádek. Mezi lidmi čekajícími v dlouhých frontách totiž vzrůstá napětí, které se na mnoha místech změnilo v otevřenou konfrontaci, píše server Foxnews.com. "Nemám žádné světlo a potřebuji benzin do svého generátoru," prohlásil jeden ze zákazníků.“, nebo z 2. 11: „Nervozita stoupá i v jiných částech New Yorku. Přispívá k ní hon na benzin - jeho ceny se zvyšují, ale fronty před čerpacími stanicemi jsou stále delší. "Je to jak armageddon, fakt těžký pocit. Máte auto, ale skoro žádný benzin. O něj se pere každý. U některých čerpacích stanic lidi prostě nechali svá auta a čekají, až přijedou cisterny a natankují," říká Newyorčan Rashad Levin.“

Mluví se často obecně o severovýchodu, že se obnovují dodávky elektřiny a že se nedaří rychle opravovat škody, ale pak se v souvislosti s tím uvede příklad z New Yorku, či citace, například v článku ČRo z 5.11. „„Lidé žijí v domech, které jsou neobyvatelné. Bude to čím dál horší, až se ještě více ochladí a topení v nich nebude fungovat,“ prohlásil guvernér státu New York Andrew Cuomo.“, nebo se mluví o tom, že New York žádá vládu o zaplacení škod, či v článku serveru České televize z 1.11., jak pomáhá radnice: „Radnice bude v nejvíce postižených oblastech New Yorku distribuovat potraviny a vodu. "Přineste si tašku," vzkázal starosta Bloomberg Newyorčanům. Úřad vydá každému člověku maximálně tři jídla a pět láhví vody.“ Nejvíce citovanými jsou v tomto období tedy opět guvernér New Yorku Andrew Cuomo a starosta New Yorku Michael Bloomberg, což poukazuje k největšímu soustředění opět na New York, případně také na New Jersey. Na tyto oblasti se informování soustředí, přesto ale nejsou tyto informace kusé a zevšeobecnující, jako je tomu u komerčních serverů, jak ukazuje například text článku Čt24.cz z 3.11. „Už v pátek byla obnovena dodávka elektřiny u zhruba 100 tisíc lidí v dolním Manhattanu, což byla zhruba polovina z těch, kteří byli výpadkem postiženi. Ve zbytku New Yorku by se mělo vše dostat do normálu do 11. listopadu, nicméně někteří zákazníci si podle společnosti počkají na elektřinu celé týdny. Během víkendu se distributor zaměří na to, aby elektřinu v pondělí

měly všechny místní školy, v úterý - tedy v den prezidentských voleb - pak má elektrina fungovat ve všech volebních místnostech.“

4.11. se oba servery vrací k tomu, jak se s následky hurikánu vyrovnává karibská oblast, článek Čt24.cz v úvodu uvádí: „*Vláda na Haiti dnes vyhlásila stav nouze kvůli následkům bouře Sandy, která v zemi před dvěma týdny připravila o život 60 lidí. Obyvatelům jedné z nejchudších zemí světa nyní hrozí hlad, protože bouře zničila velkou část úrody. S následky řádění Sandy se vypořádávají i Spojené státy. Tam zase situaci komplikuje chladné počasí. To trápí až 40 tisíc lidí, které bouře připravila o domovy.*“ A článek serveru ČRo uvádí zase v závěru článku „*Ještě horším způsobem než v USA zuřila Sandy na Haiti, kam přišla ještě jako hurikán. Déšť a vítr zdevastoval úrodu a desítky tisíc lidí možná nebudou mít co jíst.*“

Poslední článek v souvislosti se Sandy, tedy z 24.11. uvádí „*Měsíc po úderu tropické bouře Sandy se New York stále nevrátil k normálnímu životu. Teprve dnes ráno místního času, tedy po našem poledni, skončí přidělový systém na nákup benzínu a nafty.*“

VI. 2. 3 Závěr

Tři funkce, ideacionální, identitní (nebo textová) a interpersonální představují to, že každý jazykový prvek, je v textu z nějakého důvodu, má v něm nějakou funkci (srov. Fowler, 1991: 70). Já se pokusím ukázat, z jakého důvodu jsou použita určitá jazyková vyjádření v následujících textech. V těchto analýzách jsem se snažila zaznamenat významné jazykové jevy, které se objevovaly v jednotlivých skupinách článků ve větším počtu. Z některých z těchto jevů a jejich funkcí v online člancích je možné vyvodit důsledky pro následnou analýzu, která se bude týkat hegemonického a ideologického vyznění textů. Je zřejmé, že jsem nereflektovala všechny jevy, protože veškerá kvalitativní analýza je selektivní a individuální na základě výzkumníka.

Nejprve zmíním fakt, který doprovází celou tuto práci, a o kterém jsme se mohli přesvědčit také z výsledků v této kapitole. New York, případně severovýchod Spojených států naprosto dominují v celkovém souhrnu všech článků o hurikánu Sandy. Opakuji, že v případě komerčních serverů toto tvrzení platí ve větší míře, než u veřejnoprávních, u kterých se potvrzuje role jakéhosi korektivu, a tedy v tomto případě více „vyváženého“ obsahu. Detailnější analýza ukázala, že zde nejde jen o počet titulků, které poukazují na Karibik, či jeho oblasti jako Kubu, Jamajku, nebo Haiti. Ze samotných textů článků veřejnoprávních médií získáváme podrobnější obraz toho, jak zde byli obyvatelé zasaženi, jaká jsou konkrétní místa, kde museli být lidé evakuováni, nebo jestli byla zničena úroda. Veřejnoprávní servery podávají také podrobnější a barvitější obraz, pokud jde o oblast severovýchodu USA. Apel na metropoli New York je zde sice znát také, ale z článků se dozvídáme rovněž i o jiných oblastech a státech. A pokud jsou zde popisovány následky v New Yorku, tak ve většině případů nedochází k zobecnění na celý New York. Je tedy například upřesněno, že elektrina nejde jen v části jižního Manhattanu.

Obsah komerčních serverů je tedy z hlediska popisovaných oblastí o dost jednotvárnější, panuje u nich, zejména na *iDNES.cz*, až „zaujatost“ New Yorkem a Manhattanem. O ostatních oblastech severovýchodu USA zato o trochu více informují *Novinky.cz*. Pokud komerční servery píší o karibské oblasti, zmíní tento fakt často jen na konci textu s tím, kolik a kde zemřelo lidí. Anebo je tato informace zmiňována jako průvodní skutečnost k tomu, že to samé čeká také severovýchod USA, nebo New York.

Pokud zůstaneme u komerčních serverů, tak nejčastěji citovaným pramenem jsou zde prezident Spojených států Barack Obama, starosta New Yorku Michael Bloomberg, guvernér státu New York Andrew Cuomo a guvernér státu New Jersey Chris Christie. Ve vztahu ke čtenářům článku budují identitu jak starosty a guvernéra na základě použitých citací jako „rázných“, či „normálních“ lidí, a čtenářům je přibližují tím, jak „normálně“ se vyjadřují. Oproti tomu prezident Barack Obama je prezentován jako schopný a zodpovědný státník, který se zajímá o občany ve své zemi.

Na použitých citacích u komerčních serverů je zřejmé, jak komerční zpravodajská média přebírají stejnou agendu, tedy často stejné citace a vybírají pravděpodobně ty co nejvíce kontroverzní či dramatické výroky (tedy pokud se jedná o citace představitelů elit – tedy guvernéra a starosty). Ty mají navodit vážnost či nebezpečnost situace, a přesvědčit o této situaci i čtenáře. Poměrně často jsou také uváděny, v uvozovkách a v plném znění, citace zkušeností a zážitků „obyčejných“ lidí, většinou občanů New Yorku. Ty nabízejí čtenářům identifikaci, prostřednictvím této identifikace a zároveň konverzacionalizace je osud těchto lidí opět v článcích přiblížen a tím se zdá zpráva přesvědčivější a věrohodnější.

Velmi častým, a tedy charakteristickým jevem u komerčních serverů je zaměňování partikulárního a konkrétního s univerzálním či souhrnným. Předpokladem přítomným v textech poté je, že se „zjednodušeně řečeno“, celé Spojené státy skládají pouze z jejich severovýchodní části, protože právě o této části USA se v článcích mluví. Podobně je tak činěno také v souvislosti s New Yorkem a jeho částí Manhattanem. Nejčastěji dochází k takovému zjednodušování v titulcích článků, u kterých je to činěno pravděpodobně za účelem zaujetí čtenáře, protože právě titulky článků jsou pro online články naprosto klíčové, aby si je čtenář přečetl. V některých textech se zdá, jakoby se New York skládal a byl totožný s Manhattanem. V několika případech se s tímto jevem můžeme setkat také u veřejnoprávních médií, dochází k tomu ale nejčastěji v titulku a v samotném textu je informace většinou zkorigována.

Apel na New York, jak už jsem zmiňovala, lze u veřejnoprávního serveru také pozorovat, ten ale není tak výrazný jako u komerčních serverů, protože veřejnoprávní servery se věnují také následkům přírodní katastrofy u jiných států severovýchodu USA. Tyto servery také přináší ve většině článků informace o situaci v New Yorku, nedopouští se ale zevšeobecňování na všechny obyvatele New Yorku, a snaží se informaci poskytovat přesněji než komerční servery. Tedy pokud už o New Yorku a New Jersey píší, tyto informace jsou zevrubnější či komplexnější.

Některé jevy se specificky objevovaly v prvních částech kapitoly, tedy v mapování období „než hurikán došel do New Yorku“. Objevovaly se zde modální slovesa jako „mohl“, „má“, či „mohl by“ a slovesa s neurčitým podmětem jako „očekává se“. Kdo očekává tyto jevy, nebo kdo konkrétně vyzývá či označuje, není přesně určeno. Ten, kdo „očekává“ je učiněn nedůležitým a je posouván do pozadí. Tyto výrazy zde byly použity často ve spojitosti s maximálními možnými následky živelné katastrofy pravděpodobně proto, aby mohly uvést dramaticky znějící slovní obraty, které se nevztahují ke konkrétním autorům těchto obrátů a tak přilákat pozornost čtenářů na výšku vln, výši škod nebo jinou dalekosáhlost následků. U veřejnoprávních médií se objevilo také pár z těchto výrazů, ale rozhodně ne v takové míře, jako u komerčních médií.

Předpoklad, že titulky a úvodní odstavce musí vypadat tak, aby pokud možno čtenáře zaujaly, se v této analýze u komerčních médií potvrzuje. V titulcích jsou používány expresivní, zabarvené výrazy, nebo číslovky. *Novinky.cz* celkově používají expresivnější výrazy než *iDNES.cz* – a to zejména v titulcích článků. Slovník na serveru *iDNES.cz* je umírněnější a nepoužívá tak zabarvené slovní výrazy.

U všech serverů je patrná konverzacionalizace, nejvíce na serveru *Novinky.cz*, pak také na druhém komerčním serveru *iDNES.cz*, a lze si jí všimnout také v menší míře na serveru veřejnoprávního Českého rozhlasu. *Novinky.cz*, tak činí ale často i ve spojitosti s expresivitou a dramatičností vyjádření.

Články na serveru ČRo se věnují také jiným doplňujícím fenoménům, které doprovází hurikán Sandy, jako je například stres či příležitost k výdělku, či tuto událost prohlubují například směrem ke komplexnějšímu rozebrání jevu tropické bouře s meteorologem, anebo vlivu na prezidentskou kampaň, kterému se věnují v na konci mnoha článků. Věnují se tedy v podstatné míře souvislostem jevů, a snaží se na událost dívat z více směrů. Jelikož obsah serveru je vytvářen redaktory Českého rozhlasu, ve svých článcích používají jako zdroj často rozhovory v rámci vysílání rozhlasu. Používají také hojně výpovědi svého zpravodaje Víta Pohanky z místa.

V článkách veřejnoprávních serverů jsou zmiňovány také výpovědi či příběhy „obyčejných“ lidí, avšak nejen co se týče obyvatel New Yorku, a ne tak často, jak to činí komerční servery. Veřejnoprávní servery nepopisují tak dramaticky příběhy lidí, kteří byli usmrceni následkem hurikánu, nezaměřují se tolik na popis přesného počtu obětí a nezobrazují tolik, jak lidé na ulicích New Yorku „grilují“, „dostávají zmrzliny zadarmo“ a „hádají se v autobuse“. Popis je tedy rozhodně více věcný. Tendence k infotainmentu se u komerčních serverů objevují více často a je patrná u více jak poloviny, nebo u dvou třetin všech jejích článků, u kterých je Sandy hlavním tématem.

Takto vypadají reprezentace, tedy diskurz, nebo způsob informování o zahraniční události v českých online zpravodajských médiích. V příští kapitole tento způsob informování zasadím do společenského kontextu s ohledem na ideologii a hegemonii.

Fairclough se ve svém díle věnovaném mediálnímu diskurzu (1995) zabývá mnoha podobami mediálních sdělení, a způsobů, jakým média podávají informace – televizními dokumenty, rozhovory, talk show, rozhlasovými rozhovory, nebo novinovými články. Tyto formy masmediální produkce se navzájem liší svými žánry, tedy způsobem, jakým se vztahují k divákům, a svými styly, tedy zhruba tím, k jakému druhu identity diváka přispívají. Já se ve své analýze zaměřuji na jednu z moderních forem masmediálního předávání informací – online zpravodajskými články. Je možné tedy v tomto případě říci, že žánr a styl jsou zde ustálené kategorie. Žánr definuje vztah autora, pisatele a čtenáře - u nich se liší kontext produkce a kontext příjmu sdělení. Čtenář z článku získává informace, ale jak už jsem zmínila v předchozích kapitolách, předpoklad, že zprávy a zpravodajství v médiích pouze předávají informace, je velmi naivní. Na druhou stranu divákova schopnost prohlédnout všechny ideologické předpoklady, které jsou v článku přítomné, je vždy omezená a čtenář od čtenáře se liší. Co se týče stylu, můžeme ho definovat jako psaný žurnalistický, spíše formální¹⁵⁰, sdělující informace. Funkce interpersonální a identitní je tedy rámcově předurčena.

VI. 3 Projevy moci: ideologie a hegemonie

Jak uvádím výše, závěry a analýzy v této kapitole vycházejí ze zjištění předchozích dvou kapitol, které se věnují poměru informování o Karibiku a Severní Americe, případně New Yorku a srovnání způsobu informování nejen v tomto směru mezi veřejnoprávními a komerčními servery. Přítomnost ideologie a hegemonie budu tedy vyvozovat také na základě výsledků předchozí kapitoly. Připomínám, že kapitoly v této případové studii tedy navazují jedna na druhou, přičemž tato se snaží uvést některé jevy a především typické způsoby reprezentací do souvislostí v rámci ideologie a hegemonie tak, jak ji chápe Norman Fairclough (1995, 2001, 2003, 2005), Roger Fowler (1991), nebo Van Dijk (1995, 2008).

Jelikož jsou média součástí společenského kontextu, vždy jejich sdělení vychází z těchto institucionálních podmínek (viz kapitola V. Mediální diskurz, také Fowler, 1991), a z nich vycházejících předpokladů. Autoři jsou tedy „anonymními pisateli“ spíše než skutečnými autory textů, tedy oni sami v podstatě spíše „nevědomě“ aplikují tyto předpoklady a skryté ideologie a hegemonie. Konkrétní informace jsou předávány spolu s tímto politickým, kulturním a společenským ideologickým podložím, a tím se tato ideologie předává a reprodukuje dále ve společnosti.

Naprosto zásadní zjištění ukazují výsledky kapitoly VI. 1, tedy poměr informování o Karibiku a USA. Ta jsou důkazem skutečné aplikace jak zpravodajských hodnot (viz kapitola V. 2),

¹⁵⁰ Ovšem škála formality se liší. Internet s jeho charakteristikami vyžaduje jiný druh jazyka a tedy i formality, než je tomu u tištěných médií (viz kapitola V. 2 Specifika diskurzu nových médií).

tak skrytých ideologických předpokladů a „nevysloveného“ souhlasu se současným uspořádáním – tedy hegemonií. Zpravodajské hodnoty, jak jsou v uvedené kapitole definovány, a zejména čtyři poslední z konceptu Galtunga a Rugeové (1999), tedy vztah k elitním národům a elitním osobám, negativita a personalizace, zapadají do tohoto schématu hegemonie, tedy našeho náhledu na okolní svět z perspektivy západního světa, které potvrzuje nadvládu světové velmoci. Analyzované články – zejména ty zveřejněné v komerčních médiích, naplňují předpoklady o plnění těchto hodnot. Ony se totiž věnují zejména elitním národům – Spojené státy americké; elitním osobám – časté citace Baracka Obamy, starosty města New York a guvernéra státu New York; nabízejí prostor pro personifikaci – časté citace obyvatel New Yorku; a uplatňují negativitu – živelná katastrofa, která zasahuje do života milionů obyvatel.

Pokud jsou Spojené státy ekonomickou, kulturní a politickou velmocí, pak také tento způsob informování reprodukuje toto nerovné rozložení mocenských vztahů, tedy v souladu s Faircloughovým pojetím mohu konstatovat, že zejména komerční zpravodajská média na tomto příkladu informování o hurikánu Sandy udržují nerovné rozložení mocenských vztahů ve společnosti z globálního pohledu.

Mnozí autoři (např. Van Dijk, 2008: 58) mluví o stereotypním zobrazování zemí „třetího světa“ médií, které se o těchto zemích zmiňují pouze v souvislosti s katastrofami, hladomorem, chudobou a dalšími problémy. Tyto závěry zde ale nemohu ověřit, protože můj okruh zkoumání se zaměřuje na něco jiného. Jak jsou ale podle názoru Van Dijka tyto země stereotypizovány a tím posouvány mimo „náš“ svět, a „za hranice“ našeho světa, stejně tak dochází v mnou analyzovaných článcích k marginalizování „třetího světa“, tedy v mém případě Karibiku, tím v některých případech naprostým nezájmem o to, co Sandy způsobil v těchto zemích; naprostého posouvání na okraj veřejné agendy, protože média jsou jedním nástrojem v nastolování veřejné agendy. Média podle Van Dijka (1995) čtenářům vtiskují své vnímání a svůj pohled na svět, pokud čtenáři nejsou konfrontováni s nějakým jiným, alternativním pohledem. Pokud je jejich způsob informování nějakým způsobem zaujatý, a v tomto smyslu ideologický (což je ostatně, podle Fowlera (1991), vždy), tak se zároveň podílí na reprodukci této ideologie a na nerovném rozložení mocenských vztahů ve společnosti.

Pokud se vrátíme k dalším výsledkům mé analýzy, jedním z hlavních, výrazných a podstatných bodů je výskyt samozřejmých předpokladů v textech článků. Setkala jsem se s nimi zejména v titulcích, i textech článků u komerčních médií, v menší míře také v titulcích článků veřejnoprávních médií a v samotných textech pod titulky veřejnoprávních médií se tento jev nevyskytnul téměř vůbec. Jak už jsem to shrnula v kapitole VI. 2. 3, jedná se o zaměňování konkrétního za všeobecné, tedy zevšeobecňování například jedné části USA na celé Spojené státy. V textech bylo uváděno například, že Američané se bojí úderu Sandy, anebo se z něho vzpamatovávají, přesto zde ale nešlo o celou Ameriku, ale pouze o její část. V tom samém smyslu docházelo k zaměňování konkrétního za všeobecné při referování o New Yorku a Manhattanu. Fairclough (2003) tento skrytý, nevyslovený a samozřejmý předpoklad považuje za součást

ideologie. Toto zevšeobecňování maže rozdíl mezi dvěma prvky a staví mezi ně rovnítko. To ovlivňuje naše vnímání takto prezentovaných prvků, protože máme opět tendenci přijímat jevy tak, jak nám je média podávají, a pak také stejným způsobem nečinit mezi těmito různými prvky rozdíl.

Za další ideologický jev lze označit způsob volení jazykových prostředků nebo citací v článcích. Jeden z nich představuje konverzacionalizace, která slouží jako přiblížení se čtenářům. Musím namítnout, že tento prvek nemusí vždy nabývat ideologických podob, pokud (podle Fairclougha, 1995) nepřispívá k nerovnému rozložení mocenských vztahů. Nejvýrazněji používaly konverzační prvky v jazyce článků servery *Novinky.cz* a *zpravy.rozhlas.cz*. Je otázka, v jakém směru jsou tyto výrazy použity, v obou případech je to určitě za účelem připoutání pozornosti čtenářů. Tento jev ale Fowler (1991) vidí také jako ideologický, protože ideologické už je jen to, že se média chtějí prostřednictvím konverzacionalizace přiblížit svým čtenářům, která učiní text více věrohodným a uvěřitelným pro čtenáře. Tím pádem i to, co je zde prostřednictvím konverzačních prostředků vyjádřeno, je pro čtenáře pravděpodobně více uvěřitelné.

Co se týče „výčtu“ ideologie a hegemonie v článcích o živelné katastrofě jménem Sandy, jednoznačně více bodů zde dostávají komerční servery. Jejich jazyk je již na první pohled více dramaticky zabarvený, zevšeobecňující, konverzační, a naprosto u nich dominuje zájem o Spojené státy. Nelze říci, že by byl jazyk veřejnoprávních serverů naprosto „odideologizovaný“, ale mocenských projevů jsem zde našla o hodně méně. Jejich informace jsou bez ideologických projevů přesnější, bez výraznějšího používání citově zabarvených slov, a množství předaných „hodnotnějších“¹⁵¹ informací je rozhodně více, než u serverů komerčních.

Ideologii také vyjadřuje řád diskurzu, tedy jakým způsobem jsou složeny dohromady diskurz, žánr a styl. Způsob, jakým jsou tyto tři typy diskurzu zkombinovány dohromady, umožňuje různou míru předání této ideologie. Žánr a styl v tomto případě vytvářejí potenciál předávání ideologie a hegemonie, pokud jsou čtenáři vnímáni pouze jako zdroj informací. Chybějícím článkem v celé skládáče komunikační události je tedy percepce čtenáře či prisvojení a reprodukce těchto předpokladů, ovšem analýza těchto znaků je jistě nad rámec mé práce a mimo dosah přesného zkoumání. Můžeme pouze předjímat, jaký je potenciál takového předávání, či charakter mediálního diskurzu.

¹⁵¹ Ve smyslu zpravodajském, tedy předávání pravdy a co nejvíce objektivních informací o okolním světě, jak o tom mluvím v kapitole V. 2.

VII. Závěr

Mnoho z toho, co lze říci v tomto závěru, bylo jistě řečeno v předchozí kapitole o ideologii a hegemonii. Pojdme ale začít od počátku, internetové zpravodajské články jsou pro většinu z nás hodnotným zdrojem informací, jak se mění náš životní styl, mění se i způsob, jakým čerpáme informace. Zpravodajské internetové články umožňují jít v souladu se zvyšující se rychlostí našeho života (nechci se zde dopouštět samozřejmých předpokladů, proto musím dodat, že pouze u některých lidí dochází ke zrychlování života).

Znovu musím zopakovat to, na co jsem narážela v celém mém textu, tedy na předpoklad, že masová média pouze předávají informace, je velmi naivní. Co tedy je to, co tyto informace doprovází, a proč musí být informace něčím doprovázeny? Žijeme ve společnosti, která nás ovlivňuje a tudíž veškeré aktivity, které v rámci této společnosti učiníme, jsou jí ovlivněny. Charakter a důsledky těchto vlivů v mediálních textech, které jsou vytvářeny v rámci sociálního kontextu, jsem se snažila v této práci analyzovat, a k tomu mi pomohla metoda, kritická diskursivní analýza Normana Fairclougha. Jeho metoda se tedy zaměřuje na analýzu různých komunikačních událostí, které mají jazykový charakter, a vždy se zaměřuje na co nejvíce okolních faktorů – ať už je to způsob přijímání sdělení, způsob produkce sdělení, politické, kulturní a jakékoli jiné vlivy pocházející ze společnosti. Faircloughova metoda má jednak ukotvený a ustálený postup, ale zároveň nabízí široký prostor pro výzkumníka, který může použít ke své analýze buď pouze tuto metodu kritické diskursivní analýzy, ale může přidávat také postupy jiných metod a využívat jiná zjištění, které do metody zapadají, stejně jak to činí i sám Fairclough ve své analýze. Já jsem nejčastěji použila metod Rogera Fowlera, který pro mne byl velkou inspirací při vymezení mediálního diskurzu, jeho pohled na média a jejich sdělení, která i podle něj vždy vycházejí z určitých kulturních, politických a společenských souvislostí, tedy nikdy nemůžeme nalézt všechny faktory, které se podílely na vzniku textu – tedy potenciálního jazykového materiálu k analýze.

Faircloughovo dělení na tři složky analýzy jsem se snažila zachovat i ve své práci, sociální kontext, který lze vidět v ideologii a hegemonii, jsem se pokusila načrtnout v kapitole o mediálním diskurzu, který jsem vztáhla nejdříve jak k médiím obecně, tak zejména k tomu, v jakém kontextu vznikají novinářské texty v rámci internetových médií. Jelikož mnou analyzované články se označují jako zpravodajské, stručně jsem si definovala, jaký druh reprezentace přináší zpravodajské texty a jaké aspekty je v našem kontextu západního světa pravděpodobně nejvíce ovlivňují. Představila jsem si tedy koncept mediálních studií, který je znám jako zpravodajské hodnoty. V kapitole o mediálním diskurzu tedy byl zároveň i naznačen charakter společenských praktik, které tvoří prostředník mezi společenským kontextem, nebo strukturou, a samotnými texty.

V první části případové studie (viz kapitola VI. 1) jsem zjišťovala, v jaké míře se zpravodajské články o hurikánu Sandy věnují následkům této katastrofy v Karibiku a následkům v Severní Americe. Tento rozdíl je totiž prvním diferenčním znakem, na základě kterého lze kombinací kvantitativní a kvalitativní analýzy článků určit to, na jakou část světa se mediální texty zaměřují a tedy jakým způsobem marginalizují či vyzdvihují tu či onu část světa. Je možné shrnout, že komerční zpravodajská média píše v souvislosti se Sandy o Karibiku v celkovém součtu velmi stručně, a komplexní či detailnější informování o následcích katastrofy v této části světa zde není. Mohu dodat, že pokud se o tomto faktu píše, je to nejčastěji v souvislosti s tím, že ta stejná katastrofa se blíží i na severovýchod USA a kdy k americkému pobřeží dorazí. Role této části světa je tedy prezentována v komerčních médiích jako marginální. Veřejnoprávní média zde do jisté míry tento deficit v informování vyrovnávají a jejich zprávy ve vztahu ke karibské oblasti přinášejí informací více (pro podrobnější souhrn viz kapitola VI. 1. 5).

V druhé části případové studie (viz kapitola VI. 2) jsem zjišťovala, jakým způsobem se liší poměr způsobu informování mezi komerčními a veřejnoprávními servery. Zde se opět potvrdila role veřejnoprávních médií jako určitého korektivu jednostranně zaměřeného diskurzu komerčních médií. V této podrobnější analýze jsem se zaměřila na specifické způsoby reprezentace hurikánu Sandy. Ukázaly se zde některé charakteristické jevy, nejmarkantněji u komerčních serverů. Analýza u nich odhalila například naprosté zaujetí New Yorkem, zevšeobecňování Manhattanu, tedy části New Yorku na celý New York a zevšeobecňování zasažených států na celé Spojené státy. U komerčních serverů se projevil klíčový charakter titulků článků v online médiích, například používáním dramaticky, či citově zabarvených výrazů, kterých ovšem komerční servery nešetřily ani v samotných textech článků. Informace na veřejnoprávních serverech byly oproti tomu mnohem přesnější zejména, co se týče popisu zasažených oblastí. K tak velké snaze upoutat čtenáře zde tedy nedochází (pro podrobnější souhrn viz kapitola VI. 2. 3).

A pak jsem se znovu vrátila k tomu, co má vliv na tvorbu mediálních textů, anebo z druhé strany, co lze také z těchto textů vyčíst ve vztahu k širšímu společenskému kontextu. Poslední část případové studie byla věnována mocenským projevům, tedy ideologii a hegemonii. Ta je v podstatě shrnutím výsledků předchozích dvou částí případové studie a zasazením zjištěných jevů do kontextu ideologie a hegemonie. (pro podrobnější souhrn viz kapitola VI. 3)

Jelikož jsem se zaměřila spíše na výroky, které jsou kontroverznější, lze považovat za samozřejmé, že více příznakových jazykových výrazů jsem našla u komerčních serverů.

Mohu tedy shrnout, že předpoklady, které byly načrtnuty v hypotézách na začátku práce, byly spíše potvrzeny.

Moje analýza je, stejně jako jakákoliv jiná lidská činnost, zaujatá, bez garance úplné objektivity. Kvalitativní analýza vždy závisí na zkušenostech, způsobu uvažování a názorech toho, kdo texty analyzuje. To ale neznamená, že jsem se nesnažila být co nejvíce nestranná a mít co největší

odstup a nadhled od analyzovaného materiálu. Jsem ale součástí této společnosti, a to, co je této společnosti vlastní a tedy neuvědomované, tedy logicky nemůže být nikdy stoprocentně odhaleno – ke stoprocentní analýze, stejně jako k pravdě se může vždy je více či méně přiblížit.

Literatura:

- BARTHES, R. Lekce. Inaugurační přednáška na Collège de France. In: MERLEAU-PONTY, M., LÉVI-STRAUSS, C., BARTHES, R. *Chvála moudrosti*. Bratislava: Archa, 1994.
- BEDNÁŘ, V. *Internetová publicistika*. Praha: Grada, 2011.
- BELL, A., GARRETT, P. „Media and Discourse: A Critical Overview“ In: Bell, A, Garret, P. *Approaches to Media Discourse*. Oxford: Blackwell Publishing, 1998.
- ČERMÁK, M. „Zpravodajství na internetu“ In OSVALDOVÁ B. a kol. *Zpravodajství v médiích*. Praha: Karolinum, 2011.
- ČUŘÍK, J. *Nové trendy v médiích*. Brno: Masarykova univerzita, 2012.
- FAIRCLOUGH, N. *Analysing discourse: textual analysis for social research*. New York: Routledge, 2003.
- FAIRCLOUGH, N. „Critical discourse analysis.“, *Marges Linguistiques*, 2005/Vol 9.: 76-94.
- FAIRCLOUGH, N. *Discourse and Social Change*. Cambridge: Polity Press, 1992.
- FAIRCLOUGH, N. *Language and Power*. Harlow: Longman, 2001.
- FAIRCLOUGH, N. *Media Discourse*. London: Arnold: Bloomsbury Academic, 1995.
- FAIRCLOUGH, N., WODAK, R. „Critical Discourse Analysis“ In van Dijk, T. A. (ed.) *Discourse as social interaction*. London: Sage, 1997.
- FOUCAULT, M. *Archeologie vědění*. Praha: Herrmann & synové, 2002.
- FOUCAULT, M. „Subjekt a moc“ In *Myšlení vnějšku*. Praha: Herrmann & synové, 1996.
- FOUCAULT, M. „Řád diskurzu“ in *Diskurs, autor, genealogie: tři studie*. Praha: Svoboda, 1994.
- FOUCAULT, M. *Vůle k vědění: Dějiny sexuality I*. Praha: Herrmann & synové, 1999.
- FOWLER, R. *Language in the News: Discourse and Ideology in the Press*. London: Routledge, 1991.
- GALTUNG J., RUGE M. H. „The structure of foreign news“ In TUMBER, H. *News: a reader*. Oxford, New York: Oxford University Press, 1999: 21-29.
- GRAMSCI, A. *Selections from the Prison Notebooks of Antonio Gramsci*. New York: International Publishers, 1971.
- JÁNSKÁ, L. *Moc jazyka ve výchovné metodě "Respektovat a být respektován"*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2012. Diplomová práce.

- KÁRNÍKOVÁ, L. *Ideologie v jazyce médií: Způsoby uchopování zpravodajských témat v českém tisku*. Diplomová práce. Vedoucí práce Jiří Kraus. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2011.
- KRAUS, J. „K metodologickým východiskům analýzy mediálního diskurzu“ In: SEKERA, M (ed). *Sborník Národního muzea v Praze, řada C - Literární historie 1-4*. Praha: Národní muzeum v Praze, 2006, s. 41-53.
- KRAUS, J. „Vyjadřování polemičnosti a významových opozic v politickém diskurzu“ In: Čmejrková, S., Hoffmannová J. (eds). *Jazyk, média, politika*. Praha: Academia, 2003.
- KRISTEVA, J. *Desire in language: A semiotic approach to literature and art*. New York: Columbia University Press, 2002.
- KRSEK, I. „Hegemonie.“ In *Revue pro média* 11/2005.
- MCCOMBS, M. E. *Agenda setting: nastolování agendy - masová média a veřejné mínění*. Praha: Portál, 2009.
- MERTA, V. *Analýza promluv aktérů řádu mediovaného politického diskurzu*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007.
- NEKVAPIL, J.: „Úvodem k monotematickému číslu »Analýza promluv a textů, analýza diskurzu«“, *Sociologický časopis* 42, č. 2, 2006.
- OSVALDOVÁ, B. a kol. *Zpravodajství v médiích*. Praha: Karolinum, 2011.
- OSVALDOVÁ, B., HALADA J. *Praktická encyklopedie žurnalistiky a marketingové komunikace*. Praha: Libri, 2007.
- REISIGL, M. WODAK, R. „The Discourse-Historical Approach (DHA)“ In: R. Wodak, M. Meyer (eds). *Methods of Critical Discourse Analysis*. London: SAGE, 2009.
- RICHARDSON, J. E. *Analysing Newspapers: An Approach from Critical Discourse Analysis*. New York: Palgrave Macmillan, 2007.
- ŠMÍD, M. Diskuze o vysílání veřejné služby v evropském kontextu. *Rozvoj české společnosti v Evropské unii III*. MATFYZRESS, Univerzita Karlova v Praze, 2004.
- ŠMÍD, M. Žurnalistika v informační společnosti: internetizace a digitalizace žurnalistiky. *Pražské sociálně vědní studie*. Mediální řada, MED-003. Praha: Fakulta sociálních věd UK, 2006. 24 s.
- TITSCHER, S., MEYER, M., WODAK, R., VETTER, E. *Methods of Text and Discourse Analysis*. London: Sage Publications, 2000.
- THOMPSON, J. B. *Média a modernita: sociální teorie médií*. Praha: Karolinum, 2004.
- TRAMPOTA, T. *Zpravodajství*. Praha: Portál, 2006.

TRAMPOTA, T. KUČEROVÁ, K. Světy "těch druhých" : agenda zahraničního zpravodajství českých televizních stanic. Praha: Fakulta sociálních věd UK, 2011. 24 s. *Pražské sociálně vědní studie*. Mediální řada, MED-025.

TUŠKOVÁ, K. *Jak se byznys zelená: kritická diskurzivní analýza korporátní zelené zodpovědnosti*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2012. Diplomová práce.

VAN DIJK, T. A. „Critical Discourse Studies: A Sociocognitive Approach“ In: Wodak, R., Meyer M. (eds). *Methods of Critical Discourse Analysis*. London: SAGE, 2009.

VAN DIJK, T. A. *Discourse and power*. Houndmills, Basingstoke, Hampshire; New York: Palgrave Macmillan, 2008.

VAN DIJK, Teun: *The mass media today. Discourses of domination or diversity?* Javnost/The Public (Ljubljana), 1995/2(2): 27-45.

WESTERSTAHL, J. JOHANSSON, F. „Foreign News: News Values and Ideologies“, *European Journal of Communication*, 1994/9(1): 71–89.

WODAK, R., MEYER, M. “Critical Discourse Analysis: History, Agenda, Theory and Methodology“ In: R. Wodak, M. Meyer (eds). *Methods of Critical Discourse Analysis*. London: SAGE, 2009.

WODAK, R. “The discourse-historical approach“ In: Wodak, R., Meyer M. (eds). *Methods of Critical Discourse Analysis*. London: SAGE, 2001.

JINÉ ZDROJE:

Materiál ke kurzu J. Železného na FSV UK Televizní zpravodajství veřejné služby.

Zákon č. 483/1991 Sb. o České televizi

Zákon č. 484/1991 Sb. o Českém rozhlasu

Hurricanes / Tropical cyclones. NASA [online] 2013 [cit. 18-03-2013] Dostupné z: <http://www.nasa.gov/mission_pages/hurricanes/archives/2012/h2012_Sandy.html>

Net Monitor ONLINE [online] 2013 [cit. 17-06-2013] Dostupné z: <<http://online.netmonitor.cz/#>>

Odbočky ve světě [online] ČTK [cit. 19-03-2013] Dostupné z: <http://www.ctk.cz/kontakty/odbocky_ve_svete/>

SHARP, T. Superstorm Sandy: facts about the Frankenstorm. *LifeScience*. [online] 27-11-2012 [cit. 18-03-2013] Dostupné z: <<http://www.livescience.com/24380-hurricane-sandy-status-data.html>>

Trendy v návštěvnosti internetu: Ročenka 2012 [online] *NetMonitor*, 2012 [cit. 28-05-2013] Dostupné z: <http://www.netmonitor.cz/sites/default/files/iac_2013_-_netmonitor_rocenka_2012_0.pdf>

USA. Obchodní a ekonomická spolupráce s ČR [online] *MZV ČR*. Dostupné z: <http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/severni_amerika/usa/ekonomika/obchodni_a_ekonomicka_spoluprace_s_cr.html>

Zpravodajský portál iDNES.cz [online] *Mafra*, 2013 [cit. 18-05-2013] Dostupné z: <http://www.mafra.cz/cs/default.asp?y=mafra_all\cs_produkty-a-sluzby_idnes-cz.htm>

INTERNETOVÉ STRÁNKY:

<http://www.novinky.cz/>

<http://www.idnes.cz/>

<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/>

<http://www.rozhlas.cz/zpravy/portal/>

<http://www.newtonmedia.cz/>

<http://www.ling.lancs.ac.uk/profiles/norman-fairclough>